RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927. Andra kammaren. Nr 17.

Lördagen den 19 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Hamrin* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 226, angående inrättande av en professur i cellulosateknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.

Denna proposition bordlades.

§ 2.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 216, angående anordnande av en allmän jordbruksräkning; och
nr 219, angående ny lantmäteritaxa;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 220, med förslag till lag innefattande förbud att sprida efterbildning av penningsedel; och
nr 221, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2, 11, 13 och 24 §§ i lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk; samt

till statsutskottet propositionen, nr 225, angående anslag till centrala skiljenämnden för vissa arbetstvister m. m.

§ 3.

Vidare föredrogos var efter annan de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till första särskilda utskottet motionerna:

nr 364—366 av herr *Lindman m. fl.;*
nr 367 och 368 av herr *Järte;*
nr 369 och 370 av herr *Olsson* i Golvvasta *m. fl.;*
nr 371 av herr *Månsson* i Erlandsro *m. fl.;*
nr 372 av herr *Forssell m. fl.;*
nr 373 och 374 av herr *Thore;*
nr 375 av herr *Hansson* i Trollhättan *m. fl.;*
nr 376 av herr *Alströmer m. fl.;*
nr 377 av herr *Alströmer;*
nr 378 av herr *Andersson* i Falkenberg *m. fl.;*
nr 379 av herr *Hedin;*
nr 380 och 381 av herrar *Winkler* och *Nylander;*

nr 382 av herr *Winkler m. fl.;*
nr 383—385 av herr *Spångberg m. fl.;*
nr 386 av herr *Grapenson m. fl.;*
nr 387 och 388 av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.;*
nr 389 av herr *Laurén m. fl.;*
nr 390 av herr *Gustafson* i Vimmerby *m. fl.;*
nr 391 av herr *Carlström;* och
nr 392—395 av herr *Hage m. fl.;*

till behandling av lagutskott motionerna nr 396—398 av herr *Johansson* i Uppmälby *m. fl.;* samt

till andra särskilda utskottet motionerna:
nr 399 och 400 av herr *Almquist m. fl.;*
nr 401—403 av herr *Pehrsson* i Göteborg;
nr 404 av herr *Magnusson* i Skövde *m. fl.;*
nr 405 av herr *Järte;*
nr 406 av herr *Forssell m. fl.;*
nr 407 av herr *Holmdahl m. fl.;*
nr 408 av herr *Hedvall m. fl.;*
nr 409 av herr *Norling m. fl.;*
nr 410 av herr *Vennerström;*
nr 411 av herr *Olsson* i Kalmar;
nr 412 av herrar *Christenson* i Södertälje och *Laurén;*
nr 413 av herr *Holmberg;*
nr 414 av herr *Westman m. fl.;*
nr 415 av herr *Hagman;*
nr 416 av herr *Björklund;*
nr 417 av herr *Hansson* i Stockholm *m. fl.;*
nr 418 av herr *Gustafson* i Vimmerby;
nr 419 av herrar *Göranson* och *Ericson* i Boxholm;
nr 420 och 421 av herr *Mosesson;*
nr 422 av herrar *Andrén* och *Magnusson* i Skövde; och
nr 423 av herr *Engberg.*

§ 4.

Härefter föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtande nr 13.

§ 5.

Konstitutionsutskottets nu föredragna memorial, nr 14, med föranledande av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande nr 12 i anledning av väckt motion om ändring i regeringsformen m. m. för ordensväsendets avskaffande lades till handlingarna.

§ 6.

Föredrogos vart för sig bevillningsutkottets memorial:

nr 25, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion; och

nr 26, angående remitterande till annat utskott av en till bevillningsutskottet hänvisad motion.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa memorial hemställt.

§ 7.

Bevillningsutskottets betänkanden nr 35 och 36 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 26 och 27, som härpå föredrogos, blevo ånyo bordlagda.

§ 8.

Herr statsrådet *Meurling* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 224, angående uppförande av ett posthus i Umeå.

Denna proposition bordlades.

§ 9

Föredrogos vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärvande för statens räkning av den Dala—Hälsinglands nya järnvägsaktiebolag tillhöriga järnvägen mellan Orsa och Bollnäs m. m.;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av viss del av statslån till Slite—Roma järnvägsaktiebolag m. m.;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av förfallen del av statslån till Skövde—Axvalls järnvägsaktiebolag m. m.; och

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av vissa av postmedel felaktigt utbetalda belopp; samt

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om vissa ändringar i förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförselbevis för råg och vete;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om viss ändring i förordningen den 13 december 1912 (nr 355) angående tullrestitution i vissa fall vid återutförsel av utländsk vara; och

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad lydelse av § 4 r) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor i syfte att bereda tullfrihet i vissa fall för utländska luftfartyg även vid egentlig inrikes trafik.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkanden hemställt.

§ 10.

Ang. tullfrihet för personal vid utländsk beskickning m. m.

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 4 b) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor, m. m. (tullfrihet för personal vid utländsk beskickning m. m.)

I en den 11 februari 1927 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 100, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga nedan återgivna, vid propositionen fogade förslag till

1) kungörelse om ändrad lydelse av § 4 b) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor, samt

Ang. tullfrihet för personal vid utländsk beskickning m. m. (Forts.)

2) förordning om ändrad lydelse av 21 § 1 mom. i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Förslag

till

kungörelse om ändrad lydelse av § 4 b) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor.

Härigenom förordnas, att § 4 i förordningen den 9 juni 1911 med tulltaxa för inkommande varor skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

§ 4.

Tullfrihet åtnjutes, utom för varor, vilka enligt tulltaxan äro fria från tullavgift, jämväl för:

— —

b) varor, som utländskt, här ackrediterat sändebud eller annan person, som enligt meddelande från utrikesdepartementet tillhör främmande makts härvarande beskickning, inför för tjänstebruk eller för eget eller sin familjs behov; dock att detta medgivande gäller endast person, som icke är svensk undersåte, och under förutsättning att vederbörande främmande makt medgiver Sverige motsvarande förmån;

— —

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1927.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 21 § 1 mom. i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Härigenom förordnas, att 21 § 1 mom. i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket skall erhålla följande ändrade lydelse:

21 §.

1 mom. Utan hinder av vad i 2 § stadgas må färdiga tobaksvaror till riket införas för Konungens och medlems av det kungl. huset räkning. Ävenså må den, som eljest enligt särskilt stadgande äger åtnjutande tullfrihet för från utlandet inkommande varor, för eget eller sin familjs behov införa färdiga tobaksvaror.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1927.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, antaga ovan införda, vid propositionen fogade förslag till

1) kungörelse om ändrad lydelse av § 4 b) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor, samt

2) förordning om ändrad lydelse av 21 § 1 mom. i förordningen den 15 december 1914 (nr 436) angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Ang. tullfrihet för personal vid utländsk beskickning m. m. (Forts.)

Vid betänkandet var emellertid fogad reservation av herrar *Björnsson*, *Månsson* i Furuvik, *Björklund*, *Wahlmark*, *Åström*, *I. F:son Holmgren* och *Granath*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Månsson** i Furuvik: Herr talman! Jag har ansett, att jag icke kunnat vara med på Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, beroende på att jag har varit med i tull- och traktatkommittén vid behandlingen av samma sak och då motsatt mig densamma. Frågan väckte mycket stor överraskning, då den var före i kommittén på sin tid. Det har ansetts vara ett stort och ovanligt avsteg från gängse kutym. De medlemmar av främmande beskickningar, som det här gäller, kunna icke sägas ha någon representationsrätt, och om man skulle gå med på regeringens förslag, skulle det innebära, att gruppen av dem, som skulle erhålla rätt till tullfri införsel, skulle så väsentligt utvidgas, att därmed ingalunda faror för framtiden vore uteslutna.

Jag får erinra kammaren om, att det är mycket lätt att nu säga ja och amen till den kungliga propositionen och gå med på densamma. Men skulle det visa sig, att missbruk sedermera komme att följa dessa rättigheter, så bleve det fullkomligt omöjligt för riksdagen eller Kungl. Maj:t att sedan ändra ställning. Vi kunna ge dessa främmande beskickningstjänstemän denna rättighet, men taga ifrån dem den kunna vi icke, huru den sedermera än må skötas. Hela denna idé, som på sin tid framkom från en kommitté, som behandlade frågorna om vår utrikesrepresentation, och varifrån frågan sedermera remitterades till tull- och traktatkommittén, anser jag vara mycket betänklig, och därför har jag icke velat vara med om densamma.

Jag yrkar avslag på propositionen.

Herr **Olsson** i Ramsta: Herr talman, mina damer och herrar! Såsom synes av föreliggande utlåtande, har bevillningsutskottets majoritet gått med på att biträda Kungl. Maj:ts förslag rörande sådan ändring i gällande tulltaxa, att skattefrihet för till riket inkommande varor beviljats icke blott härvarande beskickningschefer utan även hos de utländska beskickningarna anställda tjänstemän. Propositionen har framkommit med anledning av en direkt framställning i december 1926 från svenske ministern i Berlin, och sedan har utrikesdepartementets omorganisationskommitté yttrat sig över ifrågavarande förslag och tillstyrkt detsamma.

Saken ligger så till, att det på förevarande område förekommer reciprocitet i det internationella förhållandet länderna emellan. Det är alltså klart, att om icke Sverige medger en dylik rätt till de olika utländska beskickningarnas tjänstemän, få icke heller de svenska tjänstemännen i utlandet motsvarande förmåner på de platser, där de äro stationerade, och man kan förstå, att detta i vissa fall kan för dem medföra besvär och obehag; det kan hända, att man stundom är beroende av införsel från Sverige av livsmedel eller dylikt. Den gällande bestämmelsen är nu avfattad så, att vederbörande beskickningschefer ha rättighet att tullfritt införa varor för eget behov. Denna bestämmelse har tullstyrelsen ansett gälla även för införsel för familjens behov, och det är tänkbart, att man ibland sett igenom fingrarna med bestämmelsen på det sätt, att den kommit att tillämpas även på beskickningens tjänstemän. Tillvägagångssättet är, att vederbörande beskickningschef får hos vår utrikesminister anmäla de partier, som man vill ha tullfritt införda, varefter utrikesdepartementet sänder en promemoria härom till tullverket, som sedan beviljar tullfri införsel.

Tull- och traktatkommittén har nu yttrat sig över förslaget och säger sig

Ang. tullfrihet för personal vid utländsk beskickning m. m. (Forts.)

icke ha något att invända mot detsamma vare sig ur principiell eller ekonomisk synpunkt. Kontrollstyrelsen, som också avgivit utlåtande, har förklarat, att, om tull- och traktatkommittén funne den föreslagna förändringen önskvärd, myndigheten också kunde vara med därom, ehuru den fria importrätten innebure ett avsteg från grunderna för den hittills gällande ordningen. Icke heller Aktiebolaget svenska tobaksmonopolet har ansett sig böra hemställa om avslag å förslaget; detta medför en viss ändring i 21 § första momentet i förordningen den 15 december 1914 angående statsmonopol å tobakstillverkningen i riket.

Nu har utskottsmajoriteten funnit, att de principiella betänkligheter, som skulle kunna framställas mot förslaget och som även antytts av kontrollstyrelsen beträffande importen av spritvaror, icke kunna ha någon större betydelse, då det gäller utländska tjänstemän anställda vid främmande beskickningar. Det är nämligen icke fråga om att bevilja förmåner för svenskar, som t. ex. erhållit anställning vid de utländska beskickningarnas kanslier. Dessutom skulle fortfarande tillämpas samma förfaringssätt som hittills, nämligen att vederbörande beskickningschef skulle hos vårt utrikesdepartement anmäla önskan om tullfri införsel, varefter underrättelse härom skulle meddelas tullverket. Vi ha alltså funnit, att det icke skulle möta några betänkligheter att tillmötesgå de önskemål, som uttalats av vår beskickning i Berlin och som, efter vad jag förmodar, omfattas av alla våra beskickningar i utlandet. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Löfgren:** Herr talman! Denna fråga är ingalunda någon stor fråga utan tvärtom rätt obetydlig. Men sedan den väl är väckt, får jag för min del vördsamt hemställa till kammaren att bifalla förslaget.

Det är ju så, att på somliga ställen hava svenska beskickningstjänstemän redan den rättighet, som det här är fråga om, utan villkor av reciprocitet eller ömsesidighet. Och jag skulle vilja säga, att just i dessa fall framstår det särskilt som en brist på tillmötesgående, att ej dessa makters beskickningstjänstemän här ha en motsvarande ställning som den, våra tjänstemän utan villkor åtnjuta därute. I varje fall borde dessa förmåner gälla under förbehåll av reciprocitet. Det är också på några ställen i utlandet ett intresse för svenska beskickningstjänstemän att från Sverige få in vissa förnödenheter. Det är onödigt, att svårigheter därigenom skapas därute.

Av dessa skäl, alltså icke heller enbart med hänsyn till våra egna beskickningstjänstemän utan fastmer för att visa lämpligt tillmötesgående mot främmande makters beskickningar här i Stockholm, tror jag, det skulle vara riktigt, om kammaren bifölle utskottets förslag.

Herr **Månsson** i Furuvik: Jag vill bara påpeka, huru både tobaksmonopolet och flera andra, som härav beröras, yttrat betänkligheter mot detta förslag, så att det är ingalunda utan fara för att det kommer att missbrukas. Den vänlighet mot främmande makter, som kan ligga i hela idén, är av mycket, mycket ringa betydelse. Och möjlighet finns ju redan nu på sätt, som jag här icke närmare skall beröra, för dessa personer att erhålla tullfrihet i viss mån.

Varför jag tog ordet omigen var emellertid därför att jag i hastigheten kom att göra felaktigt yrkande. Jag skall be att få återtaga detsamma och i stället yrka bifall till reservationen.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid betänkandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 11.

Ang. vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 32, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa dels ock väckt motion om tullfrihet för lithiumhydrat och lithiumoxid. Ordet begärdes därvid av

Herr **Röing,** som yttrade: Herr talman! Jag har begärt ordet för att påpeka några tolkningar av vår nuvarande bristfälliga tulltaxa, som kommit till uttryck i regeringsrättens beslut.

Till min förvåning fann jag en gång under fjolåret vid mitt arbete i tulltaxerevisionen, att regeringsrätten i strid mot generaltullstyrelsens uppfattning beslöt, att tullen å ett parti s. k. sibiriska fårskinn, som bekant ett dyrt skinnslag, endast skulle utgå med 25 öre per kilogram, ehuru det alldeles uppenbart varit riksdagens mening, att tullen å dylika skinn skulle utgöra 3 kronor per kilogram. När regeringsrätten behandlar dylika tullfrågor, brukar regeringsrätten vända sig till en vetenskapsman, som regeringsrätten anser sitta inne med förutsättningar att bedöma, till vilka rubriker i tulltaxan den ena eller andra artikeln är att hänföra. I detta fall remitterades ärendet till en professor vid veterinärinstitutet. Denne förklarade, att, i händelse svansarna på ifrågavarande djurskinn vore breda vid basen, kunde man anse, att skinnen härstammade från sibiriska lamm, i annat fall icke. Men om man nu undersöker en knippa så kallade sibiriska skinn, kan envar rätt lätt konstatera, att många av de enklare och billigare skinnen just ha en dylik bred svansbas, under det andra mycket fina persianskinn icke äro försedda med sådan svans och därför till följe regeringsrättens utslag vid import icke beläggas med högre tull än 25 öre per kilogram. När sedan kappor av dylika skinn importeras färdigsydda blir det, mina damer och herrar, för tullmyndigheterna alldeles omöjligt — då skinnen i kappan icke äro försedda med några svansar! — att bedöma, vilken bredd svansen på sin tid haft å de i kappan använda skinnen.

Det är icke endast för det nu nämnda varuslaget, som jag fäst mig vid regeringsrättens utslag. Riksdagen behandlade för några dagar sedan frågan om tullen å skoläster, beträffande vilken artikel regeringsrätten tolkat nuvarande tulltaxa på så sätt, att medan tullen å färdiga skoläster skall utgå med 10 öre per kilogram, åsättes lästämnet en tull av 30 öre per kilogram. Och se vi på nästa utskottsbetänkande, nr 33, finna vi på sidan 29, att regeringsrätten i strid mot generaltullstyrelsens uppfattning den 28 januari i år förklarat vissa ämnen till spårvägsväxeltungor böra vara tullfria, i motsats till vad fallet varit till dato. Jag har genom dylika regeringsrättens beslut kommit till den uppfattningen, att det nuvarande sättet för sådana ärendens behandling i regeringsrätten icke är tillfredsställande. Ofta avgöras i regeringsrätten frågor, för vilkas utredning personer användas såsom sakkunniga, som se på frågorna uteslutande ur strängt vetenskaplig synpunkt och icke bedöma frågorna ur tulltekniska synpunkter. Det skulle vara synnerligen lyckligt, om herr handelsministern — som jag ser är närvarande — ville åt denna fråga ägna den uppmärksamhet, som jag anser den vara värd, och ville undersöka, om man icke kunde finna en form, varigenom riksdagen erhölle större trygghet än nu, att tulltaxan tolkades på det sätt, som uppenbarligen varit riksdagens mening.

Jag har självklart, herr talman, intet annat yrkande att göra än bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Härefter föredrogos vart för sig:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 33, i anledning av väckt motion om tullfrihet för ämnen till korsningsspetsar samt till fjäder- och växeltungor; och

nr 34, i anledning av väckt motion om ändring av tullen å elektriska centralställverk och delar därtill m. m.; samt

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i värnpliktslagen;

nr 22, i anledning av väckt motion angående viss ändring i värnpliktslagen; och

nr 23, i anledning av väckta motioner om viss ändring i värnpliktslagen.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda betänkanden och utlåtanden hemställt.

§ 13.

Ang. ytterligare ersättning till M. Nylén för ett av staten övertaget kaffeparti.

Å föredragningslistan var vidare uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare ersättning till M. Nylén för ett av staten övertaget kaffeparti jämte i ämnet väckta motioner.

I en till riksdagen den 30 december 1926 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 40, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva, att från statens folkhushållningskommissions fond finge såsom ytterligare ersättning för i statsrådsprotokollet angivna av staten övertagna kaffepartier till köpmannen M. Nylén utbetalas ett belopp av 12,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft två inom första kammaren väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen:

nr 188 av herr *Lindhagen*, vari hemställts, att riksdagen måtte medgiva, att, utöver det i ovannämnda proposition föreslagna belopp, finge från statens folkhushållningskommissions fond utbetalas ytterligare ersättning till det belopp, som efter vederbörande utskotts förslag kunde anses skäligt och med statens värdighet överensstämmande; samt

nr 189 av herr *Julin*, vari föreslagits, att riksdagen måtte medgiva, att från statens folkhushållningskommissions fond finge såsom ytterligare ersättning för ifrågavarande kaffepartier till köpmannen M. Nylén utbetalas ett belopp av 65,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och ovanberörda motioner medgiva, att från statens folkhushållningskommissions fond finge såsom ytterligare ersättning för ifrågakomna av staten övertagna kaffepartier till köpmannen M. Nylén utbetalas ett belopp av 34,669 kronor 50 öre.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr **Röing:** Herr talman! Jag kan icke, herr talman, neka till att det var med rätt stor betänksamhet, jag genomläste den proposition, som behandlas i det föreliggande utskottsbetänkandet. Jag anser också allt fortfarande, att det är förenat med rätt stora betänkligheter att biträda Kungl. Maj:ts hem-

Ang. ytterligare ersättning till M. Nylén för ett av staten övertaget kaffeparti. (Forts.)

ställan. Och då jag sedermera tagit del av jordbruksutskottets utlåtande och funnit, att utskottet anser, att köpmannen M. Nylén icke blott bör erhålla en ersättning i enlighet med propositionen av 12,000 kronor utan ett belopp av 34,669 kronor 50 öre, så måste jag medgiva, att min förvåning stegrats.

Kammarens ledamöter torde ha tagit del av vissa uppgifter, som publicerats i dag i tidningspressen, i vilka uppgifter det påstås, att det icke är bemälde köpman M. Nylén, som eventuellt har rätt till ersättning på grund av det beslag, som på sin tid ägde rum av ett visst kaffeparti, utan i stället ett aktiebolag, i vilket han varit direktör och vilket bolag sedan gått i konkurs. Redan detta påstående, herr talman, ger mig anledning yrka, att betänkandet må återremitteras till jordbruksutskottet, på det att utskottet må bliva i tillfälle att undersöka, hur det förhåller sig med dessa uppgifter.

Men jag anser, att utskottet även bör ägna en alldeles särskild uppmärksamhet åt en undersökning huruvida verkligen herr Nylén eller aktiebolaget i fråga kan under de vid beslaget rådande kristidsbestämmelserna anses berättigade till någon ersättning alls. Det är *en* sak, att beslaget icke varit fullt lagligt och att därför en viss ersättning bör utgå — en helt *annan* fråga är, huruvida handeln med kaffe var fri vid den tiden, så att Nylén eller omförmälda aktiebolag, om beslaget icke kommit till stånd, hade haft rätt försälja kaffet till det pris, som han beräknat. Även den saken bör enligt min åsikt undersökas av utskottet. Det går icke an att blott låta sitt hjärta tala och bevilja en ersättning därför att man tycker att det är synd om en person, som till följe ett beslag gjort förlust, utan man får också uppmärksamma de betänkliga konsekvenser, som kunna följa av ett bifall till utskottets hemställan. Jag är övertygad om att det finnes i vårt land hundratals köpmän, som under kriget varit utsatta för beslag å livsmedel eller andra varor och som till följd därav gjort avsevärda förluster. Det är icke uteslutet, att om riksdagen skulle, i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts och jordbruksutskottets förslag, bevilja Nylén en viss ersättning, det vid nästa års riksdag skulle föreligga motioner och propositioner rörande liknande ersättningar åt andra näringsidkare. Det är på dessa skäl, herr talman, och för att få båda nu angivna omständigheter undersökta, som jag anhåller om återremiss av föreliggande utskottsbetänkande.

Häruti instämde herr *Hansson* i Stockholm.

Herr **Nilsson** i Tånga: Herr talman! Det var min avsikt att framställa yrkande om återremiss redan innan herr Röing framkom med ett sådant yrkande, och jag kan sålunda i den delen biträda detsamma. Det är självfallet, att efter de uppgifter, som lämnats i tidningspressen rörande frågan om ersättning till M. Nylén — uppgifter, vilkas tillförlitlighet det icke varit möjligt att utan vidare kontrollera — är det nödvändigt, att utskottet får taga ärendet under förnyad omprövning. Av de handlingar, som varit ställda till utskottets förfogande, har emellertid icke på något sätt framgått, att man här icke skulle ha att göra med en enskild person utan med ett bolag. Icke ens de handlingar, som beröra den rent rättsliga sidan av saken eller som angå regeringens handläggning därav, ge den minsta antydan därom, och det är då självklart, att ärendet kommit att ligga till så som det gjort. Men jag skall som sagt i nämnda syfte biträda herr Röings yrkande om återremiss.

Herr **Spångberg:** Herr talman, mina herrar! Man har ju blivit åtskilligt van att möta överraskningar vid olika tillfällen här i riksdagen. Man har t. ex fått bevittna, hur det många gånger lämnats stora anslag för ändamål, som icke böra tillgodoses med anslag, under det man fört en sparsamhetspolitik, som gått över alla gränser, när det gällt att hjälpa verkligt fattiga

Ang. ytterligare ersättning till M. Nylén för ett av staten övertaget kaffeparti. (Forts.)

människor, exempelvis fullt hederliga arbetare, som råkat på obestånd genom arbetslöshet. Men jag måste säga, att det i särskild grad är ägnat att väcka förvåning, när man här kommer med sådana anslagskrav, som Kungl. Maj:t i detta fall gjort och som icke blott föranlett tillstyrkande från utskottets sida utan även beviljande av ett åtskilligt högre belopp än Kungl. Maj:t begärt. Här gäller det icke att hjälpa fattiga, nödlidande arbetare, som kastats ut från fabriker och arbetsplatser; här gäller det att hjälpa en typisk gulaschdirektör, vilken varit ledare av ett kristidsföretag, som gått över styr. Kungl. Maj:t begärde för detta ändamål 12,000 kronor, men utskottet har välvilligt höjt beloppet till 34,669 kronor 50 öre. Det framgår av handlingarna, att Martin Nylén under november månad år 1917 inköpt 2,391 kilogram kaffe i Haparanda och sänt detta till Stockholm för försäljning. Här beslagtogs det emellertid av kriminalpolisen. Det verkliga förhållandet var nu, att kaffet icke tillhörde Nylén själv utan det bolag, vari han var direktör. Nylén tyckes sålunda ha lurat såväl regeringen som utskottet och motionärerna i denna sak, trots att man borde väl haft ganska lätt att undersöka, hur frågan legat till, innan man kommit fram med sådana krav som här skett.

Jag anser emellertid icke, att det avgörande är, huruvida kaffepartiet tillhörde Nylén eller nämnda bolag. Faktum är nämligen, att Nylén redan utfått en summa, som fullständigt motsvarar det pris, vilket täcker kaffepartiets värde. Jag kan icke se, att staten ur någon synpunkt har skyldighet att gå in för betalning av de förluster, som gulaschbolag eller enskilda jobbare i olika varor gjorde under kristiden. Det förhåller sig på det sättet, att Nylén efter hemställan hos folkhushållningskommissionen erhållit för ifrågavarande kaffe, efter värdering av riksvärderingsnämnden, en summa av 7,173 kronor. Nylén, som emellertid tyckes vara en mycket energisk man, har vid flera tillfällen hos Kungl. Maj:t anhållit att utfå ytterligare betalning för sitt kaffe. Kungl. Maj:t har dock flera gånger avslagit Nyléns anhållan i sådant avseende. Första gången skedde detta år 1920. Nylén har emellertid icke nöjt sig med detta utan år 1923 uttagit stämning å Kungl. Maj:t och Kronan och begärt en ersättning av icke mindre än 22 kronor per kilogram, vilket jämte räntan skulle innebära ett ersättningsbelopp om sammanlagt 45,429 kronor. Rådhusrätten i Stockholm, vilken handlagt målet, har emellertid icke kunnat bifalla Nyléns yrkande. Svea hovrätt, som sedan prövat domen, har icke heller funnit skäl att ändra rådhusrättens utslag. Sedan har Nylén hos högsta domstolen anhållit om tillstånd att få fullfölja talan mot hovrättens dom, men högsta domstolen har icke funnit skäl bifalla ansökningen härom, varför hovrättens dom skulle stå fast.

Men »den trägen är, den vinner», säger ett gammalt ordspråk, och nu har Nylén hos Kungl. Maj:t begärt att av nåd utfå ytterligare 19 kronor per kilogram jämte 6 % ränta sedan år 1917 för sitt kaffe. Över denna nådeansökan har statskontoret yttrat sig. Likaledes har häradshövding G. F. Lindstedt i egenskap av delegerad för avveckling av folkhushållningskommissionen överlämnat ett utlåtande. Lindstedt anser nu, att det nog finnes skäl för Nyléns krav. Ordföranden i kommissionen, nuvarande landshövding Elmquist, har vidare i ett yttrande anfört, att han icke är säker därom, i vad mån Nyléns anspråk hade rättslig grund eller icke, men icke desto mindre förordar Elmquist varmt, att Nylén skall tillerkännas högsta möjliga ersättningsbelopp! Statskontoret åter har enligt utskottets utlåtande anfört följande: »Även om vissa billighetsskäl måhända kunde anföras till stöd för sökandens begäran om ytterligare ersättning, kunde omständigheterna vid varans importerande dock knappast anses vara sådana, att från svenska statsverket borde i nådeväg beredas sökanden ersättning för den förlust han kunde hava lidit. Härtill komme, att sökanden ej kunde styrka beloppet av denna förlust eller

av de 'självkostnader', för vilka han enligt häradshövdingen Lindstedts mening under viss förutsättning borde skäligen erhålla ersättning. Då sökanden själv för övrigt, enligt vad som framginge av handlingarna i ärendet, dragit frågan om det skäliga ersättningsbeloppet under riksvärderingsnämndens prövning, torde enligt statskontorets mening högre ersättning än som av nämnden fastställts icke böra i nu ifrågasatt ordning beredas honom; och finge statskontoret alltså hemställa, att ansökningen icke måtte till någon åtgärd föranleda.»

Ang. ytterligare ersättning till M. Nylén för ett av staten övertaget kaffeparti. (Forts.)

Av handlingarna i ärendet framgår sålunda, att då Nylén begärt en ersättning av icke mindre än 22 kronor per kilogram för sitt kaffeparti, har detta, såsom också riktigt varit, avslagits såväl av rådhusrätten i Stockholm och av Svea hovrätt som även vid olika tillfällen av regeringen, varjämte statskontoret nu avstyrkt hans framställning. På detta material bygger den nuvarande regeringen en proposition, vari det begäres, att från statens folkhushållningskommissions fond må såsom ytterligare ersättning för ifrågavarande av staten övertagna partier utbetalas 12,000 kronor. Hur underligt än detta förefaller, må jag säga, att det ter sig än underligare — fastän man fått bevittna åtskilligt i den vägen under senare år — att två socialdemokrater i första kammaren kunnat motionera i denna fråga, därvid den ene begärt att utöver det belopp, som Nylén, efter vad jag nämnde, redan förut erhållit, skulle utbetalas ytterligare 65,000 kronor för berörda kaffeparti. Utskottet i sin tur föreslår, som sagt, en ersättning av 34,669 kronor 50 öre.

Det kan icke hjälpas, att man måste anse, att skammen går på torra landet, när man finner en sådan hemställan, förordad av ett fullständigt enhälligt jordbruksutskott. Staten behandlar i sanning icke de fattiga människorna här i Sverige på ett sådant sätt, att man kan ur någon synpunkt anse det behjärtansvärt, att av statens medel betala en jobbare 22 kronor per kilogram kaffe. När det är fråga om strävsamma människor, folk, som gjort skäl för att erhålla hjälp och som behöva sådan, finner man alltid motstånd från regeringens, från utskottens och riksdagens sida. Nu gäller det en spekulation, en typisk jobbaraffär, och nu äro regeringen och utskottet liksom förmodligen åtskilliga av riksdagens ledamöter i övrigt villiga att sluta upp kring dylika krav. Det är ju ganska tydligt, att det här icke är fråga om ärliga affärer. Kaffet betingade enligt den taxa, som år 1917 var gällande, ett pris av 2 kronor 50 öre per kilogram, och så går en jobbare och köper upp kaffe, för vilket han vill ha 22 kronor per kilogram. Det är klart, att det då icke kan föreligga rena och hederliga avsikter. Kaffepartiet har givetvis från början inköpts för att säljaren skulle jobba med detsamma och obehörigen förtjäna pengar på konsumenternas bekostnad. Det måste bli förlust för någon av parterna, antingen för jobbaren eller också för konsumenterna. Nu har det gått så lyckligt, må jag säga, att förlusten för en gångs skull drabbat jobbaren. Under sådana förhållanden och då Nylén redan fått betalt för sitt kaffe efter det värde, som det hade, finns det icke någon som helst anledning för staten att träda emellan. Jag kan heller icke förstå, varför man skulle remittera denna fråga tillbaka till utskottet. Detta skulle möjligen ske för att utreda, vem som var ägare till kaffet, om det var det jobbarbolag, för vilket Nylén var direktör, eller han själv. Men man bör, i vilket fall som helst, aldrig kunna komma med krav på att staten skall bära de förluster, som någon av dessa jobbarparter gjort. Jag yrkar därför avslag på det begärda anslaget för ifrågavarande ändamål.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner beträffande det under överläggningen gjorda yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling, nämligen dels på bifall till

Ang. ytterligare ersättning till M. Nylén för ett av staten övertaget kaffeparti. (Forts.)

berörda yrkande, dels ock på avslag därå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Spångberg begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller det under överläggningen om jordbruksutskottets utlåtande nr 19 framställda yrkandet om ärendets återförvisande till utskottet för ny behandling, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit berörda yrkande.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren beslutat återförvisa ärendet till utskottet för ny behandling.

§ 14.

Herr statsrådet *Hellström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 211, angående anslag till skogsvårdens befrämjande;
nr 212, med förslag till förordning om skogsvårdsavgift;
nr 213, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 6 och 8 §§ i förordningen den 15 juni 1923 (nr 213) angående skogsvårdsstyrelser;
nr 214, angående anslag till skogsvårdsstyrelsernas förbund; och
nr 215, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Dessa propositioner bordlades.

§ 15.

Ang. prissättningen å tjärved inom de sex nordligaste länens kronoparker.

Vid härpå skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande, nr 20, i anledning av väckt motion angående prissättningen å tjärved inom de sex nordligaste länens kronoparker anförde:

Herr **Brännström:** Herr talman! Det föreliggande utlåtandet har tillkommit med anledning av en av herr Lövgren i Nyborg och mig väckt motion. Denna har rönt välvillig behandling i utskottet, som visat förståelse för det framförda kravet, och jag ber att härför få framföra min tacksamhet. Men tacksamheten skulle givetvis varit ännu större, om utskottet helt gått på den linje, varom vi hemställt, och jag är också förvissad om att detta icke skulle ha medfört andra konsekvenser, än att befolkningen där uppe i de nordligaste länen kunnat utan omgång få reda på storleken av de avgifter man skulle betala för tjärveden och därigenom redan i år kunnat igångsätta tjärbränning, vilket i sin mån bort bidraga till att avhjälpa den rådande arbetslösheten. Jag anser mig likvisst icke kunna framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Jag har emellertid begärt ordet med anledning av en viss oklarhet, som jag anser finnas i utskottets motivering och även i dess kläm. Vi hade i vår motion föreslagit en prisskala, som skulle innebära en väsentlig nedsättning av

Ang. prissättningen å tjärved inom de sex nordligaste länens kronoparker. (Forts.)

ifrågavarande avgifter. De i denna skala angivna priserna ansågo vi vara tillräckligt högt tilltagna för att täcka kostnaderna för den tillsyn, som från domänstyrelsens sida kunde vara påkallad i förevarande avseende. Nu har utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka en sådan bestämd skala utan förordar i stället en skrivelse till Kungl. Maj:t i frågan, därvid man emellertid framhåller, att »priserna icke böra sättas lägre, än att kronans utgifter för nödig tillsyn m. m. skäligen kunna anses täckta». Nu kan det ligga snubblande nära till hands, att detta uttalande tages till intäkt för bestämmelse därom, att avgifterna i varje särskilt fall sättas så höga, att kostnaderna för tillsynen därav skola täckas. Det kan t. ex. hända, att en kronotorpare långt inne på kronomarkerna vill taga några famnar tjärved och att, om tillsyn skall utövas i detta fall, man finge skicka en kronojägare, eller kanske jägmästaren själv finge resa flera mil. Om nu utgifterna härför skulle täckas genom avgifterna för tjärveden, skulle detta medföra en väsentlig fördyring av densamma i stället för en nedsättning, såsom vi avsett. Jag vädjar till utskottets ärade ordförande att få verifierat, att även utskottet haft den meningen, att de hittills utgående avgifterna skola väsentligt reduceras och att det uttalande, som här gjorts, icke får tagas till intäkt för en sådan anordning, som jag nämnde. Jag har som sagt intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Hage*.

Herr **Nilsson** i Tånga: Herr talman! Jag kan mycket väl vitsorda vad herr Brännström yttrade, nämligen att det är utskottets mening, att en väsentlig sänkning av ifrågavarande avgifter skall komma till stånd. Man ville emellertid i utskottet ge uttryck för den uppfattningen, att de kostnader uti ifrågavarande avseende, som äro ofrånkomliga för det verk, som handhar denna sak, åtminstone i någon mån böra täckas av avgifterna. Under den förberedande behandlingen på avdelningen ansträngde vi oss för övrigt oerhört att finna någon tillfredsställande väg, på vilken denna fråga skulle kunna ordnas, men det lyckades icke att göra detta på annat sätt än som skett, då utskottet uttalar, att priserna icke böra sättas lägre, än att kronans utgifter för tillsyn m. m. *skäligen* kunna anses täckta. Jag vill särskilt understryka ordet »skäligen». Vi ha sålunda icke sagt, att ovillkorligen *alla* utgifter skola täckas. Man kan tänka sig, att i ett visst fall en jägmästare får resa långa vägar och att sålunda för utövande av tillsyn ansenliga kostnader kunna uppstå, som det icke är möjligt att till fullo täcka på detta sätt. Utskottet kunde emellertid icke reglera denna sak i detalj utan fann, att det valda uttalandet bäst gav uttryck för vad man menat i utskottet och vad även herr Brännström här avsåg. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 16.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Umeå; och

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 17.

Ang. en riksstambok för avelsdjur av ardennerras.

Till behandling upptogs nu jordbruksutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av väckt motion angående upprättande av en riksstambok för avelsdjur av ardennerras.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till jordbruksutskottet hänvisad motion, nr 108, hade herrar *Gardell* i Gans och *Johanson* i Hallagården föreslagit, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville uppdraga åt stuteriöverstyrelsen eller annan att upprätta en riksstambok för avelsdjur av ardennerras.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Häremot hade herr *Andersson* i Grimbo reserverat sig.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Gardell** i Gans: Herr talman, ärade kammarledamöter! Vid förra årets riksdag antogs på förslag av Kungl. Maj:t ett handelsavtal med Tyskland. Punkt 100 av detta handelsavtal innehåller: Den autonoma tyska tullsatsen för hästar utgör 500 mark för stycket, vilket emellertid enligt avtalet nedsättes för hästar av svensk ardennerras och å generationshästar av svensk ardennerras (rent kallblod) till 140 mark, om hästarna äro värda högst 2,500 mark stycket, och, om hästarna betinga ett högre värde än 2,500 mark stycket, 360 mark. Dessa nedsättningar gälla emellertid endast, under förutsättning att importören för varje häst företer intyg från avelsföreningen för svenska ardennerhästen, varav framgår, att djuret uteslutande tillhör ett av de nyss nämnda slagen. Alltså är en lönande export till Tyskland helt beroende av denna enskilda förening.

Då Kungl. Maj:t föreslog riksdagen detta handelsavtal, så trodde väl riksdagen, åtminstone trodde jag det, att avelsföreningen för svenska ardennerhästen var ålagd att föra en offentlig stambok över ardennerhästar, alldenstund denna förening erhåller anslag av staten för förande av rasstambok. Under de 3 sista åren har denna förening erhållit sammanlagt ett anslag av staten på 30,750 kronor. Oaktat dessa stora bidrag av staten tyckes det, som om denna förening ej hade några förpliktelser vare sig mot den enskilde eller staten. Att den ej har några förpliktelser mot den enskilde tyckes framgå av ett meddelande från nämnda förening i tidskriften »Hästen» nr 12 1925 av följande lydelse: »Till herrar stoägares kännedom meddelas, att enligt avelsföreningens för svenska ardennerhästar bestämmelser, kunna föl, födda år 1925, fallna efter nedanstående hingstar, ej bliva föremål för inregistrering», varefter följer en uppräkning, upptagande samtliga hingstars namn till ett antal av cirka 280 stycken.

Att denna förening ej har några förpliktelser mot staten tyckes framgå av stuteriöverstyrelsens skrivelse, som är bifogad jordbruksutskottets utlåtande sid. 9, där det står: »En annan betydande svårighet vid upprättandet av en riksstambok för hästar förefinnes därutinnan, att allt det sedan många år tillbaka av stamboksföreningarna samlade och för deras stamböcker grundläggande materialet är dessas enskilda tillhörighet och givetvis icke kan få anlitas för riksstamboksföringen.»

Man får väl ändå antaga, att materialet till denna stamboksföring har till största delen erhållits av premieringsnämnden. Skulle överstyrelsens åsikt, att dessa stamböcker icke kunna få anlitas för en riksstamboksföring, vara riktig, ja då måste man väl få anse alla anslag från statens sida såväl till premie-

Ang. en riksstambok för avelsdjur av ardennerras. (Forts.)

ringar som till de enskilda föreningarna för förande av rasstamböcker, som hittills utgått, vara bortkastade pengar. I det prekära läge, vari jordbruket för närvarande befinner sig, är det av största vikt, att riksdagen ser till att de anslag, som beviljas jordbruket, verkligen också komma jordbruket till godo.

Utskottet säger i början av sitt utlåtande: »Vad först vidkommer motionärernas hemställan, så framgår av stuteriöverstyrelsens yttrande, att ett bifall till detsamma skulle innebära åtgärder av ganska vidlyftig och kostsam art. Motionärernas önskemål skulle alltså i varje fall icke kunna utan vidare genomföras i den av dem föreslagna formen. Utskottet finner sig därför böra avstyrka framställningen.»

Hade utskottet med verklig eftertanke läst stuteriöverstyrelsens yttrande, är jag övertygad om att utskottet kommit till ett helt annat resultat.

Stuteriöverstyrelsen skriver på sid. 9: »Visserligen ombesörjes riksstamboksföringen av andra husdjursraser inom lantbruksstyrelsen utan att för ändamålet kräves någon vidlyftigare organisation.» Om stuteriöverstyrelsen saknar möjlighet att på ett praktiskt sätt ordna stamboksföringen, så kan jag inte se något hinder möta att uppdraga densamma åt kungl. lantbruksstyrelsen, som har visat sig på ett praktiskt och billigt sätt förmå lösa stamboksföringen av ett vida större antal husdjur än de hästar, det här är fråga om. Om man t. ex. bara tänker på de många nötboskapsraser, där även hänsyn skall tagas till avkastningen, såväl till mjölkmängd som fetthalt, så förstår man, att stamboksföringen av nötkreatur är svårare än av hästar. För hästar är ju ej alls frågan om någon avkastningsförmåga utan bara om härstamningsbevis och utseende. Om de genom nedärvda anlag, som nervositet m. m., äro mindre lämpliga bruksdjur, frågas ej alls efter.

Utskottet har i fortsättningen av sitt utlåtande dock ansett ett eget uttalande påkallat. I detta sitt uttalande kan jag icke finna annat än att utskottet till alla delar gillar motionen. Att utskottet ändock avslagit motionen har jag tolkat på det viset att detta skett av formella skäl. Jag skall därför be att få till utskottet framföra ett tack för den välvilliga behandling, som motionen fått.

Ja, jag vågar påstå att en välvilligare behandling får sällan någon motion, som bifalles av något utskott. Jag tycker utskottets utlåtande närmast borde föranleda kammaren att besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran att Kungl. Maj:t måtte taga saken om hand, och då utskottets motivering i själva verket talar för att kammaren bör bifalla motionen, skall jag, herr talman, bedja att få yrka bifall till motionen och avslag å utskottets hemställan.

Herr **Nilsson** i Tånga: Herr Gardell yttrade, att om utskottet med mera eftertanke hade läst stuteriöverstyrelsens utlåtande, så skulle utskottet enligt hans mening hava kommit till en annan slutsats. Härtill skulle jag vilja genmäla, att om motionären herr Gardell läst stuteriöverstyrelsens yttrande med eftertanke, så skulle han utan tvivel hava funnit att saken icke ställer sig fullt så enkel som motionärerna tro, framför allt om man i någon mån vill taga hänsyn till statens möjligheter till ett ingripande och om man överhuvud taget har någon respekt för statsutgifterna. Det framgår ändå tydligt av utlåtandet, och det bör framstå för var och en som vill tänka sig in i den här saken, att uppläggandet av en riksstambok är en ekonomisk historia av mycket stor räckvidd.

I det avseendet har motionären uttryckt sin belåtenhet, att utskottet yttrat sig välvilligt. Utskottet har tydligen sagt ifrån, att den metod, som föreningen använder, genom att uttaga avgifter på ett sätt, som kan vara föremål för klander, dels av medlemmar i föreningen och dels av andra stoägare, den metoden är absolut förkastlig och kan leda till sådana konsekvenser, att man

Ang. en riksstambok för avelsdjur av ardennerras. (Forts.)

därigenom faktiskt sätter premieringsverksamheten ur funktion. Det har ju därför alltid haft sin betydelse, att motionärerna fäst uppmärksamheten på detta förhållande. Men jag tror, att motionärerna hade vunnit precis lika mycket, om de i stället för att gå till riksdagen hade gjort en framställning till Kungl. Maj:t och fäst Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på saken. Ty Kungl. Maj:t har ju dock möjlighet vid prövning av anslagen till föreningen att fästa föreningens uppmärksamhet på att den icke får lov att använda sig av metoder, som kunna ha så betänkliga konsekvenser som de här hava. Jag tror, att motionärerna hade vunnit lika mycket, om de gått denna väg. Nu har det dock i alla fall en viss betydelse att ärendet dragits under riksdagens prövning, och jag vill sålunda ej klandra att så skett. Jag tror vi kunna säga, att de metoder, som föreningen använt och som här blivit föremål för klander och för betänksamhet, de metoderna torde föreningen knappast komma att använda sig av i fortsättningen.

Jag ber i varje fall, herr talman, att få yrka bifall till jordbruksutskottets hemställan.

Herr **Andersson** i Grimbo: Herr talman! Utskottet talar här för det första om, hur vidlyftigt och kostsamt det kommer att bli att låta upprätta en riksstambok. Även ordföranden i utskottet, herr Nilsson i Tånga, säger, att det skulle bli dyrt, och att vi, om vi tänka på att hålla nere statsutgifterna, skola akta oss för något dylikt. »Det skulle bli en dyr historia av stor räckvidd», så föllo hans ord. Jag vågar påstå, att utskottet icke inlåtit sig på den allra ringaste kalkyl beträffande kostnaderna. Hade utskottet gjort det, skulle utskottet säkerligen kommit till en motsatt uppfattning. Jag går ut från att lantbruksstyrelsen för stamböcker för två svinraser, tre fårraser och några nötkreatursraser. I den skrivelse, som herr ordföranden i utskottet erinrade om, säger stuteriöverstyrelsen, att lantbruksstyrelsen icke har någon särskild avdelning eller någon särskild personal anställd för dessa stamboksföringar. Tänka vi då på nötkreaturstamboksföringen, så veta vi, att där är en hel del siffror, som årligen skola in i stamböckerna. Det är, som jag vågar förutsätta, att ett flertal av herrarna nog känner till, bl. a. siffror angående mjölkens kvantitet och fetthalt, och vi torde då också lätt förstå, att det är mycket arbetsamt att föra dessa stamböcker. Men beträffande hästar är det betydligt enklare. Stuteriöverstyrelsens yttrande synes giva vid handen, att, under det att inregistrering av nötkreatur kan gå för sig utan kostnad för staten med en så låg inregistreringsavgift som 6 kronor per tjur och 2 kronor per ko, erfordras för inregistrering hos föreningen av hingstar 25 kronor per hingst och 4 kronor per sto, vartill sedan kommer statsanslag på 10,000 kronor. Det enklare arbetet ställer sig alltså kostsammare än det svårare. Min uppfattning är, att, tvärtom mot vad utskottet säger, skulle det komma att ställa sig billigare med inrättande av riksstambok för ardennerhästar än med nuvarande organisation av stamboksföringen. Jag vågar försäkra, att utskottet icke gjort den ringaste undersökning av kostnaderna. Det är således endast ett löst, ovederhäftigt yttrande, att ett bifall till motionen skulle föranleda dyrbara utgifter.

Så säger utskottets ordförande vidare, att motionärerna visserligen vunnit åtminstone något med sin framställning, men att de skulle vunnit detsamma, om de gått in till Kungl. Maj:t och talat om att så och så är det ställt beträffande de påtalade missbruken från avelsföreningens sida, vilka ju även av utskottet ogillats. Denna uppfattning förefaller egendomlig. Stuteriöverstyrelsen säger ju själv, att staten icke kan kommendera en enskild förening och att staten icke kan påverka föreningen på annat sätt än genom att göra ett uttalande angående villkoren för åtnjutande av statsanslag. Styrelsen framhåller, att staten icke i övrigt kan lägga sig i föreningens sätt att ordna

Ang. en riksstambok för avelsdjur av ardennerras. (Forts.)

inregistreringen i vidare mån än som framgår av det fastställda reglementet. Och fortsätter stuteriöverstyrelsen, att om staten ställer upp villkor för utlämnande av ifrågavarande anslag på 10,000 kronor, skulle ardenneravelsföreningen säkerligen komma att ge en goddag i hela anslaget, ty då föreningen får in över 22,000 kronor på det beskattningssystem, föreningen tillämpar, bryr sig föreningen inte om de 10,000 kronorna. Å ena sidan säger herr Nilsson i Tånga, att vi borde skrivit till stuteriöverstyrelsen, men å andra sidan säger stuteriöverstyrelsen, att föreningen har makten att fara fram och trakassera folk så mycket den vill! Utskottets kläm går stick i stäv mot dess motivering. När man läser motiveringen, får man det intrycket, att något behöver göras för att råda bot för missförhållandena. Men i klämmen ställer sig utskottet på den ståndpunkten, att motionen icke bör till någon riksdagens åtgärd föranleda. Allt skulle med andra ord hädanefter bliva precis likadant, som det varit hittills. Enda resultatet blir kanske bara, att avelsföreningen hädanefter kommer att gå fram ännu mera bröstgänges än hittills, då denna förening nu så att säga fått stöd från riksdagens sida.

Jordbruksutskottets ordförande har med rätta framhållit, att ardenneravelsföreningens metod kan åstadkomma oreda i den av staten understödda premieringsverksamheten. Därigenom att motionärerna nu fäst vederbörandes uppmärksamhet på denna sak, så kunde man vänta rättelse en annan gång.

Det är icke min mening att klandra Kungl. Maj:t i det här fallet, ty Kungl. Maj:t har ju *sina* grunder att gå ut ifrån, men det förefaller mig egendomligt för en vanlig människa, när man förnimmer, att Kungl. Maj:t år efter år till ordförande i en hästpremieringsnämnd utnämnt en person, som samtidigt är sekreterare i ardenneravelsföreningen och där sitter med en lön på 10,000 kronor om året, d. v. s. avlönad som en kyrkoherde eller en prost. Utöver dessa 10,000 kronor uppbär han således lön som ordförande i hästpremieringsnämnden och så är han, för allt i världen, även statskonsulent och har särskilt betalt för det av statsmedel! Konsulentverksamheten består i att han vid behov står allmänheten till tjänst vid inköp av avelsdjur. Han är således en mångsysslornas man. Å ena sidan är han sekreterare i ardenneravelsföreningen, som under hot och trakasserier samt genom att nedsvärta personer genom annonser i tidningarna förföljer dem, som icke äro flata nog att betala in den godtyckliga skatt, föreningen självrådigt beslutat. Han har sin stora lön av ardenneravelsföreningen, och denna lön drives in genom ett slags utpressning, genom att misstänkliggöra vissa hingstar, trakassera folk genom annonser och dylikt. Å andra sidan är han samtidigt ordförande i hästpremieringsnämnden och skall som sådan vara rak i ryggen och bedöma hästarna opartiskt. Hur skall det gå till att tjäna två herrar? Vi ha ett system, som kallas frisedelsystemet och som innebär att vid hästpremiering ägarna av de ston, som befinnas värdefullast, erhålla en s. k. frisedel, som berättigar dem att på bekostnad av allmänna medel låta betäcka stona hos viss bestämd hingst. Om en stoägare då tar den hingst, som nämnden därtill utsett, men hingstens ägare icke vill betala den godtyckliga skatten av en krona till föreningen, kan det inträffa, att premieringsnämnden sedermera kommer och säger till stoets ägare, att ni har visserligen förfarit enligt av nämnden i frisedeln meddelad föreskrift, men hingstägaren har ej erlagt enkronasavgiften och därför är stoets avkomma diskvalificerad, den är icke fullödig, den får icke införas i stamboken! På detta sätt kan det naturligtvis icke bli annat än två slags ardenner vid premieringarna. Det kommer icke att bli fråga om rasegenskaper, typer eller härstamning, utan å ena sidan blir det ardenner, för vilka enkronan betalts av personer som varit snälla nog och bugat sig för ardenneravelsföreningen, och å andra sidan blir det alla övriga. Således det blir två slags ardenner! Hittills har det hetat att det skall vara kvistigt att be-

Ang. en riksstambok för avelsdjur av ardennerras. (Forts.)

döma hästar och att detta skulle vara en svår uppgift. Men härefter tycker jag, det blir enkelt nog för vem som helst, och så blir det klara linjer också, så premieringsnämnden kan icke missta sig vid bedömandet, och man kan icke förebrå nämnden för oriktig bedömning, när den kommer ut i sin verksamhet med sådana klara grundprinciper!

Det är i görningen — och det har i tal och skrift ordats mycket härom — att inrätta större premieringsdistrikt. Det skulle hava den fördelen med sig, att man finge större enhetlighet beträffande rastypen i de särskilda distrikten. Men med nuvarande nya system ha vi ju under statens ledning fått två slags ardenner! Och det skall likväl kallas för ett planmässigt avelsarbete under statens ledning! Jag har svårt att följa med i den galoppen, när det gäller det planmässiga. Jag skulle vilja kalla systemet för något annnat, som jag icke gärna vill uttala från den här platsen.

Det har sagts, att saken kommer att ordna sig av sig själv, sedan uppmärksamheten nu blivit fästad på rådande missförhållanden. Göteborgs och Bohus läns hushållningssällskap, som årligen lämnat anslag till ardenneravelsföreningen och som även beslutade anslag för år 1926, satte emellertid, med anledning av att föreningen då börjat offentliggöra sina svarta listor, upp som villkor, att alla hästar skulle som hittills bedömas efter sina egenskaper, så att de mest värdefulla och förtjänta som premierades även skulle få införas i stamboken, oavsett om den här enkronan var betald eller icke. Men då sade ardenneravelsföreningen: »Nej, pengarna bryr sig föreningen icke om. Pengarna får sällskapet behålla!» Det är således tydligen föreningens mening att fortfarande fullfölja sitt godtyckliga och fula system.

Som motionären herr Gardell i Gans påpekade, var det ett år icke mindre än 286 hingstar, vilkas avkomlingar av ardenneravelsföreningen blevo bannlysta från stamboksföringen. Man gör sig då ovillkorligen den frågan: vart skola alla dessa hästar taga vägen? Var skola de inregistreras? Det har utskottet icke upplyst något om, och hästägarna få stå där med sina hästar. Är det rätt? Vi skola ju hjälpa upp all hästavel, men här kommer staten och tillåter genom att ge anslag till denna avelsförening att ett svårt avbräck tillfogas hästaveln till följd av ett system, som är godtyckligt från början till slut. Vi veta, att stamboksföringen är en mycket grannlaga sak, och att det har förekommit fall av skoj med stamboksföringar. Det är lätt förklarligt, ty det gäller ju ofta nog stora värden. Men då avelsföreningen kan förfara godtyckligt i det ena fallet, så kan den nog förfara godtyckligt i det andra också för penningens skull och det är ju alldeles tydligt att efter sådana här »hyst» kommer icke tilliten till den stamboksföring, som utföres av ardenneravelsföreningen, att bliva densamma som hittills. Förtroendet för föreningen har betydligt sjunkit. Ja, här föreligger nu enligt min uppfattning ett fall, som det bör göras något åt, och jag tycker det allra bästa medlet att få bort godtycket och att få bort alla småpåvar, som vilja växa upp på det allmännas bekostnad, vore att ordna riksstamboksföring av ardenner på samma sätt som skett med en del andra husdjur.

Vid detta tillfälle vill jag ej förtiga mitt beklagande av omordade nya »system». Hittillsvarande stora anseendet som våra premieringar och statens ledning av hästaveln åtnjutit torde i viss mån hava fått en knäck. Och egendomligt synes det mig vara att vederbörande ej ingripit.

Jag skall, herr talman, bedja att få förena mig med motionären i hans yrkande om bifall till motionen.

Herr **Lorichs:** Herr talman! Ja, införandet av en riksstambok för hästar skulle vara att slå in på en alldeles ny väg. Den stamboksföring, som hittills ägt rum på detta område, har ju skett genom avelsföreningarna själva. Och

jag skulle också vilja säga, att införandet av en riksstambok för hästar skulle innebära ett steg bakåt. Ty såvitt jag vet är bland dem som representera de moderna avelsföreningarna både på detta område och inom nötboskapsaveln den meningen förhärskande, att man skall övergå ifrån riksstambok till de enskilda föreningarnas stamböcker och dessa sista skola övertaga det hela; man skall med ett ord slopa hela riksstamboksföringen.

Ang. en riksstambok för avelsdjur av ardennerras. (Forts.)

Det skulle nu bli så, om man införde en riksstambok för ardenner, att säkerligen den dualism skulle uppstå, som redan nu faktiskt förefinnes inom ayrshirerasen, nämligen att det skulle uppstå såväl en riksstambok som en av avelsföreningarna själva förd bok. Och som vi alla veta, vilka äro uppfödare av ayrshireboskap, så ha de djur som äro bokförda i ayrshireföreningen en helt annan och förnämligare rang och äro mera att betrakta som elitdjur än de som äro bokförda i riksstamboken. De som komma in i riksstamboken representera som sagt icke samma värde som de som blivit godkända i ayrshireföreningen. Men skall det fattas beslut om att det blir två stamböcker för ardenner, så kommer det faktiskt att bli så, att de i ardennerföreningen inregistrerade bli ansedda såsom mera utgörande eliten än de i riksstamboken införda.

Nu talade herr Andersson i Grimbo om att utskottet icke gjort några kalkyler angående kostnaderna. Ja, detta har utskottet icke behövt göra, ty i stuteriöverstyrelsens utlåtande över motionen omtalas vad det skulle kosta, och där ser man att ardennerföreningarna fått utge 30,000 kr. för ett år för riksstambok, somliga år visserligen mindre, dock icke under 13,000 kr. Således det är i alla fall ingen liten kostnad, som detta skulle draga med sig. Och stuteriöverstyrelsen säger själv att om den skulle åtaga sig saken, så måste den ha extra arbetskraft till sitt förfogande, och om den då också skall föra stambok över ardennerföreningen, så blir kostnaden dubbelt så stor som den egentligen behövde vara.

Vidare kom herr Andersson i Grimbo in på hur olämpligt det är att ardennerföreningens sekreterare skall vara ordförande i premieringsdistrikt. Det kan jag emellertid icke inse, ty han är en av de mest kvalificerade personerna på detta område, och att han i egenskap av sekreterare och konsulent uppbär en lön som är rätt stor, det beror ju på att han måste svara för hela stamboksföringen, och detta är en ytterst delikat sak och förutsätter den största noggrannhet, ty eljest skulle hela stamboksföringen bli fullkomligt värdelös. Han bör således nog ha en ordentlig lön. Vad han kan förtjäna som ordförande i premieringsdistrikt, är blankt ingenting, ty det är inte mer än som går åt för att betäcka resekostnaderna.

Ja, här har nu mycket riktigt sagts, att det är ett missförhållande inom ardennerföreningen, att den kan pålägga dessa avgifter, och det kan vara fråga om huruvida de ha rätt härtill. Men att de icke kunna neka ett eljest värdigt djur att bli intaget i stamboken, därför att ägaren icke erlagt en krona per styck, är fullkomligt säkert, det kan ej gå an. Men detta kan väl rättas till på något annat sätt än genom att ställa till med en särskild riksstambok. Det bör icke vara omöjligt att höga vederbörande, då de bevilja anslag till föreningen, föreskriva som villkor att något sådant icke får förekomma. Och vad nu beträffar de 286 djur, som ett år enligt motionärernas uppgift blivit kasserade, så kan man väl i alla fall vinna den rättelsen, att om de för övrigt äro värdiga att komma in i föreningens stambok, så kunna de väl bli intagna där i alla fall.

Ja, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Vo-

Ang. en riksstambok för avelsdjur av ardennerras. (Forts.)

tering begärdes likväl av herr Gardell i Gans, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 23, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 18.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 217, angående grunder för åtnjutande av beviljat statsbidrag till uppförande av en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium);

nr 218, angående statsbidrag till uppförande och drift av en för Jämtlands län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium); och

nr 229, angående godkännande av tvenne mellan Sverige och Danmark respektive Sverige och Norge avslutade överenskommelser angående handelsresandes behandling.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 19.

Föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 24, i anledning av väckt motion om övertagande för statens räkning av vissa utav landsfiskalen Axel Fredricsson för hans dåvarande tjänsteboställe tecknade andelar i ortens elektriska distributionsförening; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 20.

Ang. uppbyggandet av en folklig musikkultur.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående uppbyggande av en folklig musikkultur.

I en inom andra kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 275, hade herr *Ljunggren m. fl.* föreslagit, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att av omsorg om musiklivet i landet, särskilt till förmån för den vanlottade landsbygden, måtte ägnas skyndsam uppmärksamhet från det allmännas sida åt uppbyggandet av en folklig musikkultur, grundad icke minst på bibehållandet av de gamla militärorkestrarna i sin nuvarande omfattning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Ang. uppbyggandet av en folklig musikkultur. (Forts.)

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Englund* och *Mogård*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning, huruvida och på vad sätt de efter 1925 års försvarsbeslut återstående militärorkestrarna, särskilt de mindre kårerna, till gagn för musiklivet i landet skulle kunna utökas i erforderlig omfattning.

Sedan utskottets hemställan föredragits, yttrade:

Herr **Mogård:** Herr talman! Herr Englund och jag ha reserverat oss vid utskottets förevarande utlåtande, och jag skall därför ta mig friheten att säga några få ord.

Som man kan finna av utskottets utlåtande, är utskottet synnerligen optimistiskt i fråga om möjligheten för bättre organisation av de militära musikkårerna till ett mycket billigt pris, och denna sin optimism stöder utskottet i huvudsak på ett uttalande av den nuvarande försvarsministern, vilken i sin egenskap av enkel riksdagsman vid förra årets riksdag uttalade sin anslutning till en motion av ungefär samma innebörd som den vi nu i dag behandla.

Vi reservanter äro för vår del alldeles överens med utskottet nästan i allt vad utskottet anfört som motivering. Det enda vari vi skilja oss från utskottet är, när det kommer till klämmen. Vi anse nämligen, att de möjligheter, som utskottet självt redan påvisat för att till ett ganska billigt pris förbättra de militära orkestrarna, otvivelaktigt borde tillvaratagas, oaktat den nuvarande försvarsministern till synes ännu icke ägnat sin uppmärksamhet åt frågan. Vi vilja alltså bara ge honom anledning att verkligen dryfta förevarande spörsmål genom att vi anhålla, att andra kammaren måtte bifalla vår reservation.

De militära musikkårernas läge är ganska förtvivlat, enligt vad deras naturliga målsmän själva meddelat. Detta gäller i synnerhet de mindre musikkårerna, som bestå av 8—12 man — det är 6—7 stycken bara — vilka så till sägandes förmå varken uppfylla de militära funktioner, för vilka de egentligen äro avsedda, eller de allmänna musikkulturella uppgifter, som de även ägna sig åt. Detta är så mycket mera beklagligt, som man gott kan säga att om någon musikkultur verkligen blivit populär enligt tradition i vårt land, så är det de gamla militärorkestrarna. Om endast några minuter, hoppas jag, skall denna kammare komma att behandla åttonde huvudtiteln, där Kungl. Maj:t och majoriteten i utskottet föreslå 67,500 kr. till understöd åt tre orkesterföreningar, nämligen i Gävle, Norrköping och Hälsingborg, och strax efter kommer en anhållan att 6,000 kr. lämnas som understöd åt den folkliga musikskolan i Arvika. Jag vill fråga, vore det då ej mycket större skäl i att verkligen ägna dessa i bästa mening folkliga musikanstalter, som de militära musikkårerna äro, de folkliga musikskolor, som de för en stor del av vår ungdom alltid varit, litet större uppmärksamhet, bevisa dem litet större frikostighet? Jag är säker om att för endast tiondelen av anslagen till orkesterföreningarna skulle man vara i stånd att verkligen sätta våra militärorkestrar på en bättre fot, bättre fredsfot, vill jag hoppas, så att de därigenom skulle kunna fylla både sin militära uppgift och sin allmänt musikkulturella uppgift bättre. Var och en som exercerat beväring måste ju säga sig själv att, även om han i grund och botten var föga trakterad av militärlivet, så blev ändå tillvaron litet ljusare och gladare, när militärmusiken spelade för de värnpliktiga. Det kändes så, när man kom från långa marscher i skog och mark och vid stadsporten möttes av musikkåren, som beledsagade truppen genom staden. Och nu för tiden tror jag också, att militärmusiken fyller en verkligt kulturell uppgift i stad såväl som på landet. Jag hänvisar bara till de många tillställningar på landsbygden av skytteföreningar, idrottsföreningar och andra, där militärmusiken

Ang. uppbyggandet av en folklig musikkultur. (Forts.)

ofta gör sina uppskattade inslag. Till och med på sanatorier och sjukhus börja numera de militära musikkårerna att lämna sin medverkan till att göra livet ljusare och behagligare för de där intagna.

Jag tror det är fullt befogat att påstå, att militärmusiken är värd uppmärksamhet och understöd. Vi reservanter ha i vår reservation pekat på att man skulle kunna gå till en förbättring av dessa militärmusikkårer genom en sammanslagning av förut befintliga eller genom att fördröja ingången på övergångsstat av militärmusikmanskap och befäl, och vi ha efter uppgifter som vi fått av militärsakkunniga funnit, att det skulle kosta en mycket ringa summa att vidtaga en sådan anordning.

Jag vill inte riva upp någon större debatt i den här saken. Jag menar, att den så småningom skall arbeta sig fram ändå. Jag vill bara till slut säga, att de gamla kulturvärden, som militärmusiken representerar, äro förtjänta av ett understöd av statsmakterna. En riksdagens viljeyttring i det stycket tror jag skulle ha mycket stor betydelse för Kungl. Maj:t. Det skulle snart visa sig av en utredning, att det behövdes icke mycket nyanordningar eller nya anslag för att verkligen komma fram till en förbättring av militärmusikkårerna.

Så vill jag till sist nämna, att det kan förefalla, som om reservanternas yrkande i någon mån skulle gå över vad som är klämmen i motionen. Jag vill då säga, att det ingalunda är meningen från reservanternas sida. Deras yrkande rymmes helt och fullt inom ramen för den 1925 träffade organisationen beträffande vårt militärmusikväsen.

Ja, detta är en fråga, som ligger utanför partipolitiken och utanför de diskussioner, som alltid annars beledsaga vår försvarsfråga. Det gäller här uteslutande en kulturuppgift, och därför att det är en angelägen kulturuppgift, ber jag att få yrka bifall till den av herr Englund och mig vid utskottsutlåtandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Nilsson* i Tånga och *Ljunggren*.

Herr **Wagnsson:** Herr talman! Den fråga kammaren nu går att behandla har framförts i motion i första kammaren av herr Lindhagen och i motion i denna kammare av herr Ljunggren. Motionärerna påyrka, att det »måtte ägnas skyndsam uppmärksamhet från det allmännas sida åt uppbyggandet av en folklig musikkultur, grundad icke minst på bibehållandet av de gamla militärorkestrarna i sin nuvarande omfattning».

Till grund för detta yrkande har från motionärernas sida närmast legat den tanken att då nu genom 1925 års försvarsordning en hel del regementen här i landet skola indragas, det vore önskvärt att få behålla de vid dessa regementen befintliga musikkårerna för civila behov. Det var därför som motionärer såväl 1925 som 1926 hemställt hos riksdagen om åtgärder i detta syfte. Motionärerna vid årets riksdag ha nu tänkt sig, att kostnaderna för dessa mera civila musikkårer skulle överflyttas från fjärde till åttonde huvudtiteln.

När denna fråga företogs till behandling i utskottet, var man där ense om att med hänsyn till statsfinansiella förhållanden tiden icke kunde anses lämplig för realiserandet av dessa önskemål. Ett par av utskottets ledamöter, däribland den föregående ärade talaren, ha anmält reservation mot utskottets hemställan och yrka, icke bifall till den väckta motionen, utan något helt annat, nämligen »att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om utredning, huruvida och *på vad sätt de efter 1925 års försvarsbeslut återstående militärorkestrarna*, särskilt de mindre kårerna, *till gagn för musiklivet i landet skola kunna utökas i erforderlig omfattning*».

Till stöd för denna sin framställning ha reservanterna bl. a. framhållit, att

Ang. uppbyggandet av en folklig musikkultur. (Forts.)

de inskränkningar, som gjordes 1925 beträffande de militära musikkårerna, nedbringat vissa av dessa till en styrka av endast åtta à tolv man, vilket reservanterna anse i högsta grad betänkligt. Granskar man emellertid de förhållanden, som här beröras, finner man, att denna uppgift är, för att använda ett milt uttryck, ganska missvisande. Det är visserligen sant, att 1925 års försvarsbeslut nedbringar några musikkårer till den styrka, som i reservationen nämnts, men det är sådana musikkårer, vilka icke kunna, såsom motionären sagt, »bidraga till uppbyggandet av en folklig musikkultur». Det är några små, för rent militära ändamål avsedda musikkårer vid kavalleriet och trängen. De musikkårer åter, som närmast kunna komma i fråga för civila ändamål, få efter den nya organisationen en betydligt större omfattning. De flesta av infanteriets musikkårer bli tjuguen man starka, och två av dem få ännu starkare besättning, ty de komma att bestå av trettiotre man.

Jag har velat fästa uppmärksamheten på detta så att ingen av kammarens ledamöter må bli vilseledd av den uppgift, som förekommer här i reservationen.

Förutom vad jag nu har sagt vill jag ytterligare framhålla att det önskemål, som reservanterna stannat vid, synes mig kunna bli tillgodosett utan någon riksdagsskrivelse. När 1925 års försvarsreform beslutades, förekom i den då framlagda propositionen ett uttalande av dåvarande departementschefen Per Albin Hansson, där det heter: »Ur kulturell synpunkt skulle det givetvis vara önskvärt, om musikorganisationen kunde givas större omfattning än vad föreliggande förslag upptager. Av kostnadsskäl har detta emellertid icke varit möjligt. Den av musikaliska akademien väckta tanken på en utökning av nämnda organisation på bekostnad av annan huvudtitel synes mig värd beaktande och torde böra göras till föremål för särskild utredning. Särskilt under övergångsåren synes den övertaliga musikpersonalen på detta sätt kunna tagas i anspråk för en jämförelsevis ringa kostnad.»

Detta uttalande föranledde från riksdagens sida intet som helst yttrande, och det föreligger alltså från dåvarande regeringens sida ett löfte om att frågan skall tagas upp till behandling och att en utredning skall komma till stånd. Nu kan någon invända, att sedan dess har en ny regering kommit, som icke kan vara förpliktad att uppfylla utfästelser, som dess föregångare gjort. Emellertid, när denna fråga i fjol var före i första kammaren och en motion liknande den vi nu behandla, var föremål för debatt i medkammaren, uppträdde till stöd för motionen vår nuvarande försvarsminister. Jag har därför all anledning förmoda, att han är så intresserad av saken, att han, när han finner tiden lämplig, kommer att igångsätta en utredning, även om riksdagen icke har begärt en sådan. Det får väl anses sannolikt, att försvarsministern fullföljer tidigare utfästelser, också om ingen riksdagsskrivelse i denna fråga kommer till stånd.

Jag skall be att få framhålla ytterligare en synpunkt. För endast någon vecka sedan hade denna kammare en liknande fråga till behandling. Det var i samband med från olika håll väckta motioner med förslag till vissa utökningar i försvarsorganisationen. En ärad kammarledamot på skånebänken hade motionerat om utökning av en viss musikkår. Statsutskottet, som behandlat frågan, ansåg sig icke kunna tillstyrka yrkandet om ökning av musikkåren vid ifrågavarande kavalleritruppförband »bland annat av det skälet, att någon erfarenhet ännu icke vunnits rörande ändamålsenligheten av den genom 1925 års riksdagsbeslut i fråga om denna musikkår fastställda organisationen». Motionären mullrade visserligen något här i kammaren då ärendet avgjordes, men kammaren biträdde dock utan votering denna utskottets ståndpunkt.

Jag förstår väl att i den debatt, som kommer att följa härefter, också den andra av de två reservanterna kommer att uppträda och blåsa i basun, för att inte säga domsbasun, mot utskottet, men jag vågar hoppas, att de synpunkter,

Ang. uppbyggandet av en folklig musikkultur. (Forts.)

som varit vägledande för utskottsmajoriteten, skola vinna kammarens anslutning och tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Englund:** Herr talman! Utskottets ärade ordförande uttalade en förmodan att även den andra av reservanterna skulle yttra sig och blåsa i något slags domsbasun mot utskottet. Det var nästan som om han vore rädd för att han skulle få sina trumhinnor illa behandlade, eftersom han på det sättet liksom ville utbedja sig, att vi icke skulle gå för hårt åt utskottets utlåtande. Då jag emellertid, herr talman, nu vill besvära kammaren med några ord i den här frågan, är det mindre för utskottsutlåtandets skull än för att i korthet belysa frågan ur vissa allmänna synpunkter.

Utskottets ordförande trodde, att man, därför att den nuvarande försvarsministern förra året i första kammaren uttalat sig välvilligt i frågan, skulle kunna lita på att han även i sin egenskap av statsråd skulle komma att ägna sin uppmärksamhet åt denna fråga. Jag är gärna villig att tänka allt gott om den nuvarande försvarsministern, men jag ställer mig ändå ganska skeptisk till att han kommer att göra det i fortsättningen, därför att när det gäller den militära organisationen och den militära politiken överhuvud, så blir frågan om militärorkestrarnas betydelse, framför allt deras kulturella betydelse, lätt bortskymd, den frågan sjunker så att säga undan, och det är som bekant tämligen svårt att vinna något gehör för betraktelser i denna riktning här i riksdagen.

Då emellertid utskottets ordförande hänvisade till att det enligt 1925 års försvarsordning icke skulle vara så dåligt ställt med militärorkestrarna, som reservanterna här gjort gällande, då vi talat om musikkårer på endast åtta à tolv man, så slår han nog på sätt och vis in öppna dörrar. Jag är naturligtvis fullt medveten om att två infanterimusikkårer komma att bestå av trettiotre man, nämligen Svea gardes och Bodens garnison, men de övriga infanteriregementenas musikkårer komma dock att bestå av endast tjuguen man och specialtruppförbandens av åtta till tolv man. För att belysa, hur det kommer att bli med militärmusiken i städer, där endast specialvapen, således artilleri, kavalleri och träng, äro förlagda, kan man taga Hälsingborg. Efter nyorganisationen kommer militärmusiken i den staden att utföras av summa summarum åtta man och man behöver inte vara specialist på detta område, för att våga det omdömet, att den musik, utöver signalblåsning o. d., som åtta man kunna prestera, blir nog av ganska dubiös natur. Det blir sannolikt vad man med ett litet vågat uttryck kan beteckna som »mässingssoppa», men någon musik i ordets egentliga mening kommer det säkert icke att bli.

I detta hänseende ber jag kammaren ägna något litet intresse åt den vid motionen fogade bilagan, som innehåller ett uttalande av en av landets förnämsta militärmusikanförare, Gustaf Björkqvist i Örebro. Vad han där uttalar om de kvalifikationer, som fordras hos och de krav som man i musikaliskt hänseende måste ställa på ett infanteriregementes orkester, är ställt utom all diskussion. Även om man kan säga, att tjuguen man i ett infanteriregementes musikkår är för strängt begränsade och hårt nedpressade militära krav tillräckligt, så lär det icke kunna bestridas, att även för det ändamålet en sådan musikkår blir ganska liten, och skall man på de militära orkestrarna ställa andra och något högre anspråk, så kunna dessa helt enkelt icke fyllas.

Nu har jag hört den invändningen göras, att det får bli så gott det kan. Men jag vill verkligen vädja till kammarens i musikaliska ting något omdömesgilla ledamöter, om man kan stå till svars med att tillåta, att en militärorkester här i landet skall få framföra ett krävande musikverk på ett sätt, som strider mot detta styckes karaktär och väsen. Jag kan för min del icke med min röst med-

Ang. uppbyggandet av en folklig musikkultur. (Forts.)

verka till något sådant. Det är ovärdigt musikkulturen, det är ovärdigt att låta slikt utan vidare passera.

Det finns ju åtskilliga städer här i landet — det är som bekant bara tre sådana föreningar, nämligen de i Gävle, Norrköping och Hälsingborg, vilka tacknämligt nog ha utsikt att senare i dag av riksdagen få ökade anslag — det finnes åtskilliga städer, säger jag, vilkas orkesterföreningar icke ha statsunderstöd och där militärmusikanterna ingå som kärna och utgöra den väsentliga beståndsdelen. Jag vågar, mina herrar, påminna därom, att många eller åtminstone åtskilliga av dessa orkesterföreningar komma, när en reducering av militärorkestrarna äger rum, icke längre att, på sätt de hittills varit i stånd att göra, utöva sin kulturgärning ute i bygderna.

En annan synpunkt bör också anföras, och det är, att kommuner, särskilt stadskommuner, inom vilka regementen äro förlagda, bruka lämna anslag till friluftskonserter om somrarna av regementenas musikkårer. Denna friluftsmusik är mycket uppskattad, och jag tänker, att det skall bli ganska kinkigt för t. ex. Stockholms stad hädanefter att sommartid få orkestermusik utförd i sina parker av militärmusikkårerna såsom hittills varit brukligt. Och vad landsorten beträffar, där man t. ex. får en liten orkester på åtta man, såsom nu blir fallet i Hälsingborg, så frågar jag: Vilken kommun kan väl ha lust att betala pengar för en sådan musik?

Jag vill vidare erinra om, att även i de fall, där man har en infanterimusikkår på tjuguen man, så är det icke alldeles säkert, att den alltid är fulltalig, men är den icke det, så är den icke heller i stånd att utföra sådan musik, att allmänheten med nöje vill bidraga till denna musik med skattemedel. Ur den synpunkten tror jag också att vad musikdirektör Björkquist anfört i bilagan på sid. 9 i motionen äger sitt fulla berättigande.

Det är, herr talman, ur dessa allmänna överväganden, som jag för min del redan 1925, ehuru det då var omöjligt att så att säga få en syl i vädret i den här frågan, ansåg det vara betänkligt, att man på sätt som då skedde lät yxan gå även över de militära orkestrarna. Det finnes en invändning, som man här gör, särskilt har jag hört den från högerhåll, och det är, att om vi icke kunna få igenom några andra ändringar i 1925 års försvarsordning, så vilja vi icke heller vara med om att rubba något när det gäller militärmusiken. För mig, såsom pacifist och fredsvän och en av dem, som gåvo sin röst för den nya härordningen, är det dock svårt att sätta likhetstecken mellan kanonerna och musikinstrumenten. Jag tror icke heller, att man på högerhåll vill tillmäta musiken en militär betydelse, som den naturligtvis icke har i jämförelse med de regelrätta mordvapnen. Jag har därför svårt att förstå, hur man kan ur dylika synpunkter vända sig emot att man söker göra militärmusiken litet bättre ställd inom försvarsorganisationen.

Nu har musikaliska akademien i dagarna i en inlaga till Kungl. Maj:t återigen fäst uppmärksamheten på en utväg, nämligen, att anslagen till militärorkestrarna borde, om jag fattat akademien rätt, överflyttas från fjärde till åttonde huvudtiteln och hela denna angelägenhet ordnas ur synpunkten, icke av militärorganisations- eller andra militära intressen, utan ur synpunkten av kulturella, enkannerligen musikkulturella intressen. Detta är en uppfattning från musikaliska akademiens sida, som jag för min del mycket sympatiserar med. Då jag emellertid inom utskottet biträtt denna reservation, som går ut på att man skulle låta de militära musikkårerna vid de truppförband, som skola bli kvar efter 1925 års försvarsordning, få en större organisation än i denna försvarsordning är avsett, så har jag gjort det bland annat ur den praktiska synpunkten, att jag anser det orimligt, att då nu en hel mängd truppförband indragas från och med den 1 januari, man låter alla dessa musiker, som representera så mycket av kulturellt värde, överföras på övergångs- eller indragnings-

Ang. uppbyggandet av en folklig musikkultur. (Forts.)

stat, när man utan någon väsentlig kostnadsökning för statsverket kunde låta dem överflyttas till de kvarvarande regementena, och därigenom bringa upp dessas musikkårer till ungefär samma storlek, som dessa musikkårer ha enligt den hittillsvarande försvarsordningen.

Det är dessa överväganden, som gjort, att jag funnit mig icke kunna biträda utskottets hemställan.

Jag tycker det vore värdigt svenska riksdagen att ägna det intresse åt en så pass viktig sida av nationens kulturella liv, som musiklivet ändå är, att riksdagen sökte bevara den oförlikneliga kunnighet, rutin och musikaliska bildning, som förefinnes inom den militära musikorganisationen, så att man icke i det hänseendet förfar hårdare mot dessa musiker än som är nödvändigt.

Jag vill med det anförda motivera, varför jag anslutit mig till reservationen och nu ber att få yrka bifall till densamma.

Herr **Olovson** i Västerås: Herr talman! Det var under herr Englunds anförande i den här musikdebatten, som jag kom på den tanken, att jag skulle begära ordet för att bidraga med litet ackompanjemang.

Jag har för min del ingenting emot, att man från statsmakternas sida uppmuntrar musiklivet i landet, och att man framför allt inriktar sig på att denna uppmuntran gives på ett sådant sätt, att de människor uti de mindre landsortsstäderna och på rena landsbygden, som sällan eller aldrig komma i tillfälle att få njuta av god musik, någon gång under året kunna beredas tillfälle därtill. För mig må man alltså gärna gå in för att lämna bidrag på ett eller annat sätt härtill. Men jag vill fråga: finnes det någon som med bibehållet allvar vill göra gällande, att man, genom att utöka de militära orkestrarna, uppmuntrar musiklivet, eller att man därmed skänker det stora flertalet människor i landet något mera av musikalisk njutning eller ens i någon nämnvärd mån bidrager härtill? Vad är det nu våra militärorkestrar uträtta för någonting? Jo, en stor del av den militära musikpersonalen är ju upptagen med restaurangmusik för att icke säga på ren svenska krogmusik, och de militära uppgifter, som militärmusikkårerna ha — herr Mogård talade ju så känsligt och varmt för en uppgift, som de ha, nämligen att spela för de trötta beväringarna — ja, den enda uppgift, som dessa musikkårer ha, är väl att under regementsmötena gå ut till tullarna i förläggningsstaden för att möta beväringarna, då de äro på hemmarsch. Det är bra och till god hjälp för många beväringar, ty det är lättare att gå efter musik, det vet jag som gammal B-kornettist, och denna musik är också en källa till glädje för städernas hembiträden. Må vara att detta att gå trupperna till mötes med musik är en uppgift att fylla, men den uppgiften är också den enda militära.

Sedan skall jag be att få vända mig till herr Englund, som tycktes vara hemma i de här musikaliska sakerna och fråga honom, om icke en musikkår på 21 man, som man ju tillmätt infanteriregementena i allmänhet, är nog för att blåsa militärmarscher. Jag vill fråga herr Englund: vad är det för stämma, som saknas i den musikkåren? Jag har under herr Englunds anförande roat mig med att göra upp en förteckning på hur man skulle kunna sammansätta en militärorkester på 21 man. Jag har emellertid icke lust att nu läsa upp, vad som står på denna förteckning, men jag skall lämna den till herr Englund, och då skall jag be honom säga mig, vad det är för stämmor, som saknas. 21 man räcka utmärkt, när det gäller att spela militärmarscher, och 12 man räcka också utmärkt, ja, t. o. m. endast 8 man, som trängkårernas orkestrar skola bestå av. Men, som bekant går man icke ut till tullarna med musik för att möta trängkåren och dess vagnar, ty de gå utan musik. Det är infanteriet, som behöver musikkårernas hjälp, och vid infanteriet har man ju i allmänhet 21 mans orkester, men hade man endast 8 man, hade man i

Ang. uppbyggandet av en folklig musikkultur. (Forts.)

alla fall sextetten fulltalig. Vilka stämmor saknas? Ingen, för att kunna blåsa militärmarscher. Herr Englund, som ligger mera på det kulturella än på det militära planet, är rädd om militärorkestermusiken. Jag vädjar emellertid till honom att giva kammarens musikaliskt obildade ledamöter en redogörelse för, vad det är som saknas hos en orkester på 21 man eller en på 12 man för att kunna t. ex. spela på en skyttefest eller på en friluftskonsert i parkerna i, låt mig säga, Sala eller Askersund. Alltså innan vi fått besked om vad det är som saknas för att kunna utföra sådan musik, som man skulle kunna säga skänkte folket den enkla musikaliska njutning, som det behöver en sommarkväll, kan jag icke gå med på att anse reservanternas krav här vara motiverade.

Jag är fullkomligt övertygad om, att man i våra småstäder i landsorten eller i våra större municipal- eller stationssamhällen skulle anse det vara storartat, om man kunde få höra en militärorkester på 8 eller 12 man spela i parkerna någon kväll i veckan. På sådana ställen är man annars icke van vid annat än att höra lite dragspel eller någon liten amatörsextett. Det vore en sann konstnjutning att få höra en orkester på 12 verkligt skolade musici.

Denna reservation säger oss, att den här i debatten åberopade musikdirektör Björkquist äntligen på alla dessa år vunnit två man med sitt bombardemang i denna fråga. Kammarens ledamöter ha ju också fått sin anpart av detta bombardemang. Herr Englund hade stora bekymmer för Hälsingborg och dess musikliv, men då vill jag fråga: varför skall man ovillkorligen nämna Hälsingborg som exempel på en stad, där man får höra musik, som icke tillfredsställer de musikaliska kraven? Varför just Hälsingborg? Varför icke t. ex. nämna Hedemora? Man kan ju som exempel taga en stad, som icke har så mycket som en bastuba en gång på statens bekostnad. Hälsingborg är för övrigt en så stor stad, att man där kan åstadkomma litet musik till folkets nytta och nöje utan några militärorkestrar. Musiklivet i Hälsingborg är ju ganska långt kommet. Men sådana arrangemanger kan man troligen icke göra på en hel del andra ställen i landet.

Skola vi gå in för att höja musiklivet i landet och bereda människorna tillfälle att erfara verklig musikalisk njutning, tror jag, herr Englund, att det framför allt vore det lyckligaste för herrar pacifister, dit han ju räknar sig, att söka särskilja musikkultur och rustningar. Herr Englund tror icke på musikens militära uppgifter, men det tycks i alla fall herr Mogård göra. Låt oss emellertid skilja på de där två sakerna. Låt de krigiska rustningarna, låt den stora paraden vara vad den är, sök icke att förgylla upp den med den sortens grannlåt, och giv folket de möjligheter till musikalisk njutning och bildning, som samhällsmakterna ha möjligheter till, men koppla av musiken från militärväsendet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Englund:** Herr talman! Den siste ärade talaren bad, att man skulle sluta med att förgylla upp grannlåten. Jag tycker för min del, att vi i allmänhet kunde kosta på oss att söka skilja på detta och detta. I våra dagar lär väl ändå folk tämligen väl kunna skilja på militära musikkårer och militarism. Att sammanblanda dessa två saker och se ett rött skynke så fort det blir tal om militärmusiken tycker jag, med förlov sagt, är att väl mycket förenkla saken.

Sedan begärde herr Olovson i Västerås av mig, att jag skulle giva honom en lektion i varför en musikkår, organiserad så eller så, icke skulle kunna fylla vissa anspråk. Jag tänker icke giva honom den lektionen, ty är han djupare intresserad i saken, bör han ha tillfälle och möjlighet att på annat sätt än här i kammaren erhålla den insikt, som han tydligen trängtar efter. Om jag skulle

Ang. uppbyggandet av en folklig musikkultur. (Forts.)

säga något på den punkten, så skulle det vara, att varför man utan vidare kan säga, att en alltför begränsad blåsorkester icke ur musikalisk synpunkt kan fylla några större anspråk, helt enkelt beror därpå, att en sådan orkester icke är nog för att erhålla full harmoni eller för att erhålla den fulltonighet, som gäller i fråga om ett större musikverk och dess krav på utförandets trohet och skönhet. Instrumenten äro för fåtaligt besatta för att den entonighet och enformighet, som kommer att prägla utförandet, skall få någon vidare flykt över sig. Om herr Olovson i Västerås har något musiköra, vilket jag hoppas att han har, skulle han nog, om han någon gång finge höra en militärorkester eller vilken orkester som helst sammansatt av blott 8 man utföra något musikverk, själv kunna konstatera, att utförandet blir ganska entonigt och utan den flykt och lyftning över spelet, som när orkestern består av 21 man. Att dock också en orkester på 21 man ur vissa synpunkter och betydande sådana stundom kan anses vara för liten och för begränsad är ett omdöme, som bland sakkunnigt folk är tämligen enstämmigt.

Herr Olovson i Västerås trodde tydligen, att jag blev riktigt »dammad i planeten», då han gjorde gällande, att musikdirektör Björkquist hade vunnit mig som en av sina proselyter. Har ingen fara, herr Olovson, jag känner icke den mannen, ehuru jag har haft tillfälle att läsa en del av vad han för övrigt mycket förträffligt skrivit i pressen rörande detta spörsmål. Det är för övrigt mycket möjligt, att herr Olovsons aversion mot herr Björkquist i någon mån beror på att herr Olovson i sin egenskap av redaktör också har blivit bombarderad av herr Björkquists artiklar. Jag har emellertid icke skapat mig min uppfattning i denna fråga på grund av vare sig den ena eller andra musikauktoriteten, som på senaste åren ingripit i denna fråga. Långt innan jag hade plats i denna kammare, förstod jag, jag tror, att jag vågar säga det, i någon ringa grad åtminstone, vissa enkla element i dessa saker, något som gjort, att jag har vågat uppträda i den här debatten.

Jag tror icke, herr talman, att man har anledning säga, att herr Olovsons inlägg i debatten var av den beskaffenheten, att det var ägnat att rubba de i allmänhet goda skäl, som ligga till grund för reservationen.

Herr **Lindmark:** Herr talman! Jag skall endast be att få yttra några få ord i den föreliggande frågan, och jag kommer då att betrakta den ur enbart praktiska synpunkter.

Jag är ingalunda okänslig för vacker musik. Jag känner mig tvärtom mycket uppbyggd av densamma. Vad jag nu kommer att säga får därför icke tydas så, att jag skulle vara en sådan där prosaisk själ, som icke kan uppskatta ett vackert musikstycke. Men för mig blir problemet följande. Vad är det som är det väsentligaste i våra försvarsanordningar? Är det icke så, att våra unga män skola genom drill tränas och övas till att kunna uthärda en lång dagsmarsch och övas i vapnens bruk för att kunna ha utsikt och förutsättningar att kunna mota en inträngande fiende? Men icke kan man göra detta med musik. Den fiende, som eventuellt skulle landstiga på vårt lands mark, skulle känna sig full av löje i händelse vi komme med en av våra vackraste och fullstämmigaste militärmusikkårer. Han skulle icke taga någon hänsyn härtill utan skulle köra bort dessa musiker. Nu vill jag dock icke ha sagt, att icke musiken i det militära livet kan ha ganska stor betydelse, men den hör till det sekundära planet och är, menar jag, av sådan natur, att vi i dessa tider icke ha råd att offra allt för stora kostnader å densamma.

1925 års försvarsbeslut gick in för kraftig beskärning av våra militära försvarsanstalter, och samtidigt följde en beskärning av musikkårerna såväl till antal som till sammansättning. Jag tycker, att detta var ganska konsekvent.

Sedan har man försökt att genom motioner åstadkomma vissa förbättringar

av de militära anordningarna. Man har t. ex. föreslagit att vissa regementen icke skola indragas och att kadrerna icke skulle beskäras, såsom beslutet innebar. Riksdagen har alltid konsekvent sagt nej härtill. Det fattas nu bara, att andra kammaren i dag skulle gå in för ett motsatt förfarande, då det gäller det rent sekundära i våra försvarsanordningar.

Ang. uppbyggandet av en folklig musikkultur. (Forts.)

I fjol förelåg en med den ifrågavarande motionen fullt likartad motion av herr Lindhagen till riksdagens behandling. Det var statsutskottet, som behandlade motionen och utskottet yttrade sig på följande sätt: »Utskottet, som funnit det motionsvis framlagda förslaget vara av en alltför oklar och vittsvävande beskaffenhet för att på grundvalen av detsamma något beslut nu skulle kunna fattas, får med hänsyn jämväl till de med förslagets realiserande förenade ekonomiska konsekvenserna hemställa, att herr Lindhagens ovanberörda motion icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.» Mina herrar, jag anser, att precis samma sak kan sägas om årets Lindhagensmotion, och jag tycker, att man ganska betecknande kan klassificera föreliggande motion genom att säga, att den är en Lindhagensmotion.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 21.

Härefter förelåg till avgörande statsutskottets utlåtande, nr 8, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Anderson** i Råstock, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att statsutskottets förevarande utlåtande nr 8 måtte på så sätt föredragas, att endast nummer och kantrubriker vid de olika punkterna uppläsas i den mån icke annat föredragningssätt särskilt påkallas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—30.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 31.

Lades till handlingarna.

Punkterna 32—39.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 40.
Lades till handlingarna.

Punkten 41.
Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 42.
Lades till handlingarna.

Punkterna 43—65.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 66.
Lades till handlingarna.

Punkten 67.
Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 68.
Lades till handlingarna.

Punkterna 69—76.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 77.
Lades till handlingarna.

Ang. anslag till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala.

Punkten 78, angående anslag till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 76 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 49,500 kronor.

I samband härmed hade statsutskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, nämligen nr 54 inom första kammaren av herr *Wahlmark* och nr 32 inom andra kammaren av herr *Andrén*, däruti föreslagits, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1927—1928 höja det till universitetsbiblioteket i Uppsala för närvarande utgående extra reservationsanslaget å 44,500 kronor med 15,000 kronor till 59,500 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag samt med bifall till ovanberörda motioner, till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 59,500 kronor.

Reservation hade likväl avgivits av herr *Strindlund*, vilken ansett, att utskottet bort tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag.

Efter föredragning av punkten anförde:

Ang. anslag till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala. (Forts.)

Herr **Strindlund:** Herr talman! Då jag vid föreliggande punkt antecknat en reservation, anser jag mig böra angiva den syn jag haft på frågan vid utskottsbehandlingen av densamma.

Jag ber då först få påpeka, att skillnaden i anslagsbelopp mellan reservationen, som sammanfaller med Kungl. Maj:ts förslag, och utskottets förslag är 10,000 kronor. Vi veta, hurusom vid denna frågas behandling föregående riksdag beloppet ökades med 25,000 kronor. I år har av akademiska konsistoriet begärts en ökning av icke mindre än 35,000 kronor. Kungl. Maj:t har emellertid på grund av de ekonomiska förhållandena icke ansett sig kunna tillstyrka mer än 5,000 kronor i höjning. Däremot har motionsvis begärts, att ifågavarande belopp nu skulle ökas med 15,000 kronor. Jag vill påpeka, att det redan i propositionen har begärts en höjning. Då jag gått med på denna höjning, kan man inte säga, att jag gått emot anslagshöjning i och för sig. Det är ju här icke från något håll fråga om att motsätta sig en höjning, det är blott beträffande storleken av densamma man har delade meningar.

De av motionärerna anförda skälen för begäran om ökning på 15,000 kronor av ifrågavarande anslagsbelopp voro ju kända för herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet, redan då herr statsrådet gjorde sin hemställan till riksdagen. Han har också hänvisat till den motivering, som lämnades av den föregående departementschefen, då denne föreslog anslagsbeloppets höjning föregående riksdag. Sedan herr statsrådet uttalat sitt beklagande av att nödgas avstå från tanken på att nu söka helt realisera de framkomna önskemålen, tillägger han: »De nuvarande förhållandena mana alltjämt till stor återhållsamhet med ökade statsutgifter.» Jag vill verkligen ifrågasätta, om man inte bör kunna anförtro åt ett statsråd att vid avgörandet av anslagsbeloppet för en sådan sak som denna överblicka det ekonomiska läget och därvid fastställa det belopp, som vi, populärt talat, ha råd att kosta på en sådan sak. Nu kommer kanske att invändas, att utskottet har på andra punkter prutat så pass mycket på vad Kungl. Maj:t begärt under denna huvudtitel, att man gärna kan gå med på denna anslagshöjning. Det kan vara sant; man kan dock mot detta säga, att det i princip bevisar ingenting. Vi böra ihågkomma, att knappast någon huvudtitel visar sådana tendenser att ansvälla som just den, vilken vi nu behandla. Denna huvudtitel omsluter 130 miljoner kronor och däröver. Den är nu den näst största, och det torde blott vara en tidsfråga, när den blir den allra största. För närvarande är ju fjärde huvudtiteln störst. Den kommer givetvis, om inte alla tecken slå fel, att minskas samtidigt som den åttonde lika säkert kommer att ökas.

Jag vet mycket väl, att herr statsrådet vid behandlingen av denna fråga har i sin motivering visat sig ganska välvillig, men därför anser jag inte, att skäl förefinnas för riksdagen att på någon punkt gå längre än vad statsrådet begär. Jag vill icke vara med om att man skall kunna säga: Det är riksdagen, som ökat på vad Kungl. Maj:t under olika punkter under åttonde huvudtiteln begärt — utan jag tror, att man bör överlämna till statsrådet att föreslå förhöjningar, när det ekonomiska läget det medgiver.

Jag skall, herr talman, på dessa grunder be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i denna punkt.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Rydén:** Herr talman! Jag förstår mycket väl de sparsamhetssynpunkter, som framhållits av föregående talare, och vi hava inom statsutskottet varit besjälade av samma syn i stort sett på alla de olika motioner, som hava i stor myckenhet varit föremål för statsutskottets prövning i samband med be-

Ang. anslag till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala. (Forts.)

handlingen av åttonde huvudtiteln. Sedan emellertid ett stort antal ledamöter av andra avdelningen hade vid universitetsbiblioteket i Uppsala och under samtal med universitetslärare från olika vetenskapsområden försökt bilda sig en uppfattning om, hur förhållandena i verkligheten äro, har det icke varit möjligt för någon av oss på avdelningen att motsätta oss ett bifall till den nu ifrågavarande motionen.

Det är ju nämligen så, att anslaget till universitetsbiblioteket i Uppsala egentligen inte har undergått någon höjning, som står i relation till den stegring av bokpriser, som har ägt rum efter världskriget. Jag vet inte, om reservanten nyss lämnade oriktiga uppgifter eller icke. Jag kunde från min plats icke fullt uppfatta vad han sade. Jag tyckte dock, att han sade, att biblioteket skulle ha fått en höjning av 25,000 kronor i fjol. Om talaren skulle ha lämnat den uppgiften, vill jag säga, att den icke är riktig. Det var det kungl. biblioteket, som i fjol fick en höjning på 25,000 kronor i sitt bokanslag. Uppsala universitetsbibliotek fick däremot icke någon höjning. Sedan tiden före världskriget har den fått en anslagsökning av 34,000 kronor. När man vet, hur bokpriserna, särskilt priserna på tysk, fransk och engelsk litteratur ökats efter världskriget, så måste man medge, att denna ökning i bokanslaget icke står i någon rimlig proportion till den ökning som skett beträffande priserna på böcker. Priserna på vetenskaplig litteratur äro dubbla, tredubbla eller fyrdubbla nu i jämförelse med vad de voro före världskriget.

Jag vill framhålla en sak till, som kammaren bör taga i betraktande, som också framfördes av alla de professorer, med vilka jag åtminstone var i tillfälle att samråda i denna sak, det nämligen, att efter världskriget det har skett en väsentlig förändring i fråga om behovet av bokinköp i så måtto, att före världskriget det mesta av den vetenskapliga världslitteraturen kunde erhållas på tyskt håll, medan efter världskriget, på grund av de ekonomiska förhållandena, den tyska litteraturen blivit ofantligt mycket mer begränsad i jämförelse med förut, under det att en del andra länders vetenskapliga litteratur, särskilt den amerikanska, vuxit i en enorm omfattning. Nu är det icke möjligt för varje vetenskapligt bibliotek att hålla sig till inköp av övervägande tysk litteratur. För att biblioteken icke skola bliva på efterkälken är det nödvändigt att i mycket, mycket stor utsträckning köpa amerikansk litteratur. Man kan säga, att på vissa vetenskapliga forskningsområden den engelska och amerikanska litteraturen har blivit dominerande. Detta gör, att t. ex. en naturvetenskaplig institution icke kan på långa vägar när följa med sin tid, i fall den icke blir i tillfälle att vid sidan av tysk litteratur inköpa även engelsk och amerikansk. Det har förefallit oss på avdelningen, som om det verkligen skulle vara det oriktigaste av allt ekonomiskt handlande, som man skulle i Sverige tillämpa, om man, då man har universitet, professorer, institutioner, lokaler och allt, här skulle spara in 10,000 kronor och därigenom beröva dessa vetenskapens arbetare och lärare möjlighet att följa med på de forskningsområden, som de representera. Jag tror, att, när vi anslå miljoner till våra universitet för sådana ändamål som avlöning och underhåll av institutioner m. m., det skulle verkligen vara oförståndig ekonomi att genom att inbespara 10,000 kronor på bokanslaget sätta lärarna och forskarna inom dessa områden ur stånd att helt och fullt följa med. Efter avdelningens besök i Uppsala och de samtal, som ledamöterna där hade, har det icke rått någon tvekan om, att man borde tillstyrka motionen. Denna är för övrigt nära nog den enda som blivit tillstyrkt av hela mängden av motioner, som väckts under åttonde huvudtiteln.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Andrén:** Herr förste vice talman! Då jag med anledning av herr Strindlunds anförande såsom motionär känner mig föranlåten att säga några

Ang. anslag till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala. (Forts.)

ord i denna sak, skulle jag först be att få till statsutskottets ledamöter framföra mitt vördsamma tack för att de alla, med undantag av herr Strindlund, förstått och behjärtat det svåra nödläge, vari Uppsala universitetsbibliotek för närvarande befinner sig.

När herr Strindlund framhöll, att alla de av mig anförda skälen för en ökning av anslaget redan på förhand vore kända av Kungl. Maj:t, så kunde jag inte annat än beundra herr Strindlunds clairvoyance. Det är möjligt han hade rätt, men jag måste i så fall beklaga, att Kungl. Maj:t inte dragit den naturliga slutsatsen av sitt vetande. Vad herr Strindlunds anförande för övrigt beträffar, så synes herr Strindlund hava missförstått vad jag skrivit i min motion, då han synes antaga, att riksdagen senast förra året beviljade en ökning med 25,000 kronor av anslaget till Uppsala universitetsbibliotek. Det var icke fallet. Det var, som herr Rydén påpekade, det kungl. biblioteket i Stockholm som fick detta anslag. För övrigt är det sant, som herr Rydén redan framhållit, att Uppsala universitetsbibliotek under de 18 sista åren icke fått mer i anslagsökning än ungefär 34,000 kronor. Men vad är det som hänt under dessa år? Jo, vetenskapen har lagt den ena stora domänen efter den andra inom sitt område. Forskningen har på varje särskilt område blivit intensivare än kanske någonsin förut, och litteraturen har fått en omfattning, som vi knappast kunna göra oss en föreställning om. Ingen forskare, hur lyckligt lottad han än må vara, kan för närvarande undvara de hjälpmedel, biblioteken ställa till hans förfogande. Det är helt enkelt så, att universitetsbiblioteket för närvarande utgör universitetets viktigaste institution.

Då herr Rydén var inne på de ekonomiska synpunkter, som böra läggas på denna fråga, skall jag inte gå in på den saken mer än på en enda punkt. Herr Rydén framhöll, att bokpriserna under senare tid gått uppåt. Detta gäller alldeles särskilt de oerhört viktiga tidskrifterna, framför allt de utländska tidskrifterna. Det är nu på det sättet, att flera av vetenskapens viktigaste vinningar publiceras just i dessa tidskrifter. Universitetsbiblioteken kunna helt enkelt inte undvara dessa. De måste fortsätta att prenumerera på dem, ehuru prenumerationskostnaderna under senare tid gått upp oerhört, inte minst därför att privata prenumeranter inte längre kunna hålla sig med tidskrifterna. Denna stegring av priserna på tidskrifter har emellertid tvingat biblioteken att företaga allvarliga, jag skulle vilja säga betänkliga inskränkningar i fråga om övriga bokinköp. Jag kan tala om, liksom jag gjort det förut i motionen, att om icke Uppsala universitetsbibliotek under förra året blivit satt i tillfälle att överskrida sitt anslag med omkring 17,000 kronor, så skulle biblioteket under förra året knappast ha kunnat köpa några nya böcker. Vittnar icke detta faktum om, att biblioteket befinner sig i ett verkligt nödläge? Det synes mig verkligen, som om universitetet icke skulle kunna rätt fylla sin viktiga uppgift, om icke dess främsta arbetsplats fick den hjälp, som här kräves.

Jag ber, herr förste vice talman, att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr **Strindlund:** Herr talman! Vad beträffar den ökning på 25,000 kronor, som jag sade, att fjolårets riksdag beviljat, så ber jag att få anföra något, som återfinnes på sid. 47 i utskottets utlåtande. Det heter där: »Såsom framgår av statsrådsprotokollet, erinrar departementschefen, hurusom redan år 1925 äskanden förelågo om ökade anslag till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteken och kungl. biblioteket, och hurusom till 1926 års riksdag framställning gjordes om ökning med 25,000 kronor av anslaget till kungl. biblioteket, vilken framställning jämväl av riksdagen bifölls — — —.» Det var just dessa 25,000 kronor jag åsyftade. Jag vågar icke bestämt påstå, att jag uttryckte mig så tydligt, att jag icke kunde missuppfattas, men jag hänvisar

Ang. anslag till bokinköp och bokbindning för universitetsbiblioteket i Uppsala. (Forts.)

till detta utskottets eget uttalande om de 25,000 kronor som anvisades till kungl. biblioteket för bokinköp och bokinbindning.

I anledning av herr Rydéns anförande skall jag gärna medge, att hans motivering är tungt vägande. Det kan till och med jag förstå, men jag anser, att detta måste nära på understryka min uppfattning och stärka min ståndpunkt, ty Kungl. Maj:t måtte väl ändå med kännedom om de starka skäl som funnits för en ökning ha prövat frågan så mycket noggrannare, innan Kungl. Maj:t måst avstå från den begärda ökningen och alltså icke kunnat gå så högt som motionärerna utan måst stanna vid 5,000 kronors ökning.

I fråga om det av herr Andrén anförda vill jag säga, att jag anser mig icke behöva svara på det. Skulle man gå ut ifrån, att Kungl. Maj:t icke har känt till de omnämnda förhållandena, skulle jag räkna det nästan som ett underkännande av Kungl. Maj:ts kompetens i frågan. Det vill jag icke göra. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Herr Strindlund synes underskatta betydelsen av ett välförsett universitetsbibliotek. Även vi olärde och lekmän på området måste väl ändå erkänna, att ett väl tillgodosett bibliotek är grundvalen för det vetenskapliga arbetet vid universiteten.

Då herr Strindlund är mycket angelägen att såsom motivering för sitt yrkande om avslag å utskottets hemställan skjuta Kungl. Maj:ts förslag framför sig, skall jag be att få citera vad den nuvarande ecklesiastikministern säger, efter att hava omnämnt de skäl, som den föregående ecklesiastikministern anfört för att han icke kunnat tillstyrka ifrågasatt anslagshöjning. Departementschefen yttrar: »Då jag livligt instämmer i de av min företrädare förfäktade synpunkterna, är det *med beklagande jag nödgas avstå* från tanken på att nu söka helt realisera de framkomna önskemålen.» — Man ser alltså statsrådets goda vilja, men statsrådet har på grund av det ekonomiska läget icke kunnat föreslå större ökning än han gjort. Jag kan emellertid underrätta kammaren, att vi redan på andra avdelningen av statsutskottet gjort så avsevärda inbesparingar i fråga om en del krav, att vi kunna vara litet mer givmilda, när det gäller anslag till dessa viktiga ändamål. Den här nu närvarande departementschefen anser väl, att han icke behöver yttra sig i denna fråga, och han torde nog med jämnmod se, att kammaren tager det högre anslaget. Det torde väl även herr Strindlund göra.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, gav herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkten 79.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 80.

Lades till handlingarna.

Punkterna 81—86.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 87.

Lades till handlingarna.

Punkterna 88—93.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 94.
Lades till handlingarna.

Punkterna 95—117.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 118.
Lades till handlingarna.

Punkterna 119—126.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 127.
Lades till handlingarna.

Punkterna 128—135.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 136 och 137.
Lades till handlingarna.

Punkten 138.
Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 139.
Lades till handlingarna.

Punkten 140.
Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 141 och 142.
Lades till handlingarna.

Punkterna 143—146.
Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 147 och 148.
Lades till handlingarna.

Punkten 149.
Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 150 och 151.
Lades till handlingarna.

Punkterna 152—162.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 163.

Lades till handlingarna.

Punkterna 164 och 165.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 166*, angående anslag till fortbildningskurser för lärare vid egentliga folkskolor och småskolor, begärdes ordet av

Herr **Weijne**, som yttrade: Herr talman! Jag har begärt ordet för att uttrycka ett önskemål i fråga om innehållet i de kurser här förevarande anslag avser att förverkliga. Dessa kurser hava hittills varit anordnade väsentligen så, att de avsett utbildning i ett särskilt ämne. I regeln har förekommit något av de ämnen, som längre tillbaka varit förbisedda vid seminarierna. Jag tillät mig såväl vid förra årets riksdag som vid 1925 års att fästa uppmärksamheten vid de lägre skolformerna. Bland de förslag till förbättring, som jag framlade, var också ett om anordnande av fortbildningskurser, som direkt siktade på dessa skolformer. När skolöverstyrelsen förra året yttrade sig över motionen, förklarade styrelsen beträffande det nämnda förslaget, att något anslag till fortbildningskurser icke utgick. Numera är emellertid så förhållandet. Jag ber därför och då herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet är här närvarande att få giva uttryck åt den förhoppningen, att en del av det belopp, som här beviljas, måtte användas till utbildning, som direkt siktar på de lägre skolformernas metodiska förhållanden.

Skolsakkunniga hava i ett kapitel, där de tala om åtgärder till förbättring av folkskolans undervisning, bland annat pekat på fortbildningskurserna och förklarat, att de också anse, att fortbildningskurserna böra läggas på delvis annat sätt än hittills och bli ett utbyggande i sakligt och metodiskt avseende av seminariets utbildningsresultat.

Med uttryck av den förhoppningen, att detta viktiga förhållande, som blir ännu viktigare, därest Kungl. Maj:ts förslag angående bottenskolan blir förverkligat, då landsbygdens skola får en ny betydelsefull uppgift att fylla, skall beaktas, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 167—183.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 184.

Lades till handlingarna.

Punkterna 185—190.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. befrämjande av dövstumundervisningen.

Sedan *punkten 191*, angående anslag till befrämjande av dövstumundervisningen, nu föredragits, yttrade:

Herr **Hage:** Herr talman! Jag har begärt ordet icke för att göra något yrkande i frågan utan endast för att framföra ett stilla missnöje naturligtvis

Ang. befrämjande av dövstumundervisningen. (Forts.)

i hovsam form, över att det går så sakta med statens övertagande av dövstumundervisningen. Och jag skulle helst även i det uttalandet vilja ha inbegripit småskoleläraresemina rierna, fastän de icke behandlas under denna punkt. Jag har särskilt anledning göra detta, därför att den kommitté jag tillhör, landstingens norrlandskommitté, som representerar landsting i Norrland, har gjort en framställning i frågan. Vi anse, att frågan om dövstumundervisningen har behandlats så länge, att man kunde ha rätt att vänta sig ett snart resultat. Det var nämligen så, att redan 1921 förelåg det en utredning i denna fråga om dövstumskoleundervisningens övertagande av staten. År 1925 framkom återigen ett utlåtande i frågan. Det hade blivit en bearbetning och det framlades ett fullständigt förslag. År 1926 ställdes det också i utsikt, att till 1927 års riksdag skulle saken antagligen komma upp, och det skulle ordnas så, att staten skulle övertaga denna verksamhet från och med budgetåret 1927—1928. Saken har emellertid återigen blivit ställd på framtiden. Och nu förhåller det sig så, att man kan säga, att detta slag av undervisningsverksamhet, som ingår i dövstumundervisningen, är i eminent grad en sådan verksamhet, som staten enligt mitt förmenande bör taga hand om, icke minst därför, att man kan säga, att denna uppdelning av kostnaderna för undervisningen på olika landsting resulterar i mycket opraktiska förhållanden. Det är t. ex. så, att dessa kostnader skola revideras av revisorer, som utses av de olika landstingen, och särskilt i Norrland medför detta mycket dryga kostnader. Vidare, om de olika landstingen fatta olika beslut angående anslag och löner m. m., blir följden, att det måste bli en sammankomst av förtroendemän från de olika landstingen, och detta medför betydande resekostnader och dagtraktamentskostnader m. m. sådant. Vi ha alltså — med hänsyn särskilt till att landstingen i Norrland äro mycket tyngda av utgifter av olika slag — med längtan sett fram mot den tidpunkt, då åtminstone dessa utgifter kunde tagas bort ur landstingens budget. Nu har emellertid statsrådet i år förklarat, att frågan ej är utredd, i vad det gäller vissa frågor, som röra de byggnader, i vilka undervisningen fortgår. Då måste jag för min del säga, att det är förvånansvärt, då utredningen pågått så länge, att den icke kommit under denna långa tid att taga upp en sådan fråga som frågan om dessa byggnader.

Nu kan jag naturligtvis ej göra något yrkande, men jag skulle åtminstone vilja framföra den begäran, att herr statsrådet försöker att åtminstone till 1928 års riksdag framlägga ett förslag i frågan. Jag tycker, att man har hållit på att utreda denna sak så länge, att den snart borde vara utredd. Och det borde vara rimligt, att staten snarast övertoge denna undervisningsverksamhet.

Herr talman! Jag har ingenting vidare att tillägga i frågan.

Med herr Hage förenade sig herrar *Johansson* i Sollefteå, *Söderberg*, *Olofsson* i Digernäs och *Frost*.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Almkvist:** Herr förste vice talman, mina damer och herrar! Den omständigheten, att departementschefen först vid den 191 punkten behöver begära ordet och då icke för att göra någon invändning mot utskottets förslag utan endast för att lämna en upplysning, vittnar till fullo om, att statsutskottet med stor välvilja behandlat den åttonde huvudtiteln, och jag ber att nu få betyga min tacksamhet därför.

Vad den av herr Hage berörda frågan därefter beträffar, har regeringen i hög grad varit intresserad för att, om möjligt, bringa den till den nu samlade riksdagens prövning. När de utredningar, som föreligga i ämnet, började att granskas, befanns det emellertid, att den ekonomiska utredningen var i väsentliga avseenden synnerligen bristfällig, och att konsekvenserna av ett statens

Ang. befrämjande av dövstumundervisningen. (Forts.)

övertagande av undervisningen för den skull icke kunde överblickas. Med anledning därav har också regeringen igångsatt en utredning av den karaktären, att man skall kunna få verkligt utslag på, vilka ekonomiska konsekvenser för statsverket följa av dövstumsundervisningens förstatligande. Denna utredning kan möjligen bli färdig i så god tid, att proposition kan avlämnas till nästkommande års riksdag.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkterna 192—207.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. anslag till tekniska läroverk.

Punkten 208, angående anslag till tekniska läroverk.

Under punkten 207 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

dels i riksstaten för budgetåret 1927—1928 uppföra det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk med oförändrat belopp av 483,000 kronor,

dels ock medgiva, att från de å nämnda anslag uppkomna besparingarna finge för budgetåret 1927—1928 av Kungl. Maj:t, under de villkor och bestämmelser Kungl. Maj:t ägde föreskriva, utanordnas följande belopp:

a) till uppehållande av en fjärde parallellavdelning vid tekniska gymnasiet i Örebro 24,000 kronor,

b) till laboratorieutrustning vid samma tekniska gymnasium 15,000 kronor,

c) till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan i Eskilstuna 6,300 kronor, och

d) till laboratorieutrustning vid samma fackskola 5,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

I) i riksstaten för budgetåret 1927—1928 uppföra det ordinarie reservationsanslaget till tekniska läroverk med oförändrat belopp av 483,000 kronor;

II) medgiva, att från de å nämnda anslag uppkomna besparingarna finge för budgetåret 1927—1928 av Kungl. Maj:t, under de villkor och bestämmelser Kungl. Maj:t äger föreskriva, utanordnas följande belopp:

a) till uppehållande av en fjärde parallellavdelning vid tekniska gymnasiet i Örebro 24,000 kronor;

b) till laboratorieutrustning vid samma tekniska gymnasium 10,000 kronor;

c) till uppehållande av parallellavdelningar vid tekniska fackskolan i Eskilstuna 6,300 kronor;

d) till laboratorieutrustning vid samma fackskola 5,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation likväl avgivits av herrar *Kvarnzelius*, *Oscar Olsson*, *Bergqvist* och *Pauli*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

I) —;

II) —;

a) —;

b) till laboratorieutrustning vid samma tekniska gymnasium 15,000 kronor;

c) —;

d) —.

Ang. anslag till tekniska läroverk. (Forts.)

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Mogård:** Herr förste vice talman! Det är naturligtvis något djärvt att träda upp mot statsutskottet och dess andra avdelning, när ingen av detta statsutskotts representanter från denna kammare reserverat sig på den förevarande punkten. Jag skulle i alla fall icke ha tagit till ordet, om jag icke i denna sak funnit utskottets skäl för nedprutande av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget vara mindre bärande och mindre berättigade.

Det är så, som kammarens ärade ledamöter torde observera, att Kungl. Maj:t begär för nästkommande budgetår 15,000 kronor till komplettering av maskinlaboratoriet vid Örebro tekniska gymnasium. Statsutskottets majoritet finner ett anslag av 10,000 kronor vara tillräckligt, men motiverar på intet sätt, varför man menar, att detta reducerade anslag skulle vara tillräckligt. Det måste ju annars förefalla tydligt, att vad skolans styrelse, vad skolöverstyrelsen och Kungl. Maj:t själv funnit vara oundgängligen nödvändigt, också skulle av utskottet befinnas vara väl på sin plats och påkalla anslagets utgående. Nu har emellertid statsutskottets majoritet förklarat, att den anser dessa 10,000 kronor räcka till, och för sin del avvisat anspråken på 15,000 kronor. Jag vet väl, att ifrågavarande laboratorium förut fått avsevärda anslag för sin utrustning. Det har fått tillsammans 35,000 kronor. Och räknar man det allmänna laboratorieanslaget, har det fått 45,000 kronor. Nu är det emellertid så, att denna komplettering av laboratorieutrustningen vid Örebro tekniska gymnasium tarvar särskilt en viktig sak, en ångackumulator, vilken icke kan anskaffas, därest icke anslaget sättes till 15,000 kronor. Detta har i detalj angivits av alla sakkunniga vara ytterst betydelsefullt och icke kunna undvaras, därest laboratoriet skall kunna helt och fullt fylla sina uppgifter. Det måste därför, synes det mig, förefalla mindre välbetänkt, därest riksdagen nu går in för ett sänkande av det begärda anslaget med dessa 5,000 kronor till 10,000 kronor.

Örebro tekniska gymnasium, som förut fått det vitsordet att med sparsamhet och god urskillning och på ett i betraktande av medlens begränsning mycket tillfredsställande sätt ha använt förut av riksdagen beviljade medel, är i åtskilligt en verklig föregångsskola på området. Det har fått ett stort elevantal, och det har för skolan gått bra att skaffa de från läroverket utgångna teknici goda platser. Det har visat sig, att både ungdomen själv och arbetsgivarna funnit denna skola vara särskilt väl lämpad för en utbildning av teknici. Nu har jag hört, att skolan åtminstone i någon mån i sina metoder visat sig vilja gå utanför den vanliga uniformiteten, och att skolan därför åtminstone icke alltid varit föremål för samma välvilja som andra skolor i samma bransch. Men resultatet har blivit lyckligt av att skolan gått sina egna vägar, och då synes det mig vara bra att lämna den understöd. Jag vill även meddela, att första kammaren med 17 rösters majoritet tagit den vid utlåtandet fogade reservationen.

På grund av det anförda vågar jag, ehuru ingen utskottsreservant finnes i denna kammare, yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen, avgiven av herr Kvarnzelius m. fl., och jag tror, att riksdagen därigenom kommer in på den riktiga medelvägen i denna sak.

Herr förste vice talman, jag ber att få yrka bifall till den av herr Kvarnzelius m. fl. vid punkten fogade reservationen.

Herr **Rydén:** Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då herr Mogård meddelade, att det icke var någon reservant från andra kammaren, ansåg jag mig böra begära ordet för att meddela, att jag på grund av sjukdom var förhindrad att när-

Ang. anslag till tekniska läroverk. (Forts.)

vara i utskottet, då denna huvudtitel behandlades. I annat fall hade jag befunnit mig bland reservanterna. Men det var icke endast för att nämna detta som jag begärde ordet, utan även därför, att herr Rydén försökte ett av de tricks, som man kan tillåta sig någon gång, att utan att bemöta vad en föregående talare sagt yrka bifall till vad utskottet hemställt. Det gav mig en extra anledning att begära ordet.

Jag vill då främst stryka under vad herr Mogård redan sagt, att det här är en ganska malplacerad sparsamhet, som utskottets majoritet gått in för. Ty ingen inbillar sig väl ett enda ögonblick, att vi skola till syvende och sist komma ifrån att bevilja detta läroverk den utrustning det behöver för att på ett tidsenligt sätt hålla sina många elever à jour med vad som händer på detta område. I detta avseende kanske jag får komplettera herr Mogårds uppgifter med att nämna, att vid samtliga läroverk av detta slag finnas 518 elever. Därav äro 207 placerade i Örebro och 91 i Malmö. Tar jag ut medeltalet, med frånräknandet av Örebrolläroverket, blir det endast 52 per skola. Herr förste vice talman, jag tror verkligen, att dessa siffror visa, att det är allt skäl i världen, att andra kammaren, på samma sätt som första kammaren gjort med 17 rösters majoritet, bifaller reservationen. Vi kunna ej stå till svars med att slopa en så viktig detalj i skolans utrustning, och därför, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen och avslag på utskottets hemställan i förevarande punkt.

Herr *Nilsson* i Örebro instämde häruti.

Herr **Jonsson:** Herr talman. Jag ber att med anledning av vad som anförts av herr Mogård och herr Anderson i Råstock få fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att detta laboratorium i Örebro blir ganska dyrt. Det blir betydligt dyrare, än det maskinlaboratorium blivit, som finnes vid statens speciella maskinfackskola. Örebrolläroverket är visserligen stort, men den avdelning, där maskinteknici utbildas, föreställer jag mig icke kunna vara avsevärt mycket större än hela den maskinfackskola, som staten har på en annan plats i landet. Huruvida den anläggning, varom nu är fråga, också är så alldeles nödvändig, därom kan man tvivla, då man ser, att överstyrelsen yttrat sig med en viss betänksamhet. Man läser mellan raderna i överstyrelsens utlåtande, att det kan anstå med en del av denna anläggning några år. För övrigt är man icke säker på, att ens de 15,000 kronorna, som nu skulle beviljas, räcka till ändamålet, ty, om jag ej har läst oriktigt i alla de papper, som finnas i saken, säga vederbörande i Örebro, att om man ej får 30,000 kronor just nu, kan man ej göra något åt denna ångmaskinsanläggning.

Alla dessa omständigheter tillsammantagna göra, att jag tror, att andra kammaren befinner sig på den säkra sidan, om den nu nöjer sig med att bifalla statsutskottets hemställan och därigenom även ger vederbörande en viss fingervisning om, att det kanske icke är ur vägen, att man lär sig en smula sparsamhet också vid detta läroverk.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Almkvist:** Herr förste vice talman: Denna fråga har i visst avseende kommit något i lägervall. Jag vill ej bestrida, att de kostnader, som ifrågavarande laboratorieanläggning hittills kräft, äro stora. Och jag vill ej heller förneka, att det icke kan vara av behovet påkallat att företaga en ytterligare undersökning, huruvida icke kostnaderna kunna i någon mån begränsas, innan anläggningen definitivt fullbordas. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att i fjol begärdes för maskinlaboratoriets anordnande ett belopp av 30,000 kronor, vilket föreslogs skola utgå odelat under ett och samma budgetår. Kungl. Maj:t ansåg sig icke kunna

Ang. anslag till tekniska läroverk. (Forts.)

tillmötesgå detta förslag utan hemställde, att riksdagen skulle för ändamålet bevilja endast 15,000 kronor. Och så skedde. Därav följde, att den plan för laboratoriets inredande, som skolans styrelse uppgjort, icke kunde följas, och att den ångtekniska anläggningen inom laboratoriet, som var avsedd att uppföras för de 30,000 kronorna, icke kunde påbörjas och fullföljas. De 15,000 kronorna användes till annan utrustning och inredning av maskinlaboratoriet, i och för sig nödvändig, men dock icke av beskaffenhet att slutligt lösa frågan. Nu begär man för den ångtekniska anläggningen 30,000 kronor, att fördelas på två år. Överstyrelsen har tillstyrkt detta och hänvisat till, att det föregående anslagskravet omfattade ett minimum. Vad inträffar nu, om man prutar av på detta belopp i överensstämmelse med vad statsutskottet föreslagit och endast beviljar 10,000 kronor? Det inträffar sannolikt, att skolans styrelse icke kan efter den uppgjorda planen fullfölja den ångtekniska anläggningen. Och kan den ej det, är det naturligt, att ytterligare uppskov kommer i fråga, och att skolan ej kommer i tillfälle att på det sätt, som den bör göra, lämna praktisk undervisning i laboratorierna åt de talrika elever, som där skola åtnjuta undervisning av ifrågavarande art. Det är visserligen sant, att skolöverstyrelsen sagt, att om man vill för tillfället begränsa ifrågavarande utgifter, kan man skjuta på inköpet av en ångackumulator, varigenom också för tillfället kan undanskjutas ett belopp av 12,700 kronor. Men jag hemställer till kammarens ärade ledamöter att avgöra, huruvida sådana omständigheter föreligga, att det är skäl att på detta sätt skjuta ett dylikt belopp på framtiden, då därigenom skolans möjligheter att meddela praktisk undervisning i full utsträckning försvåras.

Då reservanternas uppfattning närmast sammanfaller med den, som i statsverkspropositionen angivits, hemställer jag till kammaren att taga under övervägande, huruvida icke reservanternas framställning bör bifallas.

Herr **Rydén:** Herr talman! Jag kunde från min plats ej uppfatta herr Mogårds yttrande och inskränkte mig därför till ett naket bifallsyrkande till utskottets hemställan. Jag kunde göra det så mycket mer som jag såg, att herr Anderson i Råstock var i farvattnet och jag vet sedan gammalt, med vilken utomordentlig kraft och auktoritet Örebro tekniska gymnasium är försvarat i statsutskottet av dess ärade vice ordförande. Hans röstresurser räcka också till så, att jag kan höra honom från min plats, och därför tänkte jag, att jag nog skulle få höra vad som från den sidan vore att anföra även om jag avstod från särskilda ansträngningar att avlyssna herr Mogård. Jag har också mycket väl hört det sista anförandet, men jag kan icke finna, att de skäl, som åberopats, äro av beskaffenhet att rubba den ståndpunkt, som statsutskottet intagit.

Det är och har i många år varit på det viset med Örebro tekniska gymnasium, att denna skola har en förmåga att äta upp de pengar som beviljas till den lägre tekniska undervisningen. Visserligen äter den icke upp alla, men den äter dock upp så mycket av vad som kan anslås för den lägre tekniska undervisningen i landet, att det blir knappast något kvar till de andra skolorna. Medan Örebroskolan sväller allteftersom den får mer och mer, så äro alla de andra motsvarande läroanstalterna satta på avmagringskur. Om jag skall se på det föreliggande området, gäller det framför allt Eskilstuna, som har en maskinteknisk fackskola av verklig betydenhet. Herr Anderson i Råstock talade om Örebrolläroverkets 207 lärjungar. Dessa tillhöra dock icke alla maskinfackskolan, utan det tekniska gymnasiet är uppdelat på fyra linjer, en kemisk, en mekanisk — det är den det här gäller —, en elektroteknisk och en merkantil linje. Vad det här är fråga om är alltså en fjärdedel av lärjungarna eller tilläventyrs ett något större antal, då jag ju icke vet, hur lärjungeantalet för-

Ang. anslag till tekniska läroverk. (Forts.)

delar sig mellan de olika fackskolorna. I alla fall är det icke 207 elever, som skola studera i detta maskinlaboratorium, utan det är eleverna vid en av dessa fyra linjer. Då krymper ju detta anspråk att få konsumera så mycket pengar vid sidan av vad de andra skolorna fått. Jag vet det icke, men jag skulle dock tro, att Eskilstuna har minst lika många elever i sin maskinfackskola, som de som gå på en av de fyra linjerna, i detta fall den mekaniska, vid det tekniska läroverket i Örebro. Nu förhåller det sig på det sättet att detta läroverk i Örebro för sitt laboratorium fått mycket pengar. Jag vet hur man skulle ha haft det i Malmö, där jag själv bott, om man där fått disponera blott en tredjedel av de medel, som Örebrolläroverket fått och får enligt statsutskottsmajoritetens förslag. I Malmö skulle man då hava haft det oerhört mycket bättre ställt än vad man har. Man har emellertid icke bett om så stora belopp för dess tekniska läroverk och dettas maskinutrustning, och där får man heller varken ångackumulatorer eller liknande saker.

Om vi se efter, hur mycket Örebrolläroverket fått av staten, så finna vi, att det fick 1919 10,000 kronor och 1921 20,000 kronor. 1926 begärde skolan nya 45,000 kronor. Skolöverstyrelsen sade då, att så mycket kunde den icke tillstyrka, utan den tillstyrkte 30,000 kronor, fördelat på två år. Departementschefen hemställde därefter om 15,000 kronor av dessa 30,000 kronor och dessa 15,000 kronor beviljades av riksdagen. Skolan har således fått tillhopa 45,000 kronor. I stället för att räkna med de 15,000 kronor, som beviljades i fjol, och de ytterligare 15,000 kronor, som kunde vara att förvänta i år, så vilar den på hanen och säger att den måste hava de 45,000 kronor, som begärdes 1925, om den skall göra något av de 15,000 kronor, som den sist fått. Då tillstyrker skolöverstyrelsen ytterligare 30,000 kronor. Men den, som är van att läsa myndigheters utlåtanden och läser vad skolöverstyrelsen säger för sin tillstyrkan att bevilja beloppet åt Örebrolläroverket, han förstår, att det varit denna envishet i anspråken, som föranlett skolöverstyrelsen att tillstyrka, ty överstyrelsen säger nu, att den tillstyrkte bara 30,000 kronor i fjol men att den nu går med på denna begäran. »Det vore visserligen möjligt», heter det, »att för lägre pris åstadkomma anordningar för ångtekniska laborationer — detta vore möjligt genom att en till 12,700 kronor beräknad ångackumulator finge anstå någon tid — men överstyrelsen ville ej förneka, att även denna» — m. fl. saker — »vore i hög grad önskvärda» etc. Den, som är van att läsa, hur myndigheterna skriva, när de tillstyrka en sak med full övertygelse, har svårt att förstå, att här föreligger ett tillstyrkande av den beskaffenheten. Nu har statsutskottets majoritet utgått från den linjen, som man tänkt sig i fjol, då man sade 15,000 kronor då och 15,000 kronor i år, men den har tillstyrkt en ökning av detta sista belopp till 20,000 kronor, fördelade på två år, utöver vad skolan fick i fjol. Reservanterna åter vilja giva 45,000 kronor, fjolårsanslaget inberäknat. Det säga de visserligen icke rent ut, ty de säga, att de icke vilja nu gå in för hela beloppet. Jag vågar dock påstå, att om jag lever och är med nästa år och reservanterna hava segrat i år, så stryka de återstående 15,000 kronorna med också. Med utskottets hemställan nu skulle skolan nästa år hava fått sedan 1919 10,000 + 20,000 + 15,000 — det är de 45,000 kronor, den redan fått — och vidare de 20,000 kronor, som tillstyrkas nu. Det blir tillsammans 65,000 kronor. Jag säger, att begära mer än 65,000 kronor för utrustning i huvudsak av mekanisk verkstad och maskinlaboratorium vid ett tekniskt läroverk, detta är att ställa anspråken orimligt högt. Hur mycket skall man kunna kosta på den tekniska undervisningen, ifall man bara på en gren av den och en detalj inom denna gren, ett laboratorium, skall lägga ned det belopp, som här begäres från Örebro tekniska läroverks sida?

Nu har det varit på det sättet, att Örebro tekniska läroverk i riksdagen alltid — och det kanske blir så i år också — fått vad det velat, ty det har all-

Ang. anslag till tekniska läroverk. (Forts.)

tid haft inflytelserika talesmän. Om man åter söker se saken, icke som Örebro-länsbo utan som medlem av konungariket Sverige, så är det omöjligt att säga, att det är en rättvis användning av medlen, om Örebro tekniska läroverk får dessa pengar, ty då måste de andra liknande skolorna få stå på avmagringskur. Kanske herrarna få det igenom som vanligt; men jag har dock velat säga, att det är ingen rättfärdighet, det är inga proportioner från riksdagens sida, om den gynnar detta läroverk så orimligt och ställer de andra jämställda anstalterna på svältkur. Jag är säker på, att Örebrolärverket reder sig, om det får de pengar, utskottet föreslagit. Vill det icke reda sig, så får det låta bli. Jag känner tillräckligt mycket till den taktik, som förts från detta läroverks sida, för att kunna underlåta att yttra mig som jag gjort, även om herr Anderson i Råstock blir sträng mot mig för den sakens skull.

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Herr Rydén förutspådde från början, att jag skulle bli sträng mot honom. Jag skall emellertid bli så mild som mitt temperament tillåter mig. Jag vill blott uttrycka en stilla undran, varför han går tillbaka ända till 1919 och sorgfälligt plockar ihop varje anslag, som Örebro tekniska läroverk fått för detta ändamål, medan han lika omsorgsfullt underlåter att draga fram siffrorna för andra läroverk. Jag har dem tyvärr icke till hands nu, då jag försummat att förse mig med dem; men jag förmodar, att om debatten håller på en stund till, så skall det icke bli så svårt att plocka fram tillräckligt mycket siffror för att slå ihjäl de siffror, som herr Rydén kom med. Jag är icke säker, om jag kan hålla löftet, men jag tror, att det ligger till så, som jag antytt.

För övrigt, herr Rydén, skulle jag vara benägen att göra en jämförelse mellan vad detta slags läroanstalter dragit i kostnader och å andra sidan vad de mest moderna seminarierna kostat. I fråga om dem var man till och med så frikostig, att åtskilliga av myndigheterna föranleddes att ganska kraftigt stryka under, att man måste gå mera försiktigt fram på den punkten. Tager man denna sida av saken, den tekniska undervisningen, vågar jag stå för, att den fått proportionsvis litet mot vad de andra grenarna av undervisningsväsendet fått i förhållande till den nytta, de göra hela landet och hela näringslivet. Utan att på något sätt vilja underskatta de andra läroanstalternas betydelse måste jag säga detta.

Herr Jonsson var förut framme och påpekade att Örebroskolan bleve dyr, och det strök herr Rydén under så kraftigt, att han tillät sig säga, att den åte upp för de andra skolorna. Men, herrar Jonsson & Rydén — om jag får beteckna firman så — det förhåller sig icke på det sättet. Om man tar kostnaden för Örebroskolan och för de övriga skolorna och jämför den med det antal elever, som passerat de olika läroanstalterna, måste man giva mig rätt, när jag säger, att Örebroskolan arbetar förhållandevis billigt, ehuru den med hänsyn till sitt goda rykte icke velat eftersätta kraven på en tidsenlig utrustning. Detta står jag för.

Det har påpekats i första kammaren och det har även här förut framhållits av herr Mogård, att medan flertalet elever från tekniska läroanstalter har svårt att få plats, har utvecklingen gått dithän, att om några elever från sådana anstalter skola få anställning, så är det i främsta rummet de, som komma från Örebrolärverket. Nu vill statsutskottet vara så rent av knussligt, att dessa 5,000 kronor skola skjutas över till ett annat år. Jag vädjar till kammaren att se på saken lika vidsynt som tidigare och med om möjligt ännu större majoritet — den var ganska aktningsvärd men den borde om möjligt bli större — gå in för att giva denna skola vad den behöver.

Ang. anslag till tekniska läroverk. (Forts.)

Jag vill slutligen säga, att då herr Rydén åberopar skolöverstyrelsens sätt att skriva, så måste jag korrigera honom. Den, som är van vid herr Rydéns och om möjligt också skolöverstyrelsens något kyliga sätt mot Örebroskolan förvånar sig icke över att styrelsen skrivit så som den gjort.

Herr talman, jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag skall icke lägga mig i striden om vissa myndigheters intresse för Örebroskolan. Så mycket kan jag dock säga, att under årens lopp hava så starka krafter varit i rörelse både utanför och inom riksdagen till förmån för Örebroskolan — det talade herr Anderson i Råstock icke om — att skolöverstyrelsen icke kunnat undgå att räkna därmed och det torde vara orsaken till att den givit ett sådant utlåtande.

När herr Anderson i Råstock försöker misstänkliggöra herr Rydéns siffror, så torde herr Anderson i Råstock vara god och läsa i den kungl. propositionen, ty där finnas siffrorna, och de stå där även för herr Andersons i Råstock räkning.

Jag för min del skall icke taga upp tiden längre, men jag vill säga, att inom statsutskottet — på dess andra avdelning — har under en följd av år Örebro tekniska gymnasium varit gynnat på de andra skolornas bekostnad. Det fattas då bara, herr Anderson i Råstock, att skolan icke skulle utbilda lika många eller litet flera elever än de andra skolorna. Nu se de emellertid från de andra skolorna med grämelse, huru Örebroskolan gynnas och hålles uppe. Det har varit duktiga landshövdingar i Örebro län, och det ha vi också haft en stark känning av i statsutskottet. Vi måste dock skipa litet rättvisa, så att de andra skolorna få litet med. Det är den synpunkten, som gjort sig gällande i statsutskottet.

Herr **Jonsson:** Herr talman! Herr Anderson i Råstock behövde jämförelsematerial, som han ej hade till hands men som han skulle skaffa, om debatten bleve något längre. Jag skall nu be att få stå till tjänst: Den siffra herr Anderson behöver står att läsa i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln på femtonde raden på sidan 459.

Herr **Rydén:** Herr talman! Det är svårt för mig att taga upp debatten med min vän herr Anderson i Råstock. Men när jag framhöll, att den iver för detta läroverk, som fanns hos inflytelserika personer, kunnat verka dithän, att alla de andra stannat efter — jag talade av erfarenhet — då tillgrep herr Anderson i Råstock siffror och uppgifter, som voro så fullständigt oriktiga och orimliga, att han bara behöver gå in i sin kammare i stillhet, när debatten är över, för att han skall övertyga sig själv, att han förgått sig i fråga om sina uppgifter. Han sade, att ett seminarium har kostat mer än detta, orimligt mycket mer. Vi hava rett in många seminarier, även dubbelseminarier. De ha fått ungefär vad Örebroläroverket fått till maskinlaboratoriet och verkstaden, kanske litet mer, något tiotusental kronor mer, till alltsammans, till möbler, instrument m. m., däri inbegripet de små laboratorier som de hava. All denna inredning har för de stora dubbelseminarierna kostat blott litet mer än vad här skulle åtgå bara för Örebro tekniska läroverks verkstad och maskinlaboratorium. Jag talar om verkstad, ty maskinlaboratoriet är inrett som en verkstad och intet annat. Att jag har rätt i min uppfattning kan jag visa genom att på denna fråga lägga en annan synpunkt. Eskilstuna med sin maskinfackskola är också huvudort för en industri och Malmö har ett annat industriområde. Skolan i Eskilstuna har begärt 9,025 kronor, medan Örebroskolan har påyrkat 45,000 kronor. Under det att Örebroskolan skulle ha sina 45,000 kronor ograverade, så prutas Eskilstunaskolans anslag ned till 5,000

Ang. anslag till tekniska läroverk. (Forts.)

kronor av skolöverstyrelsen och Kungl. Maj:t. Det är vad Eskilstuna nu får för sitt laboratorium, medan man böjer sig för kraven från Örebro. Man måste emellertid se till, att det blir litet rättvisa och att icke därför att en skola har gynnare i riksdagen den blir på ett oskäligt sätt tillgodosedd i förhållande till andra. Vi måste sörja för att det blir litet rättvisa de olika slagen av läroanstalter emellan. Jag skulle icke säga något, om det vore bättre tider och vi hade pengar att göra av med; men när man som nu får knappa in på anslagen till alla skolor till det yttersta, då är det skäligt och billigt, att Örebro tekniska gymnasium hålles inom en skälig marginal och att det icke får på detta sätt svälla över sina bräddar.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr förste vice talman, endast ett par ord! Då jag fick en så vänlig anvisning av herr Jonsson, skall jag be att få meddela, att den sidan har jag verkligen uppslagen, och den kommer mig väl till pass nu efter herr Rydéns sista inlägg, då han ville göra gällande, att Eskilstuna endast fått 5,000 kr. Han glömde då, fastän han gått tillbaka till år 1919, att, såsom vi finna på sidan 459, Eskilstuna dock år 1921 fick ett anslag för detta ändamål å 30,000 kronor. Skillnaden blir emellertid icke så hårresande, som herr Rydén med sin skickliga dialektik lyckats få den till, utan det är nog någorlunda proportionellt i förhållande till storleken på skolorna. Vad jag sedan sade om seminarierna har naturligtvis icke avseende på frågan om hurudant det förhåller sig med pianinon och sådant vid folkskoleseminarierna, utan jag ville blott peka på, att det var ett annat slag av utbildning, som det här gäller, och som det gäller att hålla å nivå med det nyaste, som åstadkommits på teknikens område.

Beträffande sedan en utjämning och en rättvisare avvägning mellan olika skolor, kan jag, eftersom det på nytt förts på tal av herr Rydén, icke neka mig det nöjet att påminna om att ecklesiastikministrar av olika färg dock avvägt det ungefär på samma sätt som den nu sittande ecklesiastikministern, med undantag dock för en, som satt i någon regering åren 1917 och i fortsättningen, och som en gång verkligen försökte strypa till detta anslag litet, men som då misslyckades. Jag behöver kanske icke säga något namn, ty min adress är, tänker jag, tämligen tydlig. Jag vidhåller mitt yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr förste vice talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Anderson i Råstock begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 208 av utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Ang. anslag till tekniska läroverk. (Forts.)

Punkterna 209—217.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 218.

Lades till handlingarna.

Punkten 219.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 220.

Lades till handlingarna.

Ang. anslag till yrkespedagogiska centralanstalten.

Punkten 221, angående anslag till yrkespedagogiska centralanstalten, föredrogs därpå; och yttrade därvid

Herr **Forssell:** Herr förste vice talman, mina herrar! Jag har vågat begära ordet vid denna punkt av utlåtandet, trots att statsutskottet här är enhälligt. Jag har vågat uppträda mot en församling, som gör anspråk på en stor auktoritet, med hänsyn till frågans tyngd och sakens vikt. Anslagsposten här berör cirka 60,000 kronor till en yrkespedagogisk centralanstalt. Ser man efter i statsliggaren för 1926—1927, får man klart för sig, huru detta anslag fördelas. Det fördelar sig — jag tar här summorna i stora drag — med 10,000 kronor till en föreståndare, därvidlag oavsett dyrtidstillägg och tillfällig löneförbättring, 5,500 kronor till skrivbiträde o. s. v., 20,000 kronor till anordnande av lärarekurser, 16,500 kronor till understöd åt deltagare i dessa kurser, 3,000 kronor till reseersättningar och sedan över 4,000 kronor till undervisningsmaterial. Organisationen av denna anstalt, herr förste vice talman, går tillbaka till ett beslut, som på regeringens initiativ fattades vid 1920 års riksdag. Genom diskussion i pressen har emellertid den allmänna uppfattningen på senaste tiden blivit fäst vid ett ganska intressant faktum, nämligen det faktum, att de beräkningar angående elevtillströmningen till yrkeskurserna, som lågo till grund för 1920 års åtgärder för utbildande av lärarpersonal, dessa beräkningar, säger jag, ha visat sig vara i fantastisk grad överdrivna. Verkligheten har korrigerat dessa beräkningar nedåt på ett ganska märkligt och uppseendeväckande sätt.

1920 års beslut hade föregåtts av ett långvarigt förberedande arbete, där också de sakkunniga angående den lägre tekniska undervisningen yttrat sig. Dessa sakkunniga, som, vill jag minnas, tillsattes 1916 och avgåvo sitt utlåtande något år därefter, dessa sakkunniga kalkylerade med en tillströmning på våra större orter till kurserna inom de manliga, manuella yrkena av över 30,000 ungdomar, motsvarande enligt de sakkunnigas beräkningar 754 avdelningar. Enligt de siffror emellertid, som nyligen publicerats i pressen, visar resultatet efter många års arbete, att dessa kurser inom de manliga manuella yrkena för närvarande omsluta endast bortåt 1,000 elever, d. v. s., herr förste vice talman, att dessa 1,000 *elever* endast äro något flera än det antal *avdelningar*, som man räknade med, när 1920 års beslut fattades. Dessa siffror synas mig verkligen förtjänta av uppmärksamhet från statens sida. Det borde anses klart, att en anstalt, som är beräknad att leverera lärarekrafter till 30,000 ungdomar, måste framstå såsom en anstalt, befrämjande en stark *överproduktion* av lärarkrafter, när man vet, huru det faktiskt står till med elevantalet inom berörda utbildningsgrenar.

Redan detta faktum är, säger jag, ägnat att draga till sig uppmärksamhe-

Ang. anslag till yrkespedagogiska centralanstalten. (Forts.)

ten, men uppmärksamheten är så mycket mera befogad, då man tar del av 1920 års handlingar, såväl av regeringens proposition, undertecknad av dåvarande ecklesiastikministern Olof Olsson, som ock av statsutskottets utlåtande i saken, statsutskottets utlåtande nr 8 A till 1920 års riksdag, där det med skärpa understrykes, att denna anstalt, denna yrkespedagogiska centralanstalt, beslutades *såsom ett experiment*, på försök. Är det då icke på tiden, att vi genom en officiell utredning få höra något om huru detta experiment utfallit? Är det verkligen skäl i att, år efter år, blott låta det gå på utan vidare utan att göra klart för sig, hur experimentet utfallit? Ty, säger man sig, då det är fråga om ett experiment, innebär detta givetvis ett löfte från regeringens sida att återkomma med ärendet och tala om för riksdagen, hurudant resultatet blivit. Det må nu vara förlåtligt, om man då — det är 7 år, sedan detta beslut fattades — börjar fråga efter en officiell framställning av dessa fakta. Det skulle t. ex. vara ganska tacknämligt att få veta, huru många av dessa utbildade lärarkrafter, som efter avslutade kurser verkligen kommit till användning vid utbildandet av ungdomen. Man frågar sig också, om denna särskilda anstalt, denna yrkespedagogiska centralanstalt, skall vara behövlig med hänsyn till den utveckling, som jag här berört. Skulle, herr förste vice talman och mina herrar, man icke kunna tänka sig, att rent av yrkesskoleavdelningen inom vår skolöverstyrelse toge på sina axlar det värvet att sköta denna sak? Och jag vågar fråga, om man icke rent av skulle kunna tänka sig, att även *en mycket reducerad yrkesskoleavdelning* skulle få ganska god tid över för att handlägga de spörsmål, som man nu anförtrott åt denna speciella anstalt. Det må, herr förste vice talman, kunna vara begripligt, om man för tio år sedan, när man räknade med denna ofantliga tillströmning till yrkesundervisningen, byggde upp en byråkratisk överinstans av den omfattning, som denna har. Men när man ser dessa siffror utan motsägelse från något håll avgivna från kompetent sida i pressen rörande sänkningen i elevantalet från 30,000 till 1,000 blott på det område, som jag här berört, när man hör i debatten i dag, huru herr Anderson i Råstock meddelat oss, att de tekniska gymnasierna och därmed likställda anstalter för närvarande hava, jag tror det var 518 elever — vilket faktiskt motsvarar icke mer än ett medelstort läroverk —, när man ser detta ungdomsmaterial, som dessa yrkesskoleavdelningar skulle hava hand om och ytterst fota sig på, reducerat till en bråkdel mot vad man tänkt sig, ja, då frågar man sig verkligen, om det icke föreligger en mycket stor anledning till en byråkratisk avrustning på detta fält. Jag skulle vilja ifrågasätta, om icke den Mårten Ericsson-Dösska kommittén skulle på detta område kunna finna ett mycket fruktbart fält för sina ansträngningar.

Ja, herr förste vice talman, jag skulle vara frestad att med hänsyn till det faktiska läget på detta område yrka på återremiss för att verkligen få detta problem dryftat. Det är emellertid självfallet fullständigt lönlöst att framställa ett sådant yrkande, men jag hoppas emellertid, att jag genom att hava begärt ordet kunnat fästa kammarens uppmärksamhet och — kanske jag vågar hoppas — även herr ecklesiastikministerns uppmärksamhet på att här föreligger ett problem, och jag är också övertygad om att det icke kan gå längre utan att riksdagen måste på allvar taga hand om detta problem.

Herr förste vice talman! Jag har icke något yrkande att framställa.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 22.

Herr statsrådet *Rosén* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 227, angående reglering av reservpersonalens avlönings- och pensionsförmåner m. m.; och

Ang. anslag till yrkespedagogiska centralanstalten. (Forts.)

nr 228, angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Sollefteå stad m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 23.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 8.

Punkterna 222 och 223.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. bidrag till arbetarnas bildningsförbund.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 224*, angående bidrag till arbetarnas bildningsförbund för organisations- och administrationskostnader, anförde:

Herr **Lindskog:** Herr förste vice talman! När denna punkt förekom till behandling inom statsutskottets andra avdelning, tillät jag mig att göra ett påpekande rörande arbetarnas bildningsförbund. Det har nämligen under flera år från olika håll till mig framkommit anmärkningar rörande arbetarnas bildningsförbunds användning av vissa medel till politisk propaganda, men för min del vill jag säga, att jag med ganska stor reservation mottog dylika anmärkningar. När jag emellertid sedan på grund härav ägnade saken min uppmärksamhet, fann jag nog tyvärr, att det tycktes finnas fog för anmärkningarna. Bland de fall, som jag observerat, omnämnde jag inom avdelningen ett fall, vilket jag funnit mest frapperande av de fall, som kommit till min kännedom. Det var i december i fjol, som i Malmö höllos kurser, anordnade av arbetarnas bildningsförbund, och enligt tidningarna — jag håller mig till referat i den socialdemokratiska lokalpressen — har vid dessa kurser riktats ett skarpt angrepp mot Sveriges nuvarande statsminister och mot riksdagens majoritet. Jag skall tillåta mig att ordagrant citera vad som stod i tidningen: »Därefter övergick tal. till den beryktade Stripaaffären och konstaterade en brist från begynnelsen, eftersom Stripa ej inbegripits i uppgörelsen om riksavtalet för gruvindustrien.» Och sedan står det strax därpå: »Det tyngsta ansvaret drabbar dock statsmakterna. Avstängningspolitiken, tillgripen just vid en tidpunkt, då en arbetarregering försökt alla medel till en fredlig lösning, kan under inga förhållanden försvaras. Metoden är en utmaning mot nationernas förbund, står i fullständig strid mot dess anda och skulle kunna förklaras endast i en stat, som uppgivit alla förhoppningar om en fredlig social utveckling. Men upphovsmannen har tydligen också dåligt samvete, eftersom han utnämnt den regeringschef, han störtade, till chef för ett av våra betydelsefullaste ämbetsverk.» Ja, så står det, och jag skall icke fortsätta. Det är alldeles uppenbart, att vid många tillfällen förlöpningar lätt kunna uppkomma. Det är emellertid ingalunda min mening att rikta något klander alls mot arbetarnas bildningsförbunds styrelse. Det är föreskrivet i förbundets stadgar, att varje fråga skall behandlas opartiskt och sakligt, och jag är för min del övertygad om att arbetarnas bildningsförbunds styrelse verkligen strävar efter att göra dessa bestämmelser effektiva. Jag har också med glädje konstaterat, att det av mig omnämnda fallet beivrats av styrelsen, låt vara först efter det fallet genom att av mig hava påpekats inom andra avdelningen blivit bekant. Till en början hade jag tänkt att låta det bero vid det av mig där gjorda omnämnandet av fallet, då jag såg detsamma beivras. Jag har emellertid bestämt mig för att taga upp saken även här. Att förlöpningar kunna förekomma, torde vara oundvikligt inom alla dylika rörelser, men man tycker,

att det är förvånansvärt, att *så* grova övergrepp kunna förekomma, som i det nu ifrågavarande fallet, utan att ådraga sig allmän uppmärksamhet. Jag anser det därför vara av vikt, att det verkligen på detta sätt kommer till allmänhetens kännedom och icke minst till pressens kännedom, att arbetarnas bildningsförbund är en statsunderstödd institution, och att ett villkor för fortsatt statsunderstöd naturligtvis bör vara absolut politisk neutralitet. Att bland mängden av föreläsningar, som arbetarnas bildningsförbund förmedlar, förlöpningar förekomma, är, såsom jag redan sagt, ganska naturligt. Men vad som verkligen icke borde få förekomma är, att den socialdemokratiska lokalpressen långt ifrån att vid ett sådant tillfälle reagera mot dylikt i stället höjer upp föredraget med lovord och sätter dess politiska överord med feta rubriker, med andra ord använder ett uppenbart missbruk av arbetarnas bildningsförbunds i sig själv lovvärda föreläsningsverksamhet i den grövsta politiska agitationens tjänst. Något dylikt bör icke få förekomma.

Ang. bidrag till arbetarnas bildningsförbund. (Forts.)

Jag vill uttryckligen betona — och jag vill än en gång säga det — att jag med dessa ord icke riktar något angrepp mot arbetarnas bildningsförbunds styrelse, och jag hoppas att få inom några minuter visa, att den rörelse, som här är fråga om, tvärtom av mig på alla sätt skall stödjas; men jag tror, att det är till skada, att något sådant som jag här påtalat kan få förekomma — icke minst för den rörelse, som det här gäller. Jag ber, herr förste vice talman, att med dessa ord få yrka bifall till den ifrågavarande punkten.

Herr **Engberg:** Herr talman! Min ärade bänkkamrat har här relaterat ett fall, där en notorisk förlöpning ägt rum. Jag har i likhet med honom den övertygelsen, att sådana förlöpningar *icke* böra få förekomma. Jag föreställer mig, att den ärade föreläsaren i fråga möjligen hade råkat ut för något slags missförstånd därigenom, att den s. k. Stripa-affären förvandlats till en speciell vetenskap, i vars mysterier det till sist var ganska svårt för den enskilde att intränga. Det kan ju tänkas, att i hans livliga hjärna det hade blivit en kortslutning, som resulterade i att han ansåg sig kunna i populärvetenskaplig gestalt lägga ut saken. Därom vet jag emellertid ingenting närmare. Jag delar i varje fall herr Lindskogs uppfattning, att dylika förlöpningar självfallet icke böra ifrågakomma.

Emellertid tar jag med nöje fasta på vad herr Lindskog i övrigt yttrade beträffande arbetarnas bildningsförbund och dess verksamhet. Jag erinrar också om att han i ett betänkande, om vilket mellan honom och mig en gång stod ett nappatag här i andra kammaren, nämligen betänkande med utredning och förslag angående det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, på sid. 12 har gjort följande uttalande, som det kan vara skäl i att föredraga till kammarens protokoll. Det heter där:

»En föreläsare eller lärare bör ha rätt att ha en utpräglad ståndpunkt till exempel i fråga om nykterhetsförbud eller socialisering» (jag vet nu icke vad herr Lindskog menar med nykterhetsförbud). »Det kan stundom vara lämpligt, att i en sådan riktigt brännande och upprivande fråga rekvirera två föreläsare ur rakt motsatta läger — ej alls för att de skola stå och polemisera mot varandra, men för att den enes framställning må komplettera och belysa den andres.

Det är inga oprövade vägar, som vårt folkbildningsarbete slår in på i och med rena aktualiteters upptagande på programmen. I Amerika och England, som ju i flera avseenden äro ledande i folkbildningshänseende, har man sedan länge tagit steget ut, och detta till allmän tillfredsställelse. Även inom vårt land har denna praxis helt tillämpats inom en stor av staten understödd organisation: Arbetarnas bildningsförbund. Här har man helt enkelt från första början *tolkat* den omskrivna stadgan på ett friare sätt, som överensstämmer med den

Ang. bidrag till arbetarnas bildningsförbund. (Forts.)

praxis, vilkens införande här av de sakkunniga förordas. Och förfaringssättet har i stort sett ej lämnat rum för några berättigade anmärkningar.»

Jag har nu icke läst upp detta för att min ärade vän och bänkkamrat skall taga upp ett gräl med mig om denna sak utan för att understryka, att han själv i det betänkande, som han på sin tid avfattade, har sett på detta problem med enligt min mening alldeles riktiga och klara ögon. Att det är ett område, som i och för sig är ganska ömtåligt, framgår ju redan därutav, att om man granskar föreläsningskatalogen, skall man finna, att i denna dominera de ekonomiska och sociala frågorna. I katalogen äro sålunda upptagna 48 serier, behandlande ekonomilära, och 44, behandlande stats- och kommunalkunskap med rättsvetenskap. Det säger sig självt, att det vid sådant förhållande ju finnas många punkter, där det kunde finnas anledning att sätta upp ett anslag: Herre, inled oss icke i frestelse! Jag tror därför, att det är alldeles riktigt vad herr Lindskog har skrivit i sitt betänkande.

Vidare tror jag, att man i detta sammanhang också gör klokt i att fästa avseende vid en annan sak. Totalkostnaderna för arbetarnas bildningsförbunds verksamhet för exempelvis det sist förflutna arbetsåret uppgingo till kr. 74,398:06. Till dessa kostnader lämnade staten ett bidrag av 17,000 kronor, d. v. s. 24 procent av hela kostnaden. Arbetarnas bildningsförbund bidrog alltså självt med ej mindre än kr. 57,398:06. Varje föreläsning kostade i genomsnitt kr. 39:71, och statens bidrag utgjorde kr. 9:60 per föreläsning. Jag har ansett mig böra nämna även dessa siffror, därför att de i sin mån belysa, att låt vara att det här utgår ett statsanslag, så är detta anslag dock den ringare delen.

Men, herr förste vice talman, jag ber för min del i likhet med herr Lindskog att få understryka önskvärdheten av att politiska uttalanden av det slag han exemplifierat icke förekomma i föreläsningarna. Vi ha enligt min uppfattning på vårt håll så många andra möjligheter att säga vår mening både om Stripa och andra vidunderliga ting, att det icke finns någon trängande anledning att blanda in dem i populärvetenskapliga föreläsningar.

Jag ber, herr förste vice talman, att få förena mig i det yrkande, som framställdes av herr Lindskog.

Herr **Lindskog:** Herr talman! Jag skall göra min ärade bänkkamrat herr Engberg fullkomligt till viljes på den punkten, att jag icke alls skall öppna något gräl med honom, detta så mycket mindre som vi nog i grund och botten ha samma uppfattning i denna fråga.

Då han läste upp en bit ur ett utlåtande, som jag en gång hade skrivit, vill jag säga, att den uppfattning, som jag där gav uttryck åt, bibehåller jag fullständigt ännu i dag. Saken var nämligen den, att inom den kommitté, där jag hade äran att vara ordförande, var den frågan på tal huruvida den bestämmelse, som nu förekommer i den populärvetenskapliga föreläsningsrörelsen, att ämnen med politisk karaktär icke få förekomma, borde behållas eller icke, och vi voro inom kommittén fullständigt eniga därom, att den *icke* borde bibehållas, därför att en hel mängd viktiga och högintressanta ämnen därmed undanhölls den populärvetenskapliga föreläsningsverksamheten. Så till exempel ansågo vi, att ett sådant ämne som socialism mycket väl kunde behandlas i en populärvetenskaplig föreläsning, under förutsättning nämligen att det skedde på ett fullt objektivt och opartiskt sätt. Naturligtvis voro vi fullt på det klara med att en föreläsare, som exempelvis själv var socialist, eller en föreläsare, som var antisocialist, icke kunde så fullkomligt gömma sin egen natur eller sin egen uppfattning, att icke den liksom skymtade fram i föreläsningen eller i undervisningen. Det var nödvändigt, menade vi, att detta kom till uttryck, men det skulle ändå ske så, att skäl lades fram för och emot på ett objektivt sätt. Vi

Ang. bidrag till arbetarnas bildningsförbund. (Forts.)

menade också, att det skulle vara av stort värde, att dessa skäl lades fram av olika personer, så att, om exempelvis ämnet socialism behandlades av två föreläsare, man den ena gången hade en person, som var anhängare av socialismen, och den andra gången en av socialismens motståndare. På det sättet kunde åhörarna liksom få tillfälle att se saken från olika sidor.

Den uppfattning, som jag därvidlag gjorde mig till tolk för, bibehåller och fasthåller jag i alla punkter, men det är *en* sak. En annan sak är det, om man märker, hur en föreläsare på ett fullständigt ensidigt sätt griper fast vid en fråga, om vilken lidelserna stå så heta, som till exempel fallet var med Stripafrågan, och när det framställes på det sätt, som här skett, så att föreläsaren gör skarpa angrepp icke blott mot riksdagens majoritet och dess beslut utan också mot en enskild person, i detta fall Sveriges statsminister, såsom framgick av vad jag nyss tillät mig läsa upp. Då menar jag, att man måste reagera.

Jag gläder mig över att den anmärkning, som jag framställde i statsutskottets andra avdelning, verkligen redan har lett till resultat, att det har ingripits mot fallet. Varför jag här har tagit upp saken har varit för att fästa den allmänna uppmärksamheten på detta, så att det icke skall förekomma, att när en dylik grov förlöpning äger rum, en viss lokal press då skall svälja detta och i stället för att antingen reagera emot det eller också generat tiga bort det, göra ny propaganda och åt tiotusentals läsare sprida dessa ganska tvivelaktiga upplysningar, som där förekomma. Det är icke som sagt av någon slags ovilja mot arbetarnas bildningsförbund och icke heller därför att jag på något sätt har lämnat den uppfattning, som jag förut förfäktat inom kommittén, utan det är endast därför att jag har trott, att jag snarast skulle göra rörelsen en tjänst genom att påpeka dylikt.

Vad herr Engberg sade om att det blott är en bråkdel av kostnaderna, som täckas av staten, är riktigt, men det kan ändå icke taga bort den givna sanningen, att staten må lämna aldrig så litet bidrag, så måste man dock hålla fast vid kravet på politisk neutralitet. Jag tror för övrigt, att herr Engberg och jag i grund och botten äro ense på den punkten.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Såsom en gammal vän till arbetarnas bildningsförbund, vilket jag visat både i riksdagen och i vårt läns landsting, var det icke så vidare trevligt för mig att i statsutskottets andra avdelning få höra de anmärkningar, som herr Lindskog framställde. Jag kan dock betyga, liksom här förut är sagt, att alla inom avdelningen, tillhörande olika partier, togo bestämt avstånd från ett sådant framställningssätt som det påtalade av en föreläsare. Jag har endast här velat understryka detta, på det att det icke må inverka på kammaren, men att det må tagas upp i alla fall av dem det vederbör, att då det gäller föredrag och föreläsningar, som understödjas genom anslag från det allmänna, bör det vara angeläget att noga iakttaga de regler och de stadgar, som ligga till grund för denna verksamhet. Jag har endast, herr talman, velat ge uttryck för min mening, att så måste ske, om man skall i fortsättningen lika varmt kunna förorda anslag av riksdag och landsting.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 225.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 226, angående anslag för anordnande av s. k. universitetscirklar.

Ang. anordnande av s. k. universitetscirklar.

Kungl. Maj:t hade under punkten 224 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till anordnande av tre s. k. universitetscirklar för budgetåret

Ang. anordnande av s. k. universitetscirklar. (Forts.)

1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,900 kronor att fördelas enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t funne gott meddela.

I samband härmed hade statsutskottet förehaft en inom första kammaren av herr *Oscar Olsson* väckt motion, nr 94, däruti föreslagits, att riksdagen måtte besluta

1:o att till anordnande av universitetscirklar i överensstämmelse med i motionen angivet förslag till bestämmelser för medlens användning för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 29,000 kronor; och

2:o att till anordnande av ettåriga studiecirklar med föreläsningar i enlighet med likaledes i motionen angivet förslag för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 24,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å ovannämnda motion, i vad densamma beträffande anslag till anordnande av universitetscirklar skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, till anordnande av tre s. k. universitetscirklar för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,900 kronor att fördelas enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t funne gott meddela; och

b) avslå ovanberörda motion, i vad densamma avsåge anslag till anordnande av ettåriga studiecirklar.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Oscar Olsson, Johan Nilsson* i Malmö, *Pers, Pauli, Björck, Rydén, Carlsson-Frosterud, Kristensson* i Göteborg, *Andersson* i Höör och *Jonsson*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) med anledning av Kungl. Maj:ts förslag och ovannämnda motion, i vad den avsåge anslag till anordnande av s. k. universitetscirklar, för berörda ändamål för budgetåret 1927—1928 anvisa ett extra reservationsanslag av 13,000 kronor att fördelas enligt de närmare bestämmelser, Kungl. Maj:t funne gott meddela; och

b) avslå ovanberörda motion, i vad densamma avsåge anslag till anordnande av ettåriga studiecirklar.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Rydén:** Herr talman! Då jag förstår, att kammaren vill försöka undvika kvällsplenum, skall jag säga så kort jag kan några ord i denna fråga.

Den föreliggande reservationen berör ett spörsmål av mycket stor räckvidd. Folkbildningskommittén har framlagt ett förslag om mycket vittgående åtgärder för främjandet av det fria folkbildningsarbetet, och man har där upptagit en mängd olika bildningsåtgärder. En av dem har tagits upp i reservationen, som anser, att man skulle börja på denna punkt och i någon mån främja åtminstone en av dessa bildningsgrenar, nämligen de studiecirklar, som anordnas med universitetslärare såsom ledare. Vi ha för närvarande ett anslag av 3,900 kronor för detta ändamål, vilket har utgått under några få år. Det vitsordas från alla håll, att dessa universitetscirklar, vilka ledas, som jag nämnde, av universitetslärare, ha givit ett synnerligen gott resultat, och de betraktas såsom den allra förnämsta formen av detta vederhäftiga fria folkbildningsarbete.

Jag har, såsom reservant i statsutskottet ansett, att om man nu icke kan börja taga upp det stora förslaget i hela dess vidd, borde man åtminstone utöka denna verksamhet, som ledes av kompetenta och vetenskapligt tränade kraf-

Ang. anordnande av s. k. universitetscirklar. (Forts.)

ter, och låta ett något större antal universitetscirklar komma i verksamhet än vad för närvarande är fallet. Innebörden i reservationen är sålunda, att man skulle kunna anordna tio universitetscirklar, som förläggas till olika platser men som ledas av vetenskapligt tränade lärarkrafter.

Jag ber, herr talman, att med dessa korta ord såsom motivering för reservationen få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Jonsson, Kristensson* i Göteborg och *Carlsson-Frosterud.*

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag också skall fatta mig mycket kort. Det är ju så, att statsutskottet har icke ställt sig som motståndare till den verksamhet, varom herr Rydén nyss talade så varmt. Man har endast ansett, att man icke bör taga upp en partiell åtgärd på det område, det här gäller, utan man har inom utskottet ansett, att man skulle gå försiktigt fram och endast förorda vad Kungl. Maj:t i detta fall har föreslagit. Min tro är nämligen, att Kungl. Maj:t har så pass stort intresse av denna verksamhet, att så snart möjligheter förefinnas ekonomiskt att gå med på det hela, förslag också kommer att framläggas för riksdagen. Till dess bör man avvakta.

Då nu första kammaren har tagit utskottets förslag med stor majoritet, om jag är riktigt underrättad, tror jag det är klokt, att andra kammaren också tar detta förslag och vilar på hanen, till dess Kungl. Maj:t finner skäl föreligga att föreslå ett ökat anslag.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr *Olsson* i Blädinge.

Herr **Lindskog:** Herr talman! Jag skall bara tillåta mig att på ett par minuter säga, att jag förenar mig i det yrkande, som gjordes av herr Rydén. Saken är den, att inom statsutskottet röstade jag för denna sak, ehuru jag icke kommit att stå bland reservanterna.

Jag vill säga, att jag har haft personlig erfarenhet av den stora nytta, som dessa studiecirklar göra. Jag har som inspektor för en studiecirkel i Malmö kunnat konstatera det vackra resultat, som den hade medfört.

Jag tror icke heller, att man kan säga, att man genom ett bifall till reservationen föregriper den utredning, som omfattar folkbildningsarbetet i sin helhet, utan att man mycket väl kan taga denna detalj utan att på minsta sätt skada det hela. Man har svårt att finna någon punkt inom den fria och frivilliga föreläsningsverksamheten, där effekten blir så stor i förhållande till de därpå nedlagda kostnaderna.

Jag ber därför, herr talman, att i korthet få yrka bifall till reservationen.

Med herr Lindskog förenade sig herr *Holmdahl.*

Herr **Andrén:** Herr förste vice talman! Jag skulle kunna nöja mig med att instämma med herrar Rydén och Lindskog, men då jag har någon erfarenhet av den sak det här gäller, skall jag be att få säga några ord.

Utskottets majoritet säger sig behjärta saken och syftet men den vill icke göra något, därför att man nu lösryckt en *del* av skolöverstyrelsens och folkbildningssakkunnigas förslag. Det skulle verkligen roa mig att veta, hur denna majoritet skulle ställt sig, om hela det förslaget blivit framlagt. Jag skulle för min del hava funnit det synnerligen naturligt, om denna majoritet då nöjt sig med att taga vissa delar därav och framför allt den del, som föreligger i den här avgivna reservationen.

Ang. anordnande av s. k. universitetscirklar. (Forts.)

Utskottet säger vidare, att det icke vill vara med om att genomföra en partiell organisation. Jag vill här anmärka, att en partiell organisation hava vi redan. Även om denna partiella organisation skulle få sig pålagda de nya uppgifter, som följa av ett bifall till reservationen, så behöver den icke utvidgas. Även det skälet anser jag alltså värdelöst.

Universitetscirklarna förefalla mig vara det kanske mest löftesrika och det friskaste skottet på det fria folkbildningsarbetets stora träd. Jag är åtskilligt skeptisk gentemot mycket, som förekommer inom föreläsningsverksamheten. Programmen sakna ofta den nödiga koncentrationen och enhetligheten och föreläsningen urartar understundom till en ganska andefattig kombination av en timmes ljus, värme och skioptikonbilder, belysta av en text, som ofta är rätt likgiltig både för föreläsaren och åhörarna.

Till den konkurrens, som länge bestått med biograferna, som ha bättre bilder, har nu kommit konkurrensen med radion, som har bättre föreläsare och dessutom har den stora fördelen, att åhöraren kan lägga ned luren, om han finner föredraget tråkigt. Jag skulle med mycket jämnmod ha sett, om utskottet med 10,000 kronor velat sänka det stora anslaget till föreläsningsverksamheten och i stället lagt 10,000 kronor till det anslag, som det här är fråga om.

Till skillnad från föreläsningarna, sådana de ofta gestalta sig, bedrives arbetet i universitetscirklarna med den nödiga koncentrationen till ett ämne, stundom till och med till ett centralt gebit inom ett ämne. Där finns intresset och självverksamheten; där finnas alla de förnämliga egenskaper, som böra utmärka det fria folkbildningsarbetet, men som alltför ofta saknas inom föreläsningsrörelsen.

På dessa grunder ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Mosesson:** Herr talman! Jag skall med några ord be att få motivera, varför jag kommer att rösta med reservationen. Jag tror, att det bör vara angeläget för alla oss, som äro intresserade för det svenska folkbildningsarbetet, att allvarligt syna i sömmarna, huruvida det icke är möjligt, lämpligt och riktigt att åstadkomma någon förändring i fråga om föreläsningsverksamheten i allmänhet. Om vi taga hänsyn till att i många fall staten och det allmänna använder rätt stora pengar för att sända en föreläsare lång väg och hålla ett föredrag någonstädes över ett ämne, vars själva formulering och beskaffenhet egentligen knappast kan anses vara vidare bildande, då kan man också ifrågasätta, huruvida det icke vore påkallat att taga upp frågan och åstadkomma en förändring eller åtminstone försöka detta. Här gäller det emellertid en gren, vilken, såsom herr Andrén uttryckte det, utgör ett av de mest löftesrika och friska skotten på folkbildningsarbetets träd. Jag anser i likhet med andra, att om det är på något område som vi böra främja denna verksamhet så är det på det område, som nu är vidrört i reservationen. Jag hoppas bara, att vi icke genom ett bifall till reservationen skola föregripa den undersökning av hela detta stora ämne i allmänhet, som jag verkligen av vissa skäl finner vara påkallad.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Då herr Andrén nu dragit in föreläsningsverksamheten i debatten, så får jag giva honom det instämmandet, att det var dessa synpunkter, som jag själv framdrog under debatten i avdelningen. Jag tror dock, att om man hädanefter skall träda in för nya riktningar, så skall man taga frågan i hela dess vidd och icke, såsom herr Mosesson säger, bara taga en del. Man bör se saken sådan den är. Skulle det ligga till så, att föreläsningsverksamheten trots sina stora anslag icke nu fyller de berättigade

krav, som den fordomdags fyllde — jag tror nämligen, att man bör även på detta område följa med vad som rör sig i tiden — då bör man i stället giva medel åt denna verksamhetsgren, som det här är fråga om och som fyller sin uppgift så väl, att en universitetsman kallat den det friskaste skottet på trädet. Nu kan det nog vara icke blott omsorg om folkbildningen, utan också vara omsorg om föreläsarna, som förestavat de gjorda uttalandena. Men låt oss gå fram till vad som hör till saken, och i den mån det är berättigat efter närmare undersökning anlita det stora föreläsningsanslaget, om denna verksamhet icke helt fyller sitt ändamål.

Ang. anordnande av s. k. universitetscirklar. (Forts.)

Herr talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Votering begärdes likväl av herr Bengtsson i Norup, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller den vid punkten 226 i statsutskottets förevarande utlåtande nr 8 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 227 och 228.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 229*, angående anslag till föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande. Därvid anförde:

Ang. föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande.

Herr **Andersson** i Katrineholm: Herr förste vice talman! Jag har dristat mig anhålla om ordet på denna punkt endast för att framhålla ett önskemål, som jag tror mig icke vara ensam om i landet, nämligen att vederbörande myndighet vid bestämmandet av arvodena till respektive föreläsare i de ämnen, varom anslaget på denna punkt handlar, må taga under noggrann prövning, huruvida det icke vore möjligt att i någon mån förbilliga dessa arvoden. Det förefaller nämligen en lekman som om nu många gånger arvodena till dessa föreläsare vore ovanligt högt tillskurna, till och med så högt, att jag sätter i fråga, huruvida man icke kan kalla det slöseri med det allmännas medel. Jag kan åtminstone för tillfället icke få tag i något lämpligare uttryck exempelvis för det förhållandet, att en föreläsning, som hålles tre timmars järnvägsresa ut i landet från Stockholm skall kosta 50 kronor jämte resa i andra klass. Det synes mig att man, utan att på något sätt skada den sak, varom det här är fråga, har anledning att, såsom jag förut sade, pröva, om icke dessa arvodestaxor i någon mån kunde nedsättas.

Ang. föreläsnings- och instruktionsverksamhet för nykterhetens främjande. (Forts.)

Jag har, herr förste vice talman, endast velat erinra om detta. I denna punkt i övrigt har jag intet annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 230.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. musikföreställningar för allmänheten.

Punkten 231, angående anslag till anordnande av musikföreställningar för allmänheten.

Uti punkten 229 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till understöd åt föreningar, som anordnade god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag å 67,500 kronor.

I samband härmed hade statsutskottet till behandling förehaft

dels de likalydande motionerna nr 57 inom första kammaren av herr *Schedin* och nr 82 inom andra kammaren av herr *Olsson* i Högby, däri föreslagits, att riksdagen ville med avslag å Kungl. Maj:ts förslag om höjning av förut utgående extra anslag till understöd åt orkesterföreningar uppföra nämnda anslag i riksstaten för budgetåret 1927—1928 med kronor 57,000;

dels ock motionen nr 81 inom andra kammaren av herr *Björkman m. fl.,* däri föreslagits,

1:o) att riksdagen till understöd åt föreningar, som anordnade god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet måtte anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag å 91,500 kronor; och

2:o) att riksdagen måtte uttala sig för att såsom villkor för åtnjutande av understöd från detta extra anslag måtte stadgas, att av den eller de kommuner, där orkestern skulle verka, eller eljest inom deras verksamhetsområde skulle tillskjutas penningbidrag, som minst motsvarade statsbidraget.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motioner i vad desamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Lindblad, Vennersten, Widell, C. Petrus V. Nilsson, Pers, Johan Bernhard Johansson,* andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp, *Bengtsson* i Norup, *Olsson* i Blädinge, *Strindlund* och *Anderson* i Storegården förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts förevarande förslag och med bifall till ovanberörda motioner I: 57 och II: 82 samt med avslag å förenämnda motion II: 81, i vad densamma skilde sig från utskottets förslag, i likhet med vad för innevarande budgetår ägt rum, till understöd åt föreningar, som anordnade god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag å 57,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Olsson** i Högby: Herr förste vice talman! Jag har tagit mig friheten att väcka en motion rörande denna sak, och då vill jag med några ord inför kammaren redogöra för anledningen till att jag framburit denna motion.

Ang. musikföreställningar för allmänheten. (Forts.)

När jag genomläste denna huvudtitel försökte jag inför de olika anslag till skilda ändamål, som där förekommo, att sätta mig in i frågorna, särskilt när det föreslogs höjning, och därvid undersöka, om det kunde anses föreligga tillräckliga skäl att vidtaga de föreslagna höjningarna. Jag kom då bland annat till denna punkt om anslag till dessa orkesterföreningar, och då såg jag av statsverkspropositionen, att anslaget, som utgår med 57,000 kronor till tre föreningar, har fortgått sedan 1918. Förut hade det varit mindre. Nästan alla år har det begärts förhöjning av anslaget, men riksdagen har icke funnit anledning till sådan. Då ställde jag för mig den frågan: Vilken är nu orsaken till att Kungl. Maj:t begärt förhöjt anslag? Då fann jag, att det enda skäl, som Kungl. Maj:t framfört och som efter vad jag väl kan förstå varit det bestämmande för utskottsmajoriteten, är, att publikfrekvensen skulle hava minskats vid dessa orkersterföreningars konserter. För mig ser det i stället ut så, som om detta borde giva anledning att tänka på, huruvida dessa föreningars verksamhet är befogad eller påkallad, när nu publiken år efter år minskas. Det visar, att det har kommit ersättning på annat sätt. I så fall torde det väl, som jag påpekat i motionen, vara radion, som i viss mån har gjort, att allmänheten fått sitt behov tillfredsställt av musikalisk njutning.

Nu lär det väl finnas ofantligt många musikaliska föreningar i vårt land, som icke åtnjuta något som helst statsunderstöd men ändå få draga sig fram. Jag tycker, att det borde hava varit mera konsekvent i så fall att lämna anslag till alla dessa eller åtminstone till en del av dessa musikaliska föreningar, som finnas ute i bygderna. *Det* hade varit mera konsekvent än att föreslå ökat anslag till dessa tre föreningar, som redan hava ett avsevärt sådant. Särskilt i dessa tider, då man tyckes behöva leta med ljus och lykta efter inkomstkällor för att få det hela att gå ihop, borde man vara försiktig.

Jag skall icke med många ord, icke ens med något, uppehålla debatten längre, utan på grund av de skäl, jag anfört, skall jag, herr förste, vice talman, be att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande i denna punkt fogade reservationen.

Herr **Rydén:** Herr förste vice talman! Kammaren har så mycket diskuterat denna fråga, att jag tycker den borde kunna avgöras utan långa debatter. Jag inskränker mig till att erinra om att utskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, och att Kungl. Maj:ts förslag grundar sig på inkomna framställningar, som klart utvisa, vilka stora svårigheter, som dessa orkesterföreningar ha att kämpa med. Under erinran härom ber jag, herr förste vice talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Björkman:** Herr förste vice talman! I riksdagen har städse visats stora sympatier för den statliga orkesterverksamheten. Nu har också statsutskottet förklarat, att statsutskottet ansett det vara goda skäl för den av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen av anslaget till orkesterföreningarna. Jämväl reservanterna hava förklarat, att de till fullo behjärta de synpunkter, som orkesterföreningsanslaget bottnar i. Det finnes således intet behov att här framföra vikten och betydelsen av denna musikkultur. Jag vill emellertid här, med hänsyn till ett villkor, som i den kungl. propositionen angivits för detta anslag, söka i någon mån motivera, varför vi i orkesterföreningarna finna att detta villkor kan bliva hinderligt för orkesterföreningarna i deras försök att uppehålla livet. Jag skulle därför i avseende å detta villkor, vilket som bekant gäller vad kommunerna och kommunernas verksamhetsområden skola prestera för att få statsanslaget, be att få komma med ett yrkande. Här har det varit så förut, att lika stort anslag som från staten går till en orkesterförening, lika stort anslag har från de kommunala myndigheternas och övriga för saken lokal-

Ang. musikföreställningar för allmänheten. (Forts.)

intresserades sida skolat lämnas för att statsanslaget skulle erhållas. Nu har Kungl. Maj:t föreslagit en höjning å 3,500 kronor för envar av dessa föreningar, men Kungl. Maj:t vill som villkor för åtnjutande av detta anslag icke såsom förut fordra allenast lika stort bidrag från kommunerna, utan Kungl. Maj:t vill därifrån hava ett lika stort bidrag som det, som utgick budgetåret 1925—1926. Det är detta som det är svårt för orkesterföreningarna att komma ut med och i all synnerhet att prestera redan när ansökningarna om statsbidrag ingivas. De hade hoppats, att det skulle bliva lättnader, om orkesterföreningarna, som under många år haft svårt att få ihop medel, skulle kunna erhålla anslag till ökat belopp från Kungl. Maj:t och riksdagen. De hade hoppats och vid ifrågavarande kommunala anslagsdebatter uttalat, att ett eventuellt höjande av statsbidraget skulle lätta litet på de kommunala anslagen och möjliggöra existensen för orkesterföreningarna. Jag skulle därför vilja komma med ett yrkande, i anslutning till en av mig avgiven motion, nämligen att riksdagen måtte uttala sig för att såsom villkor för åtnjutande av understöd från detta extra anslag måtte stadgas, att av den eller de kommuner, där orkestern skall verka eller eljest inom deras verksamhetsområde, skall tillskjutas penningbidrag, som minst motsvarar statsbidraget.

I överensstämmelse därmed yrkar jag, att första punkten i utskottets kläm måtte i viss mån omformuleras i enlighet med ett av mig här uppgjort förslag, som endast gör en liten ändring i avseende på den av mig avgivna motionen, nämligen så att utskottets avslagsyrkande endast skulle omfatta det av mig begärda anslagsbeloppets storlek, som jag nu *icke skall försöka få igenom.*

Jag yrkar följaktligen

att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å herr Schedins m. fl. och herr Olssons i Högby motioner, samt med avslag å herr Björkmans m. fl. motion i vad det rör anslagsbeloppets storlek, till understöd åt föreningar, som anordna god orkestermusik för allmänheten, samt till inspektion av ifrågavarande föreningars och orkestrars verksamhet anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra anslag av 67,500 kronor, samt

att riksdagen vidare måtte uttala sig för att såsom villkor för åtnjutande av understöd från detta extra anslag måtte stadgas, att av den eller de kommuner, där orkestern skall verka eller eljest inom deras verksamhetsområde, skall tillskjutas penningbidrag, som minst motsvarar statsbidraget.

Jag vill litet närmare utveckla betydelsen för orkesterföreningarna av detta mitt förslag, som även framlagts i första kammaren och ju ej förorsakar någon höjning i det av Kungl. Maj:t äskade beloppet.

När denna verksamhet kom till, herr talman, hade det från musikaliska akademiens sida påyrkats, att kommunerna skulle lämna blott hälften så stort anslag som staten, men anslaget vart delat på lika mycket från staten och kommunen, således ett hälftenbruk.

Anslaget räckte dock ej och orkesterföreningarna fingo ansträngа sig för att från kommuner och enskilda uppbringa vad som helst. Man har försökt att få högre anslag från staten, och det blev höjt från 13,500 till 18,500 kronor. 1921 kom ett yrkande från Kungl. Maj:t om ändå högre anslag, och det godkändes av andra kammaren. Och man har från kommunernas sida alltfort ansett hårt att den första hälftenbruksproportionen mellan statens bidrag och kommunernas bidrag icke har upprätthållits, att kommunerna och de intresserade medborgarna få sluta upp och bidraga med så stora belopp. Man hade då hoppats, att det bidrag, som i år kom till, och för vilket orkesterföreningarna naturligtvis äro mycket tacksamma mot herr statsrådet, skulle bliva en lättnad för orkesterföreningarna så stor, att den prestation, som kommunerna lämnat, kunde något nedsättas. Så har dock icke varit fallet, och jag vill säga, att skulle nu detta villkor vara beståndande, då blir följden den, att föreningarna, som, när

Ang. musikföreställningar för allmänheten. (Forts.)

de förut ha sökt statsbidrag, kommit med stadsfullmäktiges anslag, som motsvarat statsbidraget, men sedermera under fortgången av arbetsåret fått hopsamla enskilda bidrag som hjälp till att täcka balansen, nu måste söka från dessa håll och på ett tidigt stadium få in samma belopp, som de haft 1925—1926. Detta blir uppenbarligen synnerligen svårt. Jag vill erinra om att det var staten, som gick in för detta anslag. Staten sade då, det vill jag säga till herr Olsson i Högby, att det var en statlig uppgift att höja musiken, det var en kulturuppgift. Det var icke fråga om små lokala föreningar på landsbygden, utan man ville bilda musikcentra, där musik på en hög ståndpunkt kunde trivas, och där man kunde få en hel del personer bundna, som kunde exekvera musik. Man ville sålunda ha musik på en hög standard. Även om man kan säga, att det nu har blivit en hel del ersättningsmedel för denna orkestermusik, först då radion, måste man komma ihåg, att man måste ha några, som exekvera musiken även för radion, för att den skall kunna bestå.

Jag är rädd att jag nu alltför långvarigt tagit kammarens uppmärksamhet i anspråk, då det varit en förmiddagskonsert förut, och ledamöterna säkerligen längta till middagskonserten på andra håll än här. Men jag vill be att få understryka betydelsen av att det nu anförda villkoret faller bort, så att det blir likadant som förut. Jag vill påpeka, att vi gått igenom några punkter i dag, då det gällt att staten skulle bidraga, men det har där icke varit fråga om annat än att vederbörande kommun skulle komma med *lika* stort belopp som statsbidraget. Det har varit, när det gällt arbetarnas bildningsförbund, och likaså när det gällt populärvetenskapliga föreläsningskurser. Det har där icke varit fråga om, att det skulle vara den sista budgeten för vederbörande förening, som skulle bliva utslagsgivande, utan det har varit fråga om att man skulle utgå från att det i dessa fall funnes två lika berättigade och lika skyldiga parter, som hade hand om något kulturellt ändamål, och det synes mig som om vi även här kunde utgå därifrån. Det blir i alla fall ingen ökad belastning av statsbudgeten utan endast en lättnad för orkesterföreningarna, vilken möjliggör deras existens, som eljest är starkt nog ifrågasatt, det vet säkerligen många fler än jag, som suttit med i styrelserna och fått bära tungan, när det gällt att skrapa ihop de sista medlen för ett års verksamhet.

Jag ber således, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till det av mig framlagda förslaget.

Chefen för ecklesiastikdepartementet herr statsrådet **Almkvist:** Herr talman! Då utskottet tillstyrkt Kungl. Maj:ts framställning på denna punkt och för övrigt anser det begärda beloppet väl avvägt, kan det ju anses vara onödigt att departementschefen yttrar sig i frågan. Det är emellertid den siste ärade talarens uppträdande, som här givit mig anledning att det oaktat säga ett par ord. Då regeringen har gått in för att tillstyrka en höjning med ett belopp av 3,500 kronor av understödet åt en var av de tre orkesterföreningar, som hittills åtnjutit statsunderstöd, har detta skett i avsikt att verkligen gagna orkesterföreningarna, att alltså giva dem möjligheter till att undkomma de svårigheter, som enligt de föreliggande handlingarna måste kraftigt tynga dem. Men om man skulle besluta slopa det villkor, som Kungl. Maj:t ansett böra ställas vid anslagets höjande, skulle i själva verket konsertföreningarna icke komma i åtnjutande av förbättrad ekonomi, utan anslagshöjningen skulle i stället komma att verka såsom en lindring för vederbörande kommuner och andra understödjare av konsertföreningarna. Detta har icke varit meningen.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! En av de få överraskningar, som mötte mig, då jag i år läste åttonde huvudtiteln, var just framställningen på

Ang. musikföreställningar för allmänheten. (Forts.)

denna punkt. Och jag kan ännu icke göra klart för mig, att det var några bärande skäl för herr statsrådet att söka höja anslaget här. Det har stått orubbat ända sedan 1918, såvitt jag minnes rätt, ehuru man gång på gång gjort försök motionsvis att få det höjt. Anslaget kom till under tider, då det icke var så svårt att få sådana igenom, och dessa tider äro nu förgångna. Jag är övertygad om att det aldrig beviljats något anslag till dessa orkesterföreningar, om frågan först nu kommit upp. Men sedan man väl gått in för det, har man icke velat draga in det, och detta har möjligen berott på medömkan med dessa medlemmar i orkesterföreningarna, då de i så fall lätt kunde bliva brödlösa. Nu vill statsutskottet gå med på en höjning av anslaget, och det är till och med en ärad motionär, som vill att dessa statsbidrag skola komma kommunerna till godo. Det är alltså meningen, att vederbörande kommuner skola ha nytta av statsanslaget till minskning av sina utgifter, om jag förstått honom rätt. Nu är det så, att det här i landet finnes vissa städer — jag skulle kunna räkna upp flera av dem: Ystad, Uddevalla, Eskilstuna, Kalmar och Huskvarna — där man har orkesterföreningar utan ett öres anslag av staten. Varför äro de icke likaberättigade att få anslag som dessa tre? Varför skall Hälsingborg och Landskrona eller Norrköping, vilken stads talesman nu så varmt förordar anslaget, och varför skall Gävle ha en förmån framför andra städer med orkesterföreningar i landet? Det är alldeles givet, att dessa äro lika berättigade till anslag som de som nu ha och varför inte: den stad, som bildar en orkesterförening, skall naturligtvis lika snart ha statsanslag, som de tre, som redan finnas. Jag kan icke förstå, vad det är för skillnad. Men vart skulle det då bära hän med statsutgifterna på detta område? Vad kan det vara för gagn att uppmuntra några stycken städer med omnejd, när vi måste säga nej till de andra. Det är huvudsakligen av det skälet, som vi reservanter ställt oss på avslagsyrkandet mot denna höjning av anslaget. Vi medge 57,000 om året för tre orkesterföreningar, men då må det vara nog, och de, som vilja ha musik i städerna och omkringliggande landsbygd, de må giva resten, om det icke räcker till. Det är enligt min mening orimligt att använda statsmedel till att öka dessa anslag, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Vad som gör att jag tager till orda i detta fall, det är det anförande, som herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet här nyss höll. Man har all anledning ställa sig tveksam, när man tager i betraktande det nya villkorets skärpning av förutvarande bestämmelser. Man frågar sig om detta verkligen är någon hjälp till att hålla orkesterföreningarna vid liv. Jag vill taga ett litet exempel. I Gävle stad ha vid nödgats att genom att anstränga oss till det yttersta hålla orkesterföreningen vid liv. Vi ha fått täcka alla dess förluster, och följden har blivit, att vi kommit upp i ett kommunalt anslag, som ligger mycket över vad statsbidraget har varit. Nu säger man, att för att denna ökning på 3,500 kronor skall erhållas, måste samma anslag som förut utgå från kommunen. Man har ju här i stort sett endast att räkna med det kommunala anslaget. De enskilda gåvorna som givas, de sjunka ju år efter år, och bördan överflyttas på kommunen. Om man nu sätter upp såsom villkor, att man skall bringa upp det kommunala anslaget till samma belopp, som utgått under senaste året, så föreligger absolut den risken, att det icke finnes någon möjlighet att få igenom ett sådant anslag inom den beslutande kommunala församlingen, ty man har kommit därhän, att man så att säga har överansträngt sig, ja, man kan allvarligt diskutera, herr Bengtsson i Norup, om det överhuvud taget är någon fördel att ha dessa orkesterföreningar, så pass tunga äro de att bära i ekonomiskt avseende. Med ett bibehållande av det gamla villkoret, att man inom området

skall åstadkomma lika mycket som statsbidraget utgör, är det möjligt att till livet frälsa, tror jag, åtminstone den orkesterförening vi ha i Gävleborgs län. Men jag är övertygad om att de villkor, som Kungl. Maj:t och statsutskottet här uppsatt, utöver förut gällande, betyder, att denna orkesterförenings dagar äro räknade. Det är ur den synpunkten, att man icke skall försämra vad för närvarande är gällande, som jag, herr talman, ber att få ansluta mig till herr Björkmans yrkande.

Ang. musikföreställningar för allmänheten. (Forts.)

Herr **Björkman:** Herr talman! Blott några ord! Jag skall be att få rikta mig till herr Bengtsson i Norup. Han frågar vad gagn vi hava av denna verksamhet överhuvud taget, eller vad det är för gagn för de kommuner, inom vilka denna musikverksamhet bedrives. Jag vill då svara, att här föreligger en statlig uppgift för att gagna ett högt kulturändamål. Det är det, som staten funnit förståelse för i vissa kommuner. Man har från början sagt: vi ha här en statlig och kommunal nytta av detta, ungefär lika mycket var; vill ni hjälpa till? Det är därför som vi, som ha dessa orkesterföreningar, ansett, att vi fått en förtroendeuppgift från staten, som vi måste på bästa sätt fylla. När så herr statsrådet sade, att han hoppades, att detta skulle vara till en lindring för *orkesterföreningarna*, men icke för vederbörande *kommuner* eller andra, så vill jag säga, att orkesterföreningarna och kommunerna jämte de i övrigt bistående, de äro *ett* i detta avseende. Man måste för att kunna hjälpa orkesterföreningarna inse — det har jag och herr Olsson i Gävle, som stå orkesterföreningarna närmast, redan gjort — att det är omöjligt i längden att komma till kommuner och enskilda och säga, att vi här vilja ha högst betydande bidrag till uppgifter, som staten från början angivit skola gå i hälftenbruk. Jag ber, herr talman, att fortfarande få yrka bifall till mitt förslag.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Här har kammaren fått från både Norrköping och Gävle höra huru man där önskar få dessa saker ordnade. Såväl herr Björkman som herr Olsson i Gävle ha här sagt ifrån, att, om de icke få mera av staten, kunna de icke upprätthålla verksamheten. Därför lägga de nu ansvaret på riksdagen. Hälsingborgs-Landskrona-föreningen har icke talat om den saken, men måhända beror det endast på att deras representanter — jag ser här närvarande endast en av dem — glömt bort att jämra sig lika mycket som herr Björkman och herr Olsson i Gävle. Jag tror nu mycket väl att det kan vara så, som den siste ärade talaren sagt, att, om de icke få hjälp av staten, går det icke. Men varför skola ni ha mera hjälp än de andra? Herr Björkman talar om att det gagn, som föreningarna göra, är ett statsgagn. Men jag skulle snarare vilja säga att det är ett stadsgagn, med d i stället för t. Vad städerna vilja kosta på sig, det må de göra, och dessa 57,000 kronor, har jag icke tänkt gå ifrån, då de haft anslaget så länge. Men att höja detta bidrag är för mig högst motbjudande. Jag ber alltså, herr talman, att få vädja till kammaren, att icke gå med på denna höjning i år. Man vet icke vad det kan medföra för konsekvenser i framtiden, då vi icke blott ha dessa föreningar, utan det även finnes en hel del nya, som äro lika berättigade till anslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, 2:o) bifall till den vid punkten fogade reservationen samt 3:o) bifall till det av herr Björkman under överläggningen framställda yrkandet; och fann herr förste vice talmannen den under 2:o) angivna propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Björkman begärde emellertid votering, varför herr förste vice talmannen för bestämmande av kontrapropositionen ånyo upptog

Ang. musikföreställningar för allmänheten. (Forts.)

de båda återstående propositionerna, av vilka därvid den under 3:o) angivna nu antogs till kontraproposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd samt anslagen:

Den, som vill, att kammaren bifaller den vid punkten 231 av statsutskottets förevarande utlåtande nr 8 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Björkman under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 232 och 233.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 234.

Lades till handlingarna.

Punkterna 235—237.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. understödjande av idrotten.

Härpå föredrogs *punkten 238*, angående anslag till understödjande av idrotten. Därvid yttrade:

Herr **Hallén:** Herr förste vice talman! Jag skall fatta mig kort i föreliggande punkt. Jag har endast velat fästa uppmärksamheten på, att utskottet har för sitt yrkande på bifall till Kungl. Maj:ts förslag förebragt en motivering, som man nog måste erkänna är något knapphändig, då man ser den i samband med de framställda motionerna. Jag hade nämligen tillåtit mig att i en motion påpeka, att tiden nu verkligen är inne för att den s. k. Linnérska utredningen av år 1922 måtte föranleda till en åtgärd från Kungl. Maj:ts sida, och herr statsrådet har själv i propositionen visserligen icke talat om denna utredning, men han har erkänt, att det har kommit framställningar om, att proportionen mellan understöd till idrott och till gymnastik måtte undergå någon förändring. Han erkänner också, att det har förändrats till idrottens nackdel, men han säger, sedan han egentligen motiverat att idrotten skulle stödjas bättre än nu är fallet, att förhållandena ej nu medgivit den förhöjning av undestödet till idrotten, som eljest enligt hans mening vore både behövlig och erkänd, och därför inskränkte han sig till att yrka ett oförändrat anslag.

Utskottet säger, att det icke kan gå med på någon ändring, detta med den korta motiveringen »i betraktande av pågående utredningsarbete beträffande statsunderstöd för idrottens främjande». Det skulle verkligen vara intressant att få veta, vad slags utredningsarbete som åsyftas. Någon har sagt, att denna utredning gäller gymnastiska centralinstitutet och därmed sammanhängande frågor. Jag har från högst sakkunnigt håll hört, att *denna* utredning icke har med saken att skaffa, men att den utredning som kan ifrågasättas är den s. k. Linnérska sakunnigeutredningen av år 1922.

Ang. understödjande av idrotten. (Forts.)

Jag skall naturligtvis, herr talman, icke hava något yrkande, men jag vill här än en gång liksom i fjol hava påpekat, att det är högst på tiden att den framställning, som gjorts särskilt av svenska gymnastik- och idrottsföreningars idrottsförbund om en rättvis fördelning, resulterar i en åtgärd. Jag erinrar om ett sådant faktum, att t. ex. skidorganisationerna i vårt land, som hava över 90,000 eller 93,000 medlemmar, få av dessa 110,000 kronor summa 4,000 kronor, under det att gymnastikförbundet, som har om jag minnes rätt 26,000 medlemmar, får halva anslaget, 55,000 kronor. Jag vill naturligtvis med detta icke hava riktat någon attack mot gymnastikförbundet, ty det är en idrottsgren, som icke har lika lätt att populariseras som andra, så att den kanske behöver sina 55,000 kronor. Den frågan vill jag således ställa alldeles öppen. Men med hänsyn till betydelsen och omfattningen bland folkets breda lager finnes det idrottsgrenar, som äro alldeles uppenbart missgynnade, och dit hör den som jag velat intressera mig för, som har detta anslag på 4,000 kronor.

Jag har intet annat yrkande än om bifall till utskottets förslag, men jag har velat begagna tillfället att fästa kammarens och speciellt statsutskottets uppmärksamhet på denna fråga, och jag hoppas, att även herr statsrådet söker till ett följande år ställa det så, att den utredning, som föreligger om fördelningen av detta anslag, skall leda till en mera proportionell fördelning av pengarna i fråga.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Då herr Hallén frågade efter vilken utredning, som avses, vill jag nämna att det är den Linnérska utredningskommittén, från vilken det har kommit ett betänkande hittills, men intet slutbetänkande och först sedan det hela är slutfört avstannar utredningen. Sedan får jag säga, att jag är glad för herr Halléns egen skull, att han icke yrkade bifall till sin motion, ty sällan får man se en motion vimla av så många felaktigheter som herr Halléns. Innan herr Hallén nästa gång bär fram en motion, som stickes i händerna, är det skäl i att se sig för.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Bernström:** Herr förste vice talman! Jag skall be att vid denna punkt få yttra några ord för att klargöra idrottens och gymnastikens inbördes ställning till varandra, vilket jag tror, att kammaren icke till fullo uppfattat. Jag tror, att det finnes en riktning, som anser, att gymnastik och idrott stå i något slags motsatsförhållande till varandra, att alltså idrottens representanter och talesmän ogärna se, att gymnastiken finge så mycket. Nu vill jag passa på att säga, att det är icke riktigt. De, som i vårt land arbeta för den frivilliga idrottsrörelsen, se med största glädje, att gymnastiken blir frikostigt behandlad. Det är endast på en punkt, som kanske glädjen över detta förhållande mänges med någon malört, och det är när man betänker, att de senaste årens utveckling varit sådan, att det ökade anslag som kommit gymnastiken till del har tagits från idrotten. Idrottens män önska nu att så småningom få till stånd en annan utveckling, den nämligen att riksdagen ville beakta själva idrotten och rätta till ett missförhållande, som uppkommit kanske på grund av ett särdeles stort intresse för gymnastiken.

De anslag på 55,000 kronor, som riksdagen de senaste åren beviljat idrotten, kunna ju synas ganska betydande. I själva verket är det endast en liten bråkdel, av de summor, som erfordras för att i Sverige kunna vidmakthålla och ytterligare utveckla denna vår tids största folkrörelse. Det finnes ingen rörelse av sådan betydenhet i världen som idrottsrörelsen bland ungdomen, och det arbete som utföres representerar summor på flera miljoner kronor, alltsammans frivilligt. 55,000 kronor anslås, av detta gå 4,000 kronor till svenska skiddelegationen, 2,000 kronor till militär idrott, 4,000 kronor kunna anslås för

Ang. understödjande av idrotten. (Forts.)

föreningsverksamhet, och resten skulle komma idrottsplatser tillgodo. Nu är det emellertid så, att idrottsplatserna kunnat understödjas förnämligast genom att en lotterifond, som upplagts i samband med de olympiska spelen 1912, har fått belånas och utlämnas i form av räntefria lån till kommuner, som vilja ställa vissa garantier; av de 55,000 kronorna skulle räntemedlen bekostas. Det lämnar en ytterst blygsam summa över för idrottsplatser. I själva verket uppgår den summa, som årligen anslås till idrottsplatser, till endast 20,000, högst 25,000 kronor, och om man ställer den summan i jämnbredd med det behov som föreligger är det en försvinnande liten summa.

Jag tror, att det vore välbetänkt, om man kunde i framtiden mera specificera de anslagsbehov, som framkommit från idrottens och gymnastikens sida. Då kunde riksdagen lättare se, huru medlen användas, då skulle man också se, att de behov som finnas icke på något sätt kunna anses tillgodosedda genom de 55,000 kronorna, som anslagits, och framför allt att den betydelsefulla frågan om idrottsplatsers inrättande icke kan vinna det beaktande den förtjänar. Det skulle också hava den fördelen, att man fäste uppmärksamheten på huru brett anlagd hela denna rörelse såväl från idrottens som gymnastikens sida är. Särskilt svenska gymnastikförbundet har gjort en mycket betydande social insats och verkat för utbildning av instruktörer och ledare, och därpå har använts ganska betydande medel. De hava nu på sistone intresserat sig för en rörelse, som säkerligen blir av mycket stor betydelse, nämligen ungdomsläger.

Om anslagsbehovet kunde närmare specificeras i statsverkspropositionen, tror jag det skulle underlätta den överblick, som riksdagen önskar över frågan, och även underlätta, att de anslagskrav, som ställas från gymnastik och idrott, kunna vinna det beaktande de ovillkorligen förtjäna.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 239.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. understöd åt friluftsläger för skolbarn.

Punkten 240, angående anslag till understöd åt friluftsläger för skolbarn.

I två likalydande motioner, nämligen nr 139 inom första kammaren av herr *Sandén m. fl.* och nr 211 inom andra kammaren av herr *Norsell m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen måtte anvisa för budgetåret 1927—1928 ett reservationsanslag å 5,000 kronor att ställas till ecklesiastikdepartementets förfogande för understöd åt s. k. friluftsläger för skolbarn.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte av riksdagen bifallas.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Oscar Olsson, Johan Nilsson* i Malmö, *Pauli, Björck, Rydén, Carlsson-Frosterud, Törnkvist* i Karlskrona, *Kristensson* i Göteborg, *Andersson* i Höör och *Jonsson,* vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bifall till ovannämnda motioner anvisa för budgetåret 1927—1928 ett extra reservationsanslag å 5,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för understöd åt s. k. friluftsläger för skolbarn.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Norsell:** Herr talman! Jag har tillsammans med två av kammarens ledamöter väckt en motion om anvisande av ett reservationsanslag å 5,000 kronor att ställas till ecklesiastikdepartementets förfogande för understöd åt s. k. friluftsläger för skolbarn.

Ang. understöd åt friluftsläger för skolbarn. (Forts.)

Det är så, att denna verksamhet har uppkommit under de senaste åren, och den omfattas med mycket stort intresse såväl av skolbarn som av vissa av lärarna. Sålunda har under år 1925 funnits ett dylikt folkskolebarnsläger på Ljungbyhed i Skåne. I Värmland var det ett på Trossnäs under förra året, där det var omkring 400 barn samlade. Det var icke endast barn från städerna, utan det var även från landsbygden. Icke mindre än 18 skoldistrikt voro representerade på Trossnäs med tillsammans 235 barn. För innevarande år planeras sex sådana friluftsläger på olika platser i landet, men de ekonomiska förhållandena äro, då det ju kräves att barnen skola hava så billiga dagskostnader som möjligt, sådana, att det behöves bidrag från det allmänna. Dylika hava också dels från landstinget och dels från staten lämnats till dessa friluftsläger. Ecklesiastikdepartementet lämnade av sina besparingar till Värmlands friluftsläger under förra året 1,800 kronor, men då nu verksamheten utvidgats, räcka de ekonomiska resurserna icke till för alla, utan man har i ecklesiastikdepartementet förklarat, att medlen kunna räcka till högst ett eller två dylika friluftsläger. För att icke verksamheten skall på något sätt stäckas, är det min och mina medmotionärers uppfattning, att staten bör lämna medel ytterligare för att kunna lämna dessa bidrag, som äro av behovet påkallade.

Utskottet har i sitt utlåtande över motionen sagt, att det finner uppslaget vara värt uppmuntran, men med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna kan det icke anse sig nu vilja tillstyrka motionen. Emot detta hava åtskilliga av utskottets medlemmar reserverat sig, och de våga taga på sig även det ekonomiska ansvaret för ett bifall till motionen och stanna således för att den borde bifallas. Jag ber att få meddela, att under debatten i första kammaren uttalades mycket stora sympatier för den idé som här håller på att bryta sig fram, och första kammarens majoritet vågade också taga de ekonomiska konsekvenserna av ett bifall till motionen. Den bifölls nämligen där, och jag tror, herr förste vice talman, att även andra kammaren kunde i likhet med första kammaren våga att taga på sig dessa ekonomiska konsekvenser och bifalla motionen.

Jag ber att få yrka bifall till den vid punkten avgivna reservationen.

Herr **Bengtsson** i Norup: Herr talman! Jag står här i den situationen att jag i utskottet biträtt majoritetens mening, men jag kommer nu i alla fall att yrka bifall till reservationen, av det skäl bland andra, att dessa friluftsläger äro särdeles nyttiga för barnens hälsa. Men vad som särskilt är anledningen att jag går på bifall till reservationen är att detta anslag icke skall användas för ett visst skolläger eller för vissa skolläger, utan att denna summa för ändamålet ställes till Kungl. Maj:ts förfogande, och då jag nu hört mig för hos ecklesiastikministern och fått veta, att det anslag som finnes icke räcker till, så har jag intet att invända emot att bevilja det begärda och att det ställes till Kungl. Maj:ts förfogande i enlighet med reservationen, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! Det anslag som här begäres är icke så stort, att man enbart därför behövde fästa så synnerligen stort avseende vid denna fråga. Då jag emellertid för min del vid en eventuellt kommande votering kommer att rösta för avslag på reservationen och motionen, så har jag begärt ordet för att något motivera, varför jag ställer mig på den sidan. Jag förstår till fullo, att de friluftsläger som det här är fråga om äro icke endast till ett stort nöje för barnen, utan med detta nöje förenas säkerligen en stor nytta. Men om jag ser efter, huru de hava det på många ställen i vårt land så förekommer det, att vi hava skollovskolonier av annat slag än det här är fråga om. Man har försökt på många ställen att genom insamling av frivilliga medel bereda skolbarn tillfälle att under viss tid under sommaren komma

Ang. understöd åt friluftsläger för skolbarn. (Forts.)

ut för att stärka sig. De barn det här är fråga om äro sådana som äro svaga och klena, de som lärare eller lärarinnor peka ut i skolan såsom varande i särskilt stort behov av att komma ut och icke endast få sol och värme utan även också en kraftigare och mera stärkande mat än vad de kanske mången gång hava fått under vintermånaderna i de fattiga hemmen. Jag vill då ställa den frågan: när vi veta, att det förekommer skollovskolonier för dessa sjuka och svaga barn, utan att staten lämnar något bidrag till dessa, kan det då vara riktigt, när staten skall börja bidraga till skollovskoloniernas omkostnader, att vi börja med att lämna bidrag till de skollovskolonier, till vilka endast friska barn komma? Det förefaller mig, som skulle det vara riktigare, att staten, om den skall gå in för anslag här, i första hand tillgodoser behovet för de barn, som äro svaga och sjuka. Och som hela denna fråga ligger, vill det förefalla mig, som om andra kammaren, trots att nu första kammaren, på grund av särskilda förhållanden kanske, gått med på motionerna, borde följa utskottet och gå avslagsvägen. Om andra kammaren går på den linjen och det sedan vid den gemensamma voteringen skulle bliva avslag på motionerna, då blir det ju tillfälle för Kungl. Maj:t, om Kungl. Maj:t så vill, att låta utreda hela denna fråga, så att vi kunna få se, varthän vi komma, om vi gå in för denna väg.

Jag sade i början av mitt anförande, att det anslag, som det nu gäller, är icke så stort, att man därför behöver hysa så stark tveksamhet. Men det har ju redan av en av motionärerna pekats på, vilket också framkommit i motionerna, att dessa friluftsläger för skolbarn se ut att komma att ökas ganska snart. Och beviljar riksdagen i år ett anslag på 5,000 kronor, så veta vi därför icke, om det icke inom ganska kort tid kan vara ökat till 50,000 kronor. Men även om så skulle vara, att anslaget skulle komma att gå upp till 50,000 kronor och kanske mer, så vill jag icke säga, att det är pengar, som riksdagen icke bör anvisa. Det är möjligt, att detta kan vara så nyttigt ur samhällelig synpunkt, att riksdagen ändå bör göra det. Men vad jag först vill hava klart, innan vi gå in för anslag här, är, huruvida vi skola lämna sjuka och svaga barn utan hjälp men lämna sådan till dem, som äro friska.

Med denna motivering, herr förste vice talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Rydén:** Herr talman! När nu en av representanterna för utskottsmajoriteten gått med på de vägande skäl, som här anförts, och framför allt på grund därav, att Kungl. Maj:t icke efter de upplysningar, han inhämtat, har medel från anslaget till extra utgifter att kunna bevilja medel för dylika friluftsläger, så hade jag verkligen vågat hoppas, att vi skulle slippa hava någon stor strid om detta och votering här och eventuellt gemensam votering. Men jag kunde icke underlåta begära ordet, när jag hörde herr Lindqvists i Halmstad resonemang. Ty det föreföll mig vara så upp och nedvänt, som överhuvud någonting kan vara i världen. Är det rätt, att man först skall låta människor bli sjuka, innan man tar vård om dem? Är det riktigare än att medverka till att förekomma, att de bli sjuka? Det var den gamla taktiken med lungsotsvården förr i världen, då man byggde sanatorier och där plockade in dem, som blevo sjuka. Nu har man gått in för att genom dispensärverksamhet och dylikt försöka förebygga, att de någonsin bli sjuka. Jag kan icke tro, att någon kan påstå annat, än att detta är riktigt. Jag önskar, då jag känner herr Lindqvists goda hjärta, att herr Lindqvist varit i tillfälle att personligen se ett sådant gymnastikläger — jag talar nu icke om det på Ljungbyhed, som är så stort och imponerande, utan även dessa mindre, som hållas t. ex. i Blekinge — att se, huru barnen där komma tillsammans och i friskt och härdande liv lära sig pli och ordning och förbrödras med varandra under samvaron. Och detta kan man här åstadkomma för en utomordentligt billig penning. Det skulle väl

Ang. understöd åt friluftsläger för skolbarn. (Forts.)

vara bra underligt, om man skulle få se, att en sådan sak hädanefter skulle vara stängd, därför att Kungl. Maj:t icke hade den anslagsväg, som fanns tillgänglig i fjol. Det skulle vara bra underligt, om man på det sättet skulle strypa dessa företag.

Det har påståtts, att ingen kan säga, var detta stannar. Men då vill jag erinra herr Lindqvist om, att vi ha dock alltid i våra händer att bestämma, huru stort detta anslag får bli. Det är intet förslagsanslag, utan anslagets storlek får bero på utvecklingen och vilka resultat, man kommer till. Jag skulle verkligen vilja vädja till andra kammaren här: när nu första kammaren tagit förslaget, skall andra kammaren då vara mindre mån om att skapa denna möjlighet för barn från land och stad att leva ett stärkande friluftsliv under några veckor och utbilda sig och härdas och lägga grunden till hälsa, så att de slippa komma in på herr Lindqvists sjukvårdsanstalter?

Jag hemställer om bifall till reservationen.

Häruti instämde herrar *Persson* i Fritorp och *Kloo*.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman, ärade kammarledamöter! Jag har ju alltid räknat herr Rydén såsom varande en av de främsta här och sålunda även såsom i stånd att uppfatta, vad en eventuell motståndare hade att framföra. Jag tror icke, att jag tar fel, om jag säger, att herr Rydén är ensam bland dem, som hört mitt anförande, som därav kan få den uppfattningen, att jag vill hava det på så vis, att först skulle barnen bliva sjuka, och sedan skulle vi skicka dem till vårdanstalter. Jag tror icke, att herr Rydén missförstått mig, utan det var naturligtvis ett av herr Rydéns vanliga trick för att försöka vinna majoriteten på sin sida.

Herr Rydén säger, att om jag varit i tillfälle att se dessa läger, skulle jag kanske fått en annan uppfattning. Jag har icke, herr Rydén, sett dessa läger. Men jag har sett, huru många av de barn, om vilka jag här har talat, sett ut, när de kommit ut till skollovskolonierna, och jag har sett dem, när de kommit därifrån. Jag tror, att herr Rydén sett likadana. Och om man icke kan hjälpa alla barn, så vill jag fråga, om icke det goda hjärtat, som herr Rydén talar om, då säger, att man i första hand bör hjälpa dessa svaga och klena barn, som icke fått varken det ena eller det andra av vad de behöva. Vi skola icke försöka, herr Rydén, även när det gäller en sak, om vilken vi hava litet olika uppfattning, att komma med sådana argument, som herr Rydén här gjorde. Och jag tycker, att ett sådant uttryck, som herr Rydén sedan kom med, när han talade om herr Lindqvists sjukvårdsanstalter, är icke värdigt i denna debatt.

Jag håller fortfarande fast vid den uppfattningen, att man gör klokt i, om man går på den linje, som utskottet föreslagit. Och skulle man icke gå den vägen, då skulle jag vilja rikta en allvarlig vädjan till regeringen och främst till herr ecklesiastikministern, att han tar under övervägande, huruvida det icke av det anslag, som kan stå till hans förfogande, blir möjligt att få anslag även för den koloniverksamhet, som jag här särskilt talat för.

Herr **Rydén:** Jag har arbetat mycket och haft mycket att göra med skollovskoloniverksamheten och vet mycket väl, vilken utomordentlig nytta den gör, särskilt för städernas fattiga och i kvava bostäder instängda barn. Men det är den stora skillnaden mellan dessa saker, att vad det här är fråga om för det första icke är några kolonier, utan det är rent lägerliv, som där föres. Vidare är det den stora skillnaden, att skollovskoloniverksamheten har man kunnat hålla uppe genom välgörenhet samt genom anslag av stadsfullmäktige och dylika, så att den verksamheten kunnat leva utan att taga statens medel i an-

Ang. understöd åt friluftsläger för skolbarn. (Forts.)

språk. Det vet hela kammaren och alla, att så har varit. Statsanslag har icke behövt påkallas för denna verksamhet, därför att man kunnat åtminstone någorlunda tillfredsställande ordna detta genom kommunala och enskilda bidrag. Men dessa läger kan man icke få till stånd på det sättet. Det finns icke, såvitt jag kan bedöma, någon möjlighet att åstadkomma detta.

Jag skulle vilja tro, att det var många flera än jag, som fingo samma missuppfattning om innebörden av herr Lindqvists anförande, ty jag har frågat många och kontrollerat det, så att det var icke någon personlig illvillighet i något avseende, som där låg under från min sida. Men jag tror, att styrkan av resonemanget, oavsett missuppfattning eller icke, kvarstår, nämligen att nog är det väl bra att kunna förhindra sjukdom och befrämja barnens kroppsliga utbildning och hälsa därigenom att de få föras ut i härdande och stärkande gymnastik i friluftsläger. Och detta gäller icke minst därför, att det icke bara är stadsbarn det gäller utan även många och kanske större kontingenter från landsbygdens skolor, som komma dit och få komma tillsammans med kamrater från olika delar av landet. Jag tror, att om jag varit i tillfälle att föra kammarens ledamöter till ett av dessa gymnastikläger, skulle ni bli så förtjusta i dem, att ni skulle rösta för förslaget allesammans. Ty det är en så sund och präktig rörelse, att jag tycker, kammaren skulle följa exemplet från första kammaren och bifalla reservationen.

Herr **Strindlund:** Herr talman! Jag begärde ordet för att icke kammaren skulle få intrycket av att de, som stå för utskottets utlåtande, samtliga skulle springa bort ifrån den uppfattning, de intagit inom utskottet. Vi ha kanske litet var rent socialt haft känsla för innebörden i denna rörelse. Men vi hava måst göra klart för oss, att därest denna tanke skall omsättas i verkligheten och komma till del alla de barn, som finnas i riket, kan det till slut komma att ställas sådana krav på statskassan, att vi med hänsyn till konsekvenserna icke kunna gå med på att lägga detta frö till en ny social institution, om vilken vi icke veta, vad den kan komma att omsluta.

Det är därför jag tror, att vi göra klokast i att avslå motionerna och bifalla utskottes hemställan.

Herr **Vennerström:** Jag ber att gent emot den siste talaren för min del få uttala, att det vore av största icke minst fysiska värde för Sveriges folk, att vi bifölle detta anslag, och att vi även sedermera eventuellt ginge vidare.

Jag har under något mer än tio år haft min verksamhet förlagd inom herr Strindlunds län i fråga om tuberkulosvård och icke minst dispensärvård. Jag har därför den uppfattningen, att en av de allra första åtgärder, vi kunna vidtaga för att rädda Sveriges folk i hygieniskt avseende och stärka dess fysik, är att rikta oss in på de unga barnen och se till, att de i förväg erhålla starkast möjliga fysiska fostran och härdning.

Ifrån den synpunkten och med stöd av min erfarenhet från herr Strindlunds eget län vill jag för min del med glädje yrka bifall till detta förslag och alltså emot herr Strindlund yrka bifall till reservationen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr förste vice talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen. Herr Anderson i Storegården begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å statsutskottets hemställan i punkten 240 av utskottets förevarande utlåtande nr 8, bifaller den vid punkten fogade reservationen, röstar

Ang. understöd åt friluftsläger för skolbarn. (Forts.)

Ja;

Den, den ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkterna 241—251.

Vad utskottet hemställts bifölls.

Punkten 252, angående anslag till Västerbottens läns hembygdsförening.

Ang. anslag till Västerbottens läns hembygdsförening.

I två likalydande motioner, nämligen nr 53 i första kammaren av herr *Gabrielsson m. fl.* och nr 89 i andra kammaren av herr *Wiklund m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen ville besluta anvisa ett extra anslag å 4,000 kronor för budgetåret 1927—1928 att utgå till Västerbottens läns hembygdsförening för arkeologiska och etnografiska forskningar samt undersökningar rörande västerbottniskt landsmål att användas i huvudsaklig överensstämmelse med den av föreningen i dess underdåniga skrivelse av den 3 december 1925 framlagda plan.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte vinna riksdagens bifall.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herr *Bergqvist* förklarat sig anse, att utskottet bort tillstyrka de i ämnet väckta motionerna.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Wiklund:** Herr förste vice talman! Denna punkt avser ett litet anslag på 4,000 kronor till Västerbottens läns hembygdsförening att användas för arkeologiska och etnografiska forskningar samt för undersökningar rörande västerbottniskt landsmål. Föreningen har förut ingivit en ansökan till Kungl. Maj:t med begäran om anslag, vilken ansökan var åtföljd av en plan över, huru arbetet skulle i fortsättningen bedrivas. Denna ansökan var också tillstyrkt på det livligaste av Nordiska museets nämnd och av kungliga vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien. Nu har emellertid utskottet avstyrkt den framställning, som motionärerna gjort om detta anslag, och såsom enda skäl för avstyrkandet anfört, att det begärda anslaget skulle kunna leda till konsekvenser av ganska betydande statsfinansiell räckvidd. För min del kan jag icke tro, att detta skulle leda till några farliga konsekvenser. Här liksom så många andra gånger, då fråga är om anslagskrav, får man pröva de särskilda fallen.

Då nu utskottet avstyrkt framställningen och det endast finnes *en* reservant, torde det icke föreligga så stora utsikter att vinna bifall till motionen. Men då föreningen är i synnerligen stort behov av ifrågavarande lilla anslag, om dess arbeten icke skola i väsentlig mån inskränkas eller kanske rent av avbrytas och då första kammaren utan votering bifallit motionen, tillåter jag mig, herr

Ang. anslag till Västerbottens läns hembygdsförening. (Forts.)

förste vice talman, att hemställa om avslag å utskottets hemställan och bifall till den i ämnet väckta motionen.

Herr *Grapenson* instämde häruti.

Herr **Rydén:** Herr talman! Jag ber för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan. Beslutet i första kammaren berodde på ett rent missöde så till vida, att de som skulle bevaka utskottets ståndpunkt försummade att framställa något yrkande i enlighet härmed. De skäl, som anförts i utskottsutlåtandet, äro så tungt vägande, att det icke kan vara möjligt att bifalla motionen. Jag hemställer som sagt om bifall till utskottets hemställan.

Herr **Bäckström:** Herr talman! Hur det förhöll sig med ärendets behandling i första kammaren vet jag icke; jag litar på herr Rydéns ord, att utgången berodde på ett sådant missöde, som han nämnde. Men icke desto mindre dristar jag mig vädja till kammaren att bevilja det begärda anslaget. Herr Rydén pekade på de tungt vägande skäl, som statsutskottet anfört. Men så vitt jag kan se uttrycker sig utskottet mycket försiktigt, då det heter, att »utskottet visserligen ej kan fullt överblicka konsekvenserna av ett bifall till motionen men dock finner det sannolikt, att dessa måste bliva ganska omfattande».

Jag tror — och det är väl också herr Rydén på det klara med — att Västerbottens län hembygdsförening intager en sådan särställning i det avseende det här gäller, att helt visst inga omfattande konsekvenser kunna följa av ett bifall till motionen. De områden i vårt land, som kunna jämställas med ifrågavarande förenings verksamhetsområde, äro sannerligen icke många. Och vad som i synnerhet är en tungt vägande synpunkt till förmån för motionen är, att det som nu kan utföras, om anslaget beviljas — utan statsbidrag synes det omöjligt — är för sent att göra om några år. Vad som *nu* kan räddas kan inom en kort framtid *icke* räddas. Även i vår vidsträckta landsända har ju på senare tider bilar och bussar börjat fara omkring kors och tvärs, och en utjämning och nivellering håller på att ske med en förvånande hastighet. Vad som för närvarande på förevarande område finnes så att säga skrinlagt kommer snart att vara borta, om icke möjligheter ges för hembygdsföreningen att fortsätta med det arbete, som den med sina små resurser satt igång. Det föreligger för Västerbottens läns hembygdsförening åtskilliga omständigheter, förknippade med de långa avstånden däruppe, saknad av lämplig arbetskraft och bristande intresse på många håll för dessa arbetsföremål, som medfört, att föreningen har kommit i en synnerligen svår ställning. En del — och med hänsyn till förhållandena synnerligen mycket — har visserligen uträttats för ifrågavarande syfte, särskilt beträffande hembygdsforskningen och detta huvudsakligen genom Nordiska museet, men de begränsade tillgångarna ha avbrutit arbetets fortsättning. Västerbotten står härvidlag i en missgynnad ställning jämfört med andra landsändar, där Nordiska museet under många år systematiskt arbetat med berörda bygdeundersökningar. Varför skall en sådan landsända som Västerbotten, där så mycket intressant står att utvinna, bli undanskjuten? Detsamma gäller den arkeologiska forskningen. Vi ha haft pionjärer, som arbetat och vunnit ganska avsevärda resultat beträffande förhållandena vid den första bebyggelsen av Lappmarken och kustlanden, men medel tryta för arbetets fortsättande, och därför spolieras värden, som sedan kanske icke stå att nå. I Västerbotten finnes vidare, som herrarna veta, en ofantligt rik variation av folkmål, men genom den livliga samfärdseln komma människor i så nära beröring med varandra, att snart även dessa värden kunna gå till spillo, om man icke tager tiden i akt.

Ang. anslag till Västerbottens läns hembygdsförening. (Forts.)

Jag dristar mig därför att, då verksamheten det gäller står under en sådan ledning och kontroll, varom den föregående ärade talaren, herr Wiklund, har upplyst, vädja till kammaren att i likhet med första kammaren bifalla yrkandet uti ifrågavarande motion och sålunda avslå utskottets hemställan.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Efter den vädjan, som den siste talaren ställt, kan det kanske vara klokt att be kammarens ledamöter taga del av vad statsutskottets majoritet anfört i det föreliggande utlåtandet. Majoriteten är icke heller, såsom man finner, just liten; det finnes blott en enda reservant. Att reservationen gick igenom i första kammaren, berodde väl sannolikt på vad herr Rydén nyss upplyste, nämligen ett rent missöde. Vi ha ju i detta fall att taga hänsyn till att myndigheter finnas som just äro till för att granska och sovra förslag av ifrågavarande art. Jag tycker, att man såväl vid denna punkt som vid de följande kan lugnt följa utskottets hemställan; det bör förfaras på samma sätt beträffande Västerbotten som beträffande andra landsändar. Jag vädjar alltså till kammaren att bifalla utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr förste vice talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes likväl av herr Wiklund, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 252 av utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, den ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för japropositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 253—269.

Vad utskottet hemställts bifölls.

Punkten 270.

Lades till handlingarna.

Punkten 271.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 272.

Lades till handlingarna.

Ang. övriga ordinarie anslag till ecklesiastikdepartementet.

Slutligen föredrogs *punkten 273*, angående övriga ordinarie anslag till ecklesiastikdepartementet; och yttrade därvid

Herr **Dahlén:** Herr talman! Under denna punkt har Kungl. Maj:t begärt och även utskottet förordat ett anslag å 90,000 kronor till ferieresor för skolbarn. Jag vill då passa på tillfället att göra en hemställan till vederbörande statsråd att taga under övervägande, huruvida det icke till nästa år bör begäras en betydligt högre summa för detta behjärtansvärda ändamål än nu skett. Jag gör det närmast med tanke på de barn, som av omständigheterna tvingas att bo uppe i de lappländska malmfälten och omkringliggande samhällen och som aldrig kunna få dessa nödvändiga rekreationsresor utan nedsatta biljettpriser. Husmodersföreningarna i Kiruna, Malmberget, Gällivara och Porjus ha också genom undertecknad inlämnat en framställning i förevarande syfte till ecklesiastikministern, vari det bland annat framhålles, att »skolråden på respektive platser på uppmaning av statens järnvägars myndigheter tillämpat strängare principer vid utväljandet av de barn, som genom skolrådens försorg utsänts till ferievistelse i sydligare trakter i så måtto, att man försökt hålla sig till ett visst inkomstmaximum». Det heter vidare: »Vi hålla före, att alla skolbarn här uppe äro i behov av att få resa söderut under ferierna, och det finnes icke många familjer här, som icke äro i behov av denna nedsättning i feriebiljettspriset». Denna hemställan åtföljes av tre läkarintyg, där densamma tillstyrkes.

Det torde vara känt, att samhällena däruppe i fjällen på grund av sitt hårda klimat icke äro någon idealplats ens för äldre människor, än mindre alltså för det uppväxande släktet. Det skulle då vara önskvärt att redan i år kunde utfärdas mindre rigorösa bestämmelser för erhållande av ifrågavarande feriebiljetter, i synnerhet vad angå barn som bo i de lappländska malmfälten och samhällena däromkring.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 24.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bestridande av kostnaderna för anläggning av en brännoljecistern vid flottans station i Karlskrona;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för styckjunkaren i Göta artilleriregemente A. U. Olsson från viss ersättningsskyldighet;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till uppvärmning av det s. k. kungshuset i Karlskrona;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen av en fastighet i den s. k. Djurgårdsstaden;

nr 41, i anledning av väckt motion om entledigande av indelt personal vid truppförband, som skola indragas;

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av arbetskrafterna vid nationalmuseii avdelning för depositioner och slottssamlingar;

nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk reglering av lönen för biskopen i Lunds stift;

nr 44, i anledning av väckt motion angående restaurering av Ovanåkers församlings kyrka m. m.;

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställning angående det ordinarie anslaget till kungl. operan jämte en i ämnet väckt motion;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till restaurering av den gamla gymnasiebyggnaden i Karlstad;

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp av ett markområde för anläggande av väg till folkskoleseminariet i Lund m. m.;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för vissa lärare vid folk- och småskolor att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöring vid lotsbarnskola;

nr 49, i anledning av väckt motion om beredande åt lärarinnor i hushållsgöromål vid fortsättningsskolor av rätt till bostad och bränsle eller ersättning därför; och

nr 50, i anledning av väckta motioner om beredande av möjlighet att förlägga repetitionsskolas båda årskurser till ett och samma läsår; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvaring av förminskat tillräkneliga förbrytare m. m.

§ 25.

Justerades protokollsutdrag.

§ 26.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Eklund*	under	2	dagar	fr. o. m.	den	21	mars,	
» *Magnusson* i Kalmar	»	5	»	»	»	22	»	och
» *Pehrsson* i Göteborg	»	4	»	»	»	26	»	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6.8 e. m.

In fidem

Per Cronvall.